

COOLPIX S610

Savršen poklon za dan zaljubljenih

10.0 MegaPiksela | 4x optički zum (28-112mm) | optička redukcija vibracija (VR) | 4x digitalni zum | LCD dijagonale 3,0 inča | ISO 100-3.200

At the heart of the image

REFOTB

Beograd, Pčinjska 15a
+381 11 645-6151; 308-7004
E-mail: info@refot.com

REFOTBH

Banja Luka, Kralja Petra I
Karađorđevića 111
+387 51 324-440; 324-441

REFOTM

Sarajevo, Hasana Brkića BB
+387 65 140 354
E-mail: info.bh@refot.com

Skopje, Titogradska 2/1
+389 2 321-5985; 321-5984
E-mail: info.mk@refot.com

www.refot.com

RETUŠ | CAPTURE NX2 | MALI REPRO STO | SAVETI ZA POČETNIKE | POKRETNE SLIKE

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | BROJ 56 | FEBRUAR 2009 | WWW.REFOTO.CO.YU

CANON
PowerShot G10

Histogram

Papiri za
štampače

Portret
uz postojeće svetlo

Aleksandar Letić
Fotograf na filmu

Šta kupiti od
D-SLR fotoparata

Miloš Pavlović
Majstor fotografije

Sandra Vitaljić
Portreti i aktovi

ISSN 1450-6394

DIN 250
K. M. 8
KUNA 30
DEN. 250
EVRA 4

Nova dimenzija mobilnog poslovanja

- Terenska prodaja
- Udaljeni magacini
- Popisi
- Showroom
- Izveštaji

AB Soft poslovni
informacioni sistemi

- Savremeni ERP informacioni sistemi
- Upravljanje ljudskim resursima
- Web aplikacije
- Mobilni uređaji
- Proverena platforma – MS SQL Server

Microsoft
GOLD CERTIFIED
Partner

ABSoft

Gospodara Vučića 21 • Beograd • tel: +381 (11) 38.11.500 • www.absoft.rs • office@absoft.rs

OTKRILA SAM VIŠE

SanDisk
STORE YOUR WORLD IN OURS®

SD MICRO 3/1
■ kapacitet od 512 GB do 2 GB
■ micro SD sa adapterima za mini SD i SD
(puna veličina)
GARANCIJA 5 GODINA!

SD ULTRA II PLUS
■ kapacitet od 1 GB do 8 GB
■ SD kartica i USB disk u jednom
GARANCIJA 10 GODINA!

MEMORY STICK MICRO (M2)
■ kapacitet od 1 GB do 8 GB
■ za mobilne telefone i
fotoaparate
GARANCIJA 5 GODINA!

MEMORY STICK PRO DUO
■ kapacitet od 1 GB do 8 GB
■ za mobilne telefone i
fotoaparate
GARANCIJA 5 GODINA!

COMPACT FLASH EXTREME IV
■ kapacitet od 1 GB do 8 GB
■ brzina 40 mb/sek
DOŽIVOTNA GARANCIJA!

COMPACT FLASH EXTREME III
■ kapacitet od 1 GB do 16 GB
■ brzina 20 mb/sek
GARANCIJA 10 GODINA!

CRUZER MICRO
■ kapacitet od 4 GB
■ ekstremna brzina
čitavanja i pisanja 20MB/s
GARANCIJA 2 GODINE!

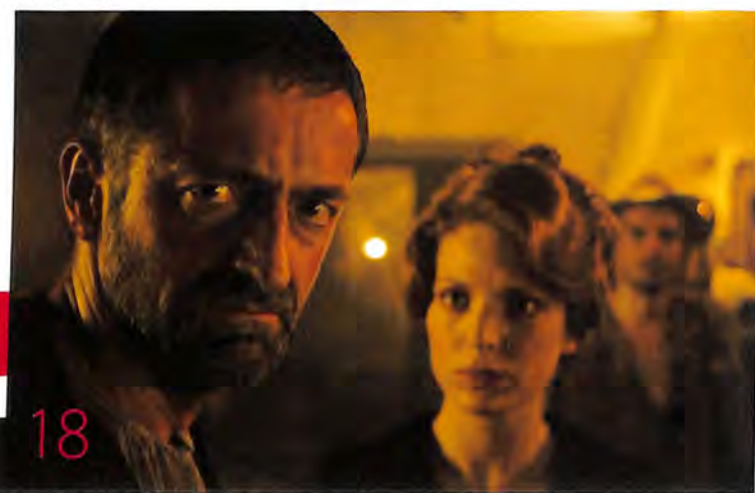
www.refot.com

STALNE RUBRIKE

- 4 **U FOKUSU**
Lepota tela kao inspiracija
- 8 **AKTUELNOSTI**
Najave, konkursi, izložbe, knjige
- 14 **MOJE ISKUSTVO**
Šta da radimo sa snimljenim fotografijama?
Saveti za sve one koji beže od računara i one koji su računarski pismeni
- 26 **PRAKSA NA DELU – DOKUMENTARNI PORTRET**
Kroz fotografije i iskustva naših renomiranih fotografa saveti kako da na najbolji način iskoristite postojeće svetlo
- 36 **MAJSTORI FOTOGRAFIJE**
Broj nagrada koji je Miloš Pavlović dobio do sredine sedamdesetih godina XX veka učinio ga je rekorderom među srpskim fotografima
- 54 **ŠTA POM I KANAPOM**
Treće rasvetno telo koje prosvetljava podlogu pruža veoma mnogo novih mogućnosti
- 82 **KOLEKCIONARSKI UGAO**
Fotoaparati predviđeni za snimanje neperforiranim filmovima širine 16 mm
- 84 **FOTO-KOMENTAR**
U nekoliko pisama poručili ste nam da je ova rubrika prvo što se čita
- 88 **KONKURSI**
Stigli su prvi radovi za konkurse "Svet u fokusu" i "Praksa na delu – portret u ambijentu"
- 96 **PISMA ČITALACA**
Konačno počinjemo diskusiju o fotografiji

© SANDRA VITALJIĆ

© ALEKSANDAR LETIĆ

FOTO-ŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 42 **WARP**
Kako da ispravite krivo, a pravo iskrivite još više
- 44 **HISTOGRAM**
Razumevanjem histograma u najkraćem roku možete unaprediti vaše fotografije
- 56 **RETUŠ**
Retuširanje digitalnih fotografija dovelo je do pojave novog zanimanja – digitalnog retušera
- 58 **CAPTURE NX2**
U drugoj reviziji Capture NX-a čuvena U-Point tehnologija proširena je i na maskiranje

60

FOTOGRAFI

- 18 **ALEKSANDAR LETIĆ**
Tihi svedok svega što se dešava ispred, ali i iza filmske kamere
- 48 **SANDRA VITALJIĆ**
Svojim fotografijama provocira predrasude o ženskom telu i ženstvenosti

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 60 **NOVITETI**
Novi SLR fotoaparati, filmovi, film-skeneri...
- 62 **NAPRAVITE PRAVI IZBOR PRI KUPOVINI D-SLR**
Nekoliko osnovnih karakteristika na koje treba da obratite pažnju pri kupovini D-SLR-a
- 70 **CANON POWERSHOT G10**
Odličan fotoaparat za one koji ni u džepu ne vole mnogo kompromisa
- 72 **MANFROTTO I LOWEPRO FOTO-OPREMA**
Uz lagan, moderan, stabilan i prilagodljiv stativ predstavljamo i lagan i ugodan način nošenja vaše foto-opreme
- 74 **NIKON SB-900**
Šta je to "Nikon" unapredio kod ovog novog profesionalnog blica u odnosu na SB-800
- 76 **PAPIRI ZA ŠTAMPAČE**
Šta je sve potrebno da bi se dobio superiorn print na inkjet štampačima
- 80 **ADOBE PHOTOSHOP CS4**
Trodimenzionalni objekti nisu više nepoznanica ni za najpoznatiji editor digitalnih fotografija

NASLOVNA STRANA

© SANDRA VITALJIĆ, ZAGREB, "PETRA", PRAG, 1993

IZMIŠLJENA REALNOST

Na gostovanju na jednoj televiziji pitali su me šta znači naslov prethodne Reči urednika: "Kreativna kriza"?! Kao da kriza ne može da bude kreativna, a koliko primećujem, mi smo u "krizi" već skoro dvadeset godina i ona se vrlo kreativno menja, razrađuje, nadopunjuje. S obzirom na to da imamo tako dobrog "učitelja" za krizu, čudi me da se u našoj zemlji nije desila prava umetnička revolucija, u skladu s razvojem krize! Reći ću, nažalost, ipak nije, što znači da budućnost pred nama otvara sva vrata za nove poglede, nov način razmišljanja. Budući da stalno pozivam na kreativnost, logično je da prvo krenemo od sebe.

Pripremili smo vam jednu sasvim novu temu, ili bolje reći, do sada neobrađivanu, a to je fotografija na filmu. Neraskidiva veza između fotografije i filma u današnje vreme izgleda malo drugačije, da ne kažem slobodnije, što ne znači da ta veza više ne postoji. Čak, moglo bi se reći da je fotografija "rodila" film i to ne toliko u tehničkom smislu koliko u potrebi da stvara "izmišljenu realnost". Fotografiju i film često identifikujemo s realnim, ali realnost je da većina fotografija i filmova koje gledamo predstavljaju nečiju fikciju nastalu "imitiranjem" realnosti. Možda zvuči komplikovano ali nije, suština je u razjašnjavanju uloge koju ima autor, bilo fotografije, bilo filma. On prema svojoj viziji dodaje, oduzima, menja "boje" sveta oko sebe, čime se apsolutno približava originalnom i individualnom svetu umetnika. Film je spoj vizija nekoliko umetnika pod dirigentskom palicom režisera, a priču o tome na najbolji način ilustruju fotografije Aleksandra Letića, koji se fotografijom na filmu bavi već dvadeset godina.

Pogledali smo koliko su kreativne i naše komšije prema zapadu, u Hrvatskoj, i donosimo vam portfolio Sandre Vitaljić koja sugestivnim aktovima i portretima, prevashodno žena, govori o savremenoj i samosvesnoj ženi. Podsetili smo se i fotografskih ikona našeg starog majstora fotografije Miloša Pavlovića, čiji je specifičan fotografski rukopis prepoznatljiv i danas.

Imamo i dva nova saradnika koji će pokušati da utole vašu "glad" za tehničkim i praktičnim znanjem. Ljubomir Zlatanović detaljno je proučio svu koristima histograma i preporučuje da ga često koristite. Srđan Abdijević "razložio je na delove" nov Canon PowerShot G10, a kada ga je ponovo sastavio, rezultat je bio odličan. Boris Bjelica uradio je ono što biste vi rado učinili, ali nemate vremena, niti snage. Sakupio je sve D-SLR fotoaparate na našem tržištu, klasifikovao ih po tome kome su namenjeni i po ceni. Početak godine za mnoge je dovoljan podstrek da započnu nešto novo, pa možda kupovina D-SLR fotoaparata može značiti prekretnicu u vašem fotografskom radu i pravi odgovor na "kreativnu krizu". Sezona "lova", tj. konkursa je počela, naoružani, možda i novim D-SLR fotoaparatom, pokušajte da zabeležite život oko vas koji je fascinantan i neiscrpan isto kao i medij koji ste odabrali da vam oplemenjuje dušu i proširuje percepciju. Mislim na fotografiju, naravno.

IVANA BREZOVAC
ivana.brezovac@refoto.co.yu

OSNIVAČ I IZDAVAČ REFOTO B, Beograd, Pčinjska 17

DIREKTOR Petar Vukadinović

CENA pojedinačnog broja 250 dinara

žiro-račun 255-0009780101000-19

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr fot. Ivana Brezovac

IZVRŠNI UREDNIK Milan Živković, milan.zivkovic@refoto.co.yu

UREDNIK TEHNIKE Boris Bjelica, boris.bjelica@refoto.co.yu

REDAKCIJA mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović,

Miroslav Nikoljačić, Imre Szabó, Goran Malić, Tomislav Peternek

SARADNICI Vojin Mitrović (Pariz), Jelena Matić, Igor Ilić,

Marija Milovanović-Maksimović, Radomir Maša Dikosavljević,

Zoran Imširagić, Dejan Stojanović, Nenad Petrović, Isidora Bojović

TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN Sanja Kovačević

LEKTOR Biljana Gordić

MARKETING mr fot. Dragan Pavlović, dragan.pavlovic@refoto.co.yu

REFOTO, tel. 011/344-9641; 344-9642; faks. 011/7860-234

ŠTAMPA Štamparija "Politika AD", Beograd

PRE-PRESS REFOTO B – Rukopisi i prilogi se ne vraćaju.

E-POŠTA: info.refoto@refoto.co.yu

CIP – Katalogizacija u publikaciji Narodna Biblioteka Srbije, Beograd 77

FOTO: časopis za kulturu fotografije/glavni i odgovorni urednik Ivana Brezovac. – 1996, br. 1 – Beograd (Pčinjska 17); Refot B. 1996 – (Beograd: Politika). – 30 cm

Od br. 4/2001 štampa se latinicom, a naslov je Refoto. – Varijanta naslova: Refoto ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd) COBISS.SR-ID 117858055

© Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovana ili objavljena u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

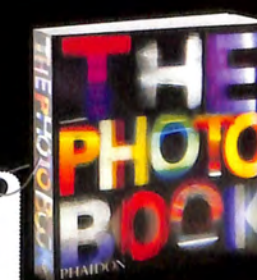
U fokusu

NAJBOLJE FOTOGRAFIJE ČITALACA OVOG MESECA

MARKO PRELIĆ, ČAČAK
"IGRA SVETLOSTI"

U OVOM BROJU
PRIJATELJ RUBRIKE
JE NAŠ ČITALAC
KOJI JE ŽELEO DA
OSTANE ANONIMAN

"Fotografija je nastala jednog sunčanog, letnjeg jutra. Kada sam otvorio oči, oduševili su me zraci sunca koji su se probijali kroz venecijanere. Svetlost je igrala po sobi i njenom telu praveći prelepe šare koje su isticalle oblike. Momentalno sam se rasio, uzeo fotoaparatus ruke i počeo da fotografisem i tražim pravi kadar..."

Rođen je 1986. u Čačku. Završio je ekonomsku školu. U fotografiju se zaljubio pre tri godine. Član je Foto-kino kluba "Čačak". Radi kao fotograf u Čačku. Najviše ga interesuju modna i studijska fotografija ali s modelima – ništa mrtva priroda, pejzaž i slično. Učestvovao je na seminaru Akt-fotografije u Sirogojnu i na Refoto radionici modne fotografije u "Orange" studiju. Osvojio je zlatnu medalju na izložbi Minijature u Beogradu (pod patronatom FIAP-a) i drugu nagradu na omladinskoj izložbi u Banatskom Brestovcu.

WEB

ALEKSANDAR TERZIĆ, UŽICE
"PANORAMA JEZERA LUIS"

MIODRAG IGNJATOVIĆ, NIŠ
"SUZZY 4"

"Ova fotografija pripada seriji "SuZzy" i oslikava jasan emotivni, neprofesionalni odnos između fotografa i modela! Na taj način ova serija fotografija nastaje potpuno spontano... Snimljena je decembra 2008. Koristio sam dva reflektora, snimao u RAW formatu, a editovao u Photoshopu!"

Rođen je 1983. u Nišu gde i živi. Fotografijom se aktivnije bavi od septembra 2007. godine kad kupuje prvi malo ozbiljniji

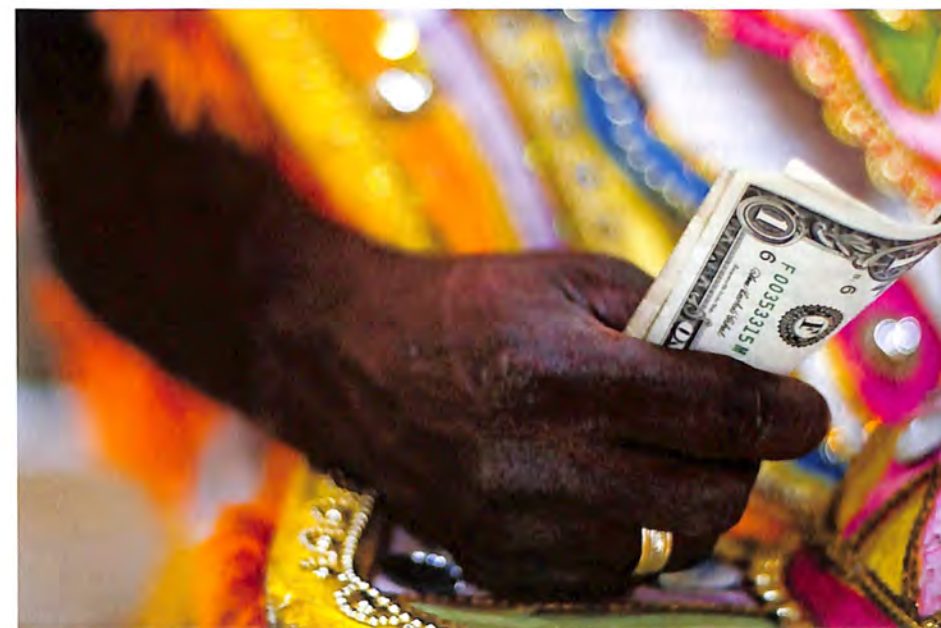
fotoparat i to Fuji 6500! Pre njega je skoro godinu i po dana koristio Fuji 5500 kojim je isključivo fotografisao motive iz prirode (mahom biljke) tokom studija! Od pre četiri meseca vlasnik je fotoaparata Canon 4000D D-SLR i "manje ponosni" vlasnik 18-55 mm KIT objektiv! Apsolvent je biologije, s izraženim interesovanjem za botaniku! Autostoper, avanturista, entuzijasta! Uređuje myspace stranu SHOOPAvideo, koja predstavlja ekipu mladih koji se bave foto-dokumentovanjem koncertnih i festivalskih dešavanja u jugoistočnoj Srbiji (myspace/shoopavideo sadržaji su otvoreni i za one koji nisu registrovani korisnici)! Autor je nekoliko muzičkih spotova.

IVAN TASIĆ, KRUŠEVAC
"LUTKE"

"Zatekao sam ih baš ovako... kao lutke... tog trenutka kada sam prekinuo njihovu igru na jednoj maloj terasi u Vranju... Ostale su tako nepomične, kao i sve lutke kada u njihov tajni svet banu ljudi... Tada su po prirodi veoma čutljive i mirne... dopuštaju da ih tumbamo i nameštamo kako god to mi zamislimo... one verujte, neće ni trepnuti... Tako je samo dok smo u njihovom prisustvu... kasnije normalno nastavljaju svoj lu(t)ckasti život... Sutradan, kada sam krenuo kući, bile su, naravno, u potpuno drugačijim položajima... Dogodilo se to onog sparnog leta 2002. kada sam ih i poslednji put video... Ko zna gde su i šta rade sada?"

Rođen je 1981. u Kruševcu. Završio je Srednju umetničku školu i Fakultet umetnosti - Odsek grafički dizajn u Nišu. Fotografijom, kratkometražnim i eksperimentalnim filmom bavi se od 1999. godine.

SAŠA ČOLIĆ, BEOGRAD, "ZABAVA ZA DOLAR"

"Fotografija "Zabava za dolar" snimljena je 2007. u gradu Nassau na Bahamskim ostrvima. Bescarinska zona i rajске plaže prosto mame hiljade turista sa svih strana sveta, a gde je vašar, tu je i gužva; gde je gužva, tu su ulični zabavljači. Kostimi su šaroliki: perje, perle, puno detalja... Ali, u ovom slučaju nešto drugo privuklo mi je pažnju... Ruka jednog od njih za trenutak je grčevito stegla par dolara koje je dobio po završetku svog plesa i tad sam u jednom kadru video sav glamur i bedu ove sapunice. Maska skriva čoveka zrelijih godina, koji na ovaj način prehranjuje svoju višeečlanu porodicu u zemlji punoj kriminala i korupcije, u zemlji gde većina ljudi radi po ceo dan za tih nekoliko dolara. Ako niste obazrivi,

naseljima... Sve što mogu da kažem jeste - predивно".

Aleksandar Terzić rođen je u Užicu gde i radi. Trenutno se nalazi u prohladnoj Kanadi, odakle nam je i poslao ovu fotografiju. Jako inspirativna zemlja. Oduševljen njenim lepotama, planira da nastavi život u njoj... Fotografisao je fotoaparatom Nikon D300, osetljivost ISO 200, objektiv 18-200 mm, blenda f 7,1 i ekspozicija 1/200.

lako se može desiti da vas nasamare nitkovi koji vrebaju na svakom koraku. Zato sam bio vrlo diskretan. Koristio sam "normalac" s punim otvorom blende i Canon EOS 30D."

Rođen je u Gornjem Milanovcu, 1980. godine. Od 1999. živi u Beogradu, gde tokom studija otkriva tajne mračne komore u Foto-klubu "Sumarac" na Sumarskom fakultetu, gde i izlaze svoje prve radove. Godine 2005. dobija posao na prekookeanskom turističkom brodu u foto-oddeljenju, gde provodi naredne tri godine putujući svetskim destinacijama: Karibi, Meksiko, Panama, Havaji, Aljaska... i to je bila prekretnica da svoj dotadašnji hobi pretoči u profesiju. Inspiraciju nalazi u ljudima, istražuje emocije i načine njihovog ispoljavanja. Završio je "Workshop Peternek" Od 2008. radi kao novinski fotograf, prvo u *Tanjugu*, a sada u *Politici*. Stremi dokumentarnoj fotografiji i portretu. Od opreme koristi oči, uši i kažiprst.

SONY

455-

SONY A200 KIT 18-70mm

545-

SONY A200 KIT 18-70mm + 55-200mm

515-

SONY A300 KIT 18-70mm

640-

SONY A350 KIT 18-70mm

885-

SONY A700 (body)

2595-

SONY A900 (body)

AXELFOTO d.o.o
011/361-75-52
Sarajevska 86
Beograd
www.axelfoto.com

BM FOTO d.o.o
011/311-99-88
Bul. AVNOJ-a 122/5
Novi Beograd
www.bmfoto.co.yu

FOTO OPREMA d.o.o
011/7129-136
Surcinski put 1/o
Novi Beograd
www.foto-oprema.com

www.sony.co.rs

DRAGAN KRSTIĆ, IZLOŽBA
FOTOGRAFIJA, ZORAN TRTICA16 – 28. 1. I 30. 1 – 15. 2. GALERIJA
ARTGET, KULTURNI CENTAR
BEOGRADA

Izložbom apstraktnih fotografija Dragana Krstića započinje osma izlagačka sezona u Galeriji "Artget", pod umetničkim direktorom, multimedijalnim umetnikom Vladimirom Perićem Talentom. Polazeći od naučne metode fotografisanja kristala, Dragan Krstić u ovom procesu ne koristi fotoaparata, kao ni bilo koju vrstu filma, već aparat za povećavanje kojim direktno na fotopapir projektuje kristale raznih hemijskih jedinjenja. Intenzitet boja i njihovo variranje potiče od specifično iskorišćenog polarizovanog svetla.

Mešanjem fotografskog i laborantskog iskustva nastaju ručno izrađene fotografije, vrhunskog kvaliteta, gotovo slikarskog izgleda. Nakon ove, publika će imati priliku da vidi izložbu digitalnih portreta, kolekcionara fotografije Zorana Trtice.

NEMANJA JOVANOVIĆ

MAGAZIN STATUS

FOTOGRAFIJA GODINE NEMANJE JOVANOVIĆA,
4. 2 – 8. 2. GALERIJA O3ONE, BEOGRAD

Na sedmom po redu konkursu za fotografiju godine, koji organizuje magazin STATUS, pobedio je Nemanja Jovanović iz PRESS-a, koji je osvojio i treću nagradu. Drugu nagradu osvojio je Danilo Vasić iz Foto-kluba "Beograd". Na konkurs je stiglo oko 500 fotografija više od 60 autora, a 39 najboljih objavljeno je u dodatku novogodišnjeg izdanja magazina STATUS.

MENZA WORLD PHOTO CUP 2008

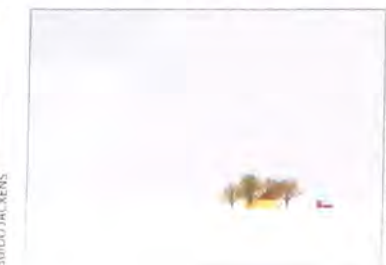
Završen je još jedan Mensa World Photo Cup, tradicionalni fotografski projekat koji je potekao s ovih prostora, a proširio se na čitav svet. Tema ove godine bila je široka i jednostavna – Predeo. Pravo učešća imali su članovi Mense iz celog sveta. Počelo je, kao i uvek, nacionalnim konkursom, na kome je pobedio Vlada Marinković s fotografijom "House". Bio je to pravi izbor našeg nacionalnog žirija, kako će se kasnije potvrditi i na međunarodnom planu. Naš žiri činili su akademski umetnici: Jovana Yoka Terzić i Dejan Mandić, dok je predsednik žirija bio profesor Žarko Drinčić. Drugo mesto osvojila je Milena Vasiljević s rapsodijom u plavom, sjajnim radom "Vizantijsko

plavo". Treće mesto osvojila je fotografija "Pavlova strana", autora ove i poredničke fotografije, Vlade Marinkovića. Po pravilima, Mensu Srbije na svetskom nivou predstavljale su tri prvoplasirane fotografije. Tamo su ih već čekali pobednici nacionalnih kupova Slovenije, Pakistana, Malezije, Velike Britanije, Mađarske, Kanade, Danske, Sjedinjenih Američkih Država, Bugarske, Španije, Australije, Belgije, Nemačke, Južnoafričke Republike, Finske... Samo u Nemačkoj konkurisalo je preko 250 fotografija. Međunarodni žiri činili su: profesor Bert

Dankaert, umetnički fotograf i profesor na Antwerp Art Academy (www.bert-dankaert.be), Ivana Brezovac, magistar fotografije i glavni i odgovorni urednik renomiranog fotografskog časopisa Refoto (www.refoto.co.yu), kao i gospodin Carlo Bottarini, osvedočeni prijatelj i saradnik Mensa World Photo Cupa iz Italije.

U žestokoj konkurenciji, naš Vlada Marinković ponovio je uspeh Marka Đokovića, danas urednika fotografije Pressa, i osvojio drugo mesto na ovogodišnjem svetskom takmičenju. Odlično je prošla i Milena Vasiljević, čije je plavetnilo nagrađeno osmim mestom na svetu, dok je prvu nagradu dobio Guido Jaxens iz Belgije. Pobednicima su podeljene vredne nagrade, a njihovi radovi prezentovani su na svetskom kongresu Mense u Rimu.

U. PETROVIĆ

VLADA MARINKOVIĆ

KONKURSI

PRIPREMILA:
MARIJA MILOVANOVIĆ-MAKSIMOVIĆ150 GODIŠNJICA CALELLA
LIGHTHOUSE U ORGANIZACIJI
"FOTO-FILM" CALELLA
MEĐUNARODNO FOTOGRAFSKO
TAKMIČENJE

Pri obeležavanju stopešestogodišnjice, izložba će pored radova svetionika sadržati i knjigu ilustrovanu najboljim fotografijama konkursa.

Rok: 28. 2. 2009.
Tema: Svetionici, iz bilo kog dela sveta, fotografije moraju imati dokumentarni tekst.

Formati: digitalni format, monohromatske ili kolor-fotografije. Digitalni format – dve fotografije u dva različita foldera, jedan s manjim formatom (72 dpi, JPG, 1.024 piksela duža strana) i s većim formatom (300 dpi, TIFF ili JPG, najmanje 2.000 piksela kraća strana).

Participacija: za učesnike iz Evrope 15 evra, za druge zemlje 20 evra ili 25 američkih dolara. Kompakt-disk ili DVD s fotografijama slati na:

Foto-Film Calella
Apartat de Correus, 35.
08370 Calella (Barcelona)
Spain.

Nagrada je ekskluzivno dizajnirana komemorativna medalja i katalog s izložbe koji će dobiti svi učesnici.

Više informacija: info@jmarena.com ili pogledajte na: www.foto-filmcalella.org.

8. MEĐUNARODNI SALON
FOTOGRAFIJE, CINE PHOTO
CLUB G. MELIES MAYET,
FRANCUSKAPATRONAT: FIAP 2009/018, ISF 2009/01
Rok: 7. mart 2009.

Tema: slobodna.

Sekcije: a) crno-beli print; b) kolor-print.

Četiri fotografije po sekciji.
Format: na tvrdj podlozi debljine do 2 mm, dimenzija do 30x40 cm.

Kotizacija: 12 evra po autoru, za grupna slanja 9 evra po autoru. Radove i popunjenu prijavu slati na adresu: Club G. Melies, Centre Culturel, Place de l'Hotel de Ville, B.P.21, 72360 Mayet, France.
Info: georges.melies1@liberty-surf.fr.

LIČNO MAPIRANJE GRADA –
ŽURNAL IZ BERLINA

MIRJANA BLAGOJEV

20. 2 – 5. 3. GALERIJA 73, BEOGRAD

Na izložbi će biti predstavljena serija digitalnih printova nastalih u Berlinu. Po rečima autorke: "Berlin je grad u kome skulpture zauzimaju

veoma značajno mesto. U njemu su one zastupljene kao sastavni deo arhitekture, ali i kao spomenici koji podsećaju na burnu istoriju ovog grada. Oni su tu da sačuvaju sećanja na dobre, ali jednako i da podsete na one tragične periode i kao takvi, ovi spomenici za mene predstavljaju ogledalo suočavanja ljudi sa sopstvenom prošlošću. Ovim radovima želim da dočaram taj duh

prošlih vremena u gradu koji se neprestano gradi i razvija u jedan od najsavremenijih gradova Evrope. Ova serija predstavlja, za mene, nešto između dokumentarnih i ličnih beležaka, dnevnika s putovanja i vodiča, između doživljaja i saznanja, čulnog i racionalnog, nešto između prošlosti i sadašnjosti, pamćenja i zaborava, uništavanja i obnavljanja, večnosti i prolaznosti, kao i sâm ovaj grad".

16. MEĐUNARODNA IZLOŽBA DIJAPOZITIVA
2. MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE

22. 12. 2008 – 31. 1. 2009. IZLOŽBENI SALON KULTURNOG CENTRA BANSKI DVOR, BANJALUKA

Pred velikim brojem poklonika ove umjetnosti, izložbe je otvorio Slobodan Bijeljac, profesor na Akademiji umjetnosti u Banjaluci. Na Drugi međunarodni salon fotografije prispjelo je 410 radova od 105 autora iz 15 zemalja. Žiri u sastavu: Branislav Brkić, EFIAP, Milan Marković, EFIAP, Dragan Prole, FA 1 FSS, i Milorad Kaščelan, FA 1 FSS, odabrao je 133 rada od 76 autora. U kategoriji dijapozitiva žiri je od prispjelih 167 radova od 29 autora iz 8 zemalja prihvatio 60 dijapozitiva od 20 autora.

Na Drugom međunarodnom salonu fotografije žiri je dodijelio, između ostalih, i sledeće nagrade: prvu nagradu za kolekciju dobio je Sudip Roy Choudhury, India, a Gjorgji Ristoski iz Makedonije osvojio je prvu nagradu u pojedinačnoj kategoriji. U kategoriji dijapozitiva na Šesnaestoj međunarodnoj izložbi nagrade su dobili: Stanko Lovrić iz Slovenije, prvu nagradu za kolekciju fotografija, a prvu nagradu pojedinačno – Dejan Selaković, BiH.

D. PROLE

SUDIP ROY CHOUDHURY

STANKO LOVRIC

NESAVRŠENA I NEZAVRŠENA PRIČA

ALEKSANDAR KELIĆ, 16 – 31. 1. MUZEJ SAVREMENE UMJETNOSTI REPUBLIKE SRPSKE, BANJALUKA

Projekat Aleksandra Kelića "Nesavršena i nezavršena priča" prvi put prikazan je u Galeriji "Artget" Kulturnog centra Beograda, 2005. godine. Izložba u Muzeju savremene umjetnosti Republike Srpske jeste nastavak saradnje između ove dve institucije, koja je počela predstavljanjem izložbe "Meduprostor" u galerijama KCB-a tokom maja 2008. Na izložbi će biti predstavljeno 35 fotografija iz pomenutog ciklusa koji je nastao od

1984. do 2003. godine, koje predstavljaju režirane scene u kojima

kao glumci učestvuju Kelićev stric Đorđe i dve strine, Vida i Anka.

Fotografije su snimane na salašu kraj Sombora, ispunjene efektima dokumentarnog i slučajnog i dopunjene amblemima socijalizma i kapitalizma prerađenim kroz populistički imaginarijum buvlje pijace u Beogradu.

6. MEĐUNARODNA
IZLOŽBA FOTOGRAFIJE
ADANA ROTARI KLUB,
TURSKA

PATRONAT: FIAP 2009/044

Rok: 13. mart 2009.

Tema: slobodna, specijalna tema "Dete i svet".
Format: crno-beli print, maksimalne dužine 45 cm.
Kotizacija: 15 evra, za grupna slanja 10 evra po autoru.
Info: halukuygur@superonline.com
www.adanarotary.org.tr
Radove slati na adresu: Adana Rotary klubü
Fuyuli Cad. Galleria İş merkezi
No: 140/65
01120 Adana/Turkey.

6. TROPICAL IMAGE
INTERNATIONAL
EXHIBITION 2009, USA

PATRONAT: FIAP 2009/037

Rok: 14. mart 2009.

Tema: slobodna.
Sekcije: A) generalna, B) kreativna.
Format: digitalni JPEG, maksimum 1.024 x 768 piksela, četiri fotografije po sekciji.
Radovi se šalju elektronski, preko sajta: www.bembrit.com/tropical2009.
Kotizacija: 12 američkih dolara za jednu sekciju, 20 za dve.
E-pošta: tropical2009@bellsouth.net.

12. MEĐUNARODNI SALON
FOTOGRAFIJE 2009, HONG
KONG

PATRONAT: FIAP 2009/027, PSA

Rok: 23. mart 2009.

Tema: slobodna.
Sekcije: crno-beli print, kolor-print, kolor-slajd, digitalna fotografija.
Kotizacija: 15 evra za print sekcije, 12 evra za slajd i digitalnu sekciju.
Format: print 28 x 35 cm do 40 x 50 cm, slajd 5 x 5 cm, digitalni fajl maksimum 1.024 x 768 piksela, 72 dpi, ne veći od 1 MB, na kompakt-disku.
Adresa: U.A.P.A., P.O. Box 70459, Kowloon Central Post Office, Kowloon, Hong Kong.
Info: www.uapa.com.hk.
E-pošta: salon@uapa.com.hk ili salonuapa@gmail.com.

BH CIRCUIT

MUZEJ HERCEGOVINA, MOSTAR, BIH

U Mostaru je održan BH Circuit, prvi međunarodni salon fotografije, čiji je organizator Foto-grupa "f8" iz Sarajeva i Asocijacija za umjetničku fotografiju BiH. Na konkurs za ovu izložbu pristiglo je 1.511 fotografija od 222 autora iz 16 zemalja, a četvorčlani žiri odabrao je 314 fotografija od 117 autora. Radovi su podijeljeni u dvije sekcije: A i B, u okviru kojih je žiri u sastavu: Murat Jašarević iz BiH, Imre Szabo iz Srbije, Krunoslav Hajdler, foto-reporter iz Hrvatske, i Amer

JASMINA GORJANSKI

Kapetanović iz BiH, proglasio najbolje pojedinačne fotografije, te najbolje kolekcije fotografija. Tema radova sekcije A bila je slobodna, a "Boje jeseni" bila je tema radova uvrštenih u sekciju B. U sekciji A, pojedinačne fotografije, prvu nagradu osvojio je Oton Naglost, a za kolekciju fotografija prvu nagradu dobio je Rikard Larma. U sekciji B, pojedinačne fotografije, prvu nagradu dobila je fotografija Jasmine Gorjanski, a u kolekciji fotografija prvonagrađeni je Jure Kravanja. Pored ljubitelja umjetničke fotografije, ovoj prezentaciji

prisustvovali su i Semir Memić, predstavnik Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport HNK, koji je rekao da će iduće godine ovo ministarstvo finansijski podržati međunarodni salon fotografije, i Jusa Nikšić, profesor likovne umjetnosti, koji kazao da je ovo svečani trenutak za Mostar jer se konačno fotografija vratila u grad na Neretvi. Ova izložba je već bila otvorena u Sarajevu u UNITIC-u, 6. decembra, a pored Mostara i Sarajeva, izložba će biti postavljena i u Trebinju, Banjaluci i Tuzli. H. ŠLJIVO

IZAZOVI I UOČAVANJA

UMETNIČKA GALERIJA NADEŽDA PETROVIĆ, ČAČAK

U okviru obeležavanja 600 godina prvog pisanog traga imena Čacka, u Umetničkoj galeriji "Nadežda Petrović", novembra 2008, otvorena je izložba fotografija pod nazivom "Izazovi i uočavanja". Autori izložbe su Milica Petronijević i Mirjana Racković. Na izložbi učestvuju deset autora koji su rođeni u Čacku ili su vezani za Foto-kino klub "Čačak".

Veliko interesovanje posetilaca privukao je performanse pod nazivom "Nastajanje, Nestajanje, Postojanje" Vojislava Pešterca. On je pred posetiocima, na klasičnom fotografskom papiru, uradio crno-belu fotografiju formata 4,2 x 1,1 metar. Fotopapir

je prethodno eksponiran, a na otvaranju, na licu mesta priređena je ogromna foto-laboratorija – praktično sav prostor galerije obasjan je prigušenim crvenim svetlom. Uz pomoć mladih članova kluba – koji to nisu nikada ni videli – postavljen je fotopapir na pripremljeni zid i počelo je razvijanje. Natapajući sundere u kadice s razvijanjem i umivajući papir na zidu počelo je "oživljavanje" latentne slike. Kada su, prema prethodnim testovima, zaključili da je razvijanje završeno, počelo je lagano podizanje svetla dok je Voja, sunderom natopljenim u fiksir, spašavao delove koje je želeo da zadrži trajno. Kada se intenzitet svetla približio uobičajenom,

zamolili smo prisutne da raspale svoje bliceve. Time su slabo fiksirani delovi fotografije počeli da tamne uz kratkotrajne pojave silueta nastale od bliceva, koje su nestajale u pocrneloj emuziji... Performans je ukazao na to da još uvek postoji i klasična crno-bela fotografija, koju treba čuvati od zaborava i pored težih uslova za izradu, a i zbog znatno viša cene od digitalnih postupaka izrade fotografija. Možemo ovo tumačiti i kao svojevrsni izraz bunta protiv naglog "proterivanja" analognog postupka. M. SAVOVIĆ

WATERSCAPES

IVAN PETROVIĆ
9 – 27. 2. GALERIJA REMONT, BEOGRAD

Po rečima autora: "Serija fotografija "Waterscapes" predstavlja snimke vodenih površina na kojima je fragmentarno predstavljeno motiv apstrahovan do same granice prepoznavanja datog sadržaja i lišen reference pomoću kojih

bi se odredila ili definisala prostornost, odnosno dimenzije snimljene scene. U tom smislu, sem ispitivanja samog fotografskog medija na način gde fotografiju-image afirmišem kao autonomnu celinu i meditativni predmet, "bavljenje" fenomenom vode u ovom radu suštinski je zasnovano na složenoj simbolici ambivalentnih vrednosti koja se vezuje za pojam vode i na strepnjama savremenog čoveka, koje u relacijama realnih strahova od apokaliptičkih poplava zaokupljaju ljudsku maštu." Ivan Petrović diplomirao je na Akademiji umetnosti "BK", 2002. godine.

KONKURSI

1. MEĐUNARODNI SALON UMETNIČKE FOTOGRAFIJE "SVETLOST I SENKA" 2009, UKRAJINA

PATRONAT: FIAP 2009/039

Rok: 27. mart 2009.

Sekcije i teme: a) "Ekstremni sportovi", b) vanredne situacije /prirodne katastrofe, oružani konflikti, svakodnevnih sukobi/, c) "Humor". Dozvoljeno je poslati do četiri fotografije po sekciji (kolor ili crno-bele).

Format: print, duža strana od 38 cm do 45 cm. Potrebno je poslati radove i na kompak-disku radi izrade kataloga.

Kotizacija: 20 evra.

Prijava se može naći na sajtu: www.pylypyukgallery.com.ua.

4. MEĐUNARODNI VOAV SLAJD/ DIGITALNI SALON FOTOGRAFIJE "VINO" 2009, AUSTRIJA

PATRONAT: FIAP 2009/005, VOAV 1/2009, IWF 2009/01

Rok: 31. mart 2009.

Tema: "Vino".

Format: slajd 24 x 36 mm, digitalni fajl JPEG, 3.072 x 2.048 piksela, 72 dpi, na CD-u.

Kotizacija: 15 evra po autoru.

Autori čije fotografije budu nagrađene medaljama, dobiće i dva noćenja s doručkom za dve osobe u Felsu (gradu domaćinu) i specijalne pakete vina.

Adresa: VÖAV "VÖAV-Salon-WEIN", P.O. Box 383, A-1011 Vienna, Austria.

Info: franz.matzner.voeav@chello.at.

48. IZLOŽBA VOJVODANSKE FOTOGRAFIJE

31. 12. 2008 – 1. 2. 2009. GALERIJA FOTO-KINO I VIDEO SAVEZA VOJVODINE

Krajem decembra u Galeriji Foto-kino i video saveza Vojvodine otvorena je 48 izložba vojvodanske fotografije. Na konkursu koji je svojevrsan presek aktuelne amaterske fotografije u Vojvodini učestvovalo 47 autora, a od pristiglih 479 radova za izlaganje je odabrano 104 fotografije od 50 autora. Nagrade za pojedinačne fotografije dobili su: Branislav Golub, Vojislav Mirković, Dragan Drobac, a pohvaljeni su Zoran Stojaković, Dejan Rakić i Dejan Miloradov. Najbolje kolekcije pokazali su: Šamuel Almaši, Steva Sekerić, Zoltan Bisak, a pohvaljeni su Tanja Beljanski, Goran Stamenković i Nikola Bradonjić.

Nakon nestanka kategorije dijapozitiva, Foto kino i video savez Vojvodine među prvima je uveo zamenu u obliku projektovane slike. Iako oni stariji autori dobro znaju da je slajd bio nešto specifično jer je na najbolji način prikazivao svu autorovu umešnost – nije bilo prilike za popravni, danas projekcija samo podseća na neka druga vremena. Ipak, moram priznati da mi je ovakav sistem ipak mnogo draži od

DRAGANA DUDUJ, "RADNIK"

BISAK ZOLTAN, "OBLIK FLORE"

VOJISLAV MIRKOVIĆ, "PREDMET"

BRANISLAV GOLUB, "DETINSTVO 5"

onoga koji praktikuju nekoliko poslednjih salona fotografija gde su dijapozitivi postali samo izlazno sredstvo digitalno obrađenih fotografija i kao takvi u konkurenciji klasičnog pristupa odnose apsolutni primat. Na ovogodišnjoj projekciji fotografija s temom "Vojvodina" učestvovala je 71 autor sa 382 rada, od čega je za projekciju prihvaćeno 228 radova od 64 autora. Najbolje pojedinačne fotografije poslali su: Lajoš Mesaroš, Željko Đurić i Petar Vasilčin, a pohvaljeni su: Vesna Stojaković, Karlo de Negri i Dario Fužinato. Nagrađene i pohvaljene kolekcije poslali su: Čedomir Bijuković, Geza Farkaš, Jožef Gergelj, Goran Stamenković i Steva Sekerić.

VIKTOR JAN, "SAT"

I dok su prve dve izložbe, namenjene "odraslim" fotografima, standardno dobre, moramo priznati da jesu konkurencija i kvalitet radova koji se mogu videti na Trideset osmoj vojvodanskoj omladinskoj izložbi zaista bili na jednom višem nivou od onoga na šta smo navikli. Učestvovalo je 40 autora sa 182 fotografije, a primljena su 84 rada od 37 autora. Nagrade u konkurenciji pojedinačnih fotografija pripale su: Dragani Duduj, Svetlani Mijić, Nikoli Vukoviću, Terečik-Nađ Gaboru, Dušanu Paviću, Aleksandri Kalapiš. Najbolje kolekcije poslali su: Jan Viktor, Nemanja Živković, Dragan Klem, Natalija Simić i Kristina Smiljković.

Napomenućemo da je ova izložba imala odvojenu postavku u izložbenom prostoru tržnog centra "Apolo" u Novom Sadu koji Foto kino i video savez Vojvodine takođe koristi za izložbe i promocije. M. ŽIVKOVIĆ

Iako je naslovljen kao "časopis o fotografiji", glavna vrednost i koncepcija ovog sajta jeste prikaz portfolija i promovisanje autora. Na glavnoj stranici uvek je odabran dominantan prikaz portfolija, a sledeća bitna opcija jeste pristup grupnoj galeriji. Jednostavnim "uploadom" fotografija učešće je dostupno bilo kome, dok je individualna prezentacija rezultat konačnog izbora autora sajta. Daje Vam se mogućnost i da predložite novu temu za grupnu galeriju, kao i da konkurišete za promociju čitavog foto-projekta.

<http://www.fstopmagazine.com/>

<http://www.lensculture.com/>

Pravo mesto za informisanje o svim trenutnim dešavanjima u fotografskom svetu. Još jedan vrlo opširan on-lajn magazin. Pored svih svetskih aktuelnosti i portfolija legendarnih fotografa, u arhivi magazina pronaći ćete interesantne portfolije i beleške o ranijim izložbama. Možete se besplatno prijaviti na sistem obaveštavanja o svim novostima u magazinu. U opticaju su i video-snimci intervjua, kao i brojni zanimljivi eseji. Sajt je koncipiran vrlo pregledno, a jednostavnost dizajna pruža poverenje.

<http://www.photography-now.com/>

Međunarodna platforma za dela moderne fotografije. Ima veoma pregledno urađen sadržaj galerija i muzeja širom sveta gde se nalaze radovi istorijski poznatih autora. Možete, takođe, pronaći vrlo zanimljive aktuelne svetske konkurse. Koncepcija sajta je takva da možete odabrati neki od ponuđenih svetskih metropola i kretati se po kulturnim dešavanjima samo u okviru odabrane oblasti, ili tražiti opšti pregled najbitnijih događaja na svetskom nivou.

NEMAČKA

BAUHAUS ARCHIV / MUSEUM FÜR GESTALTUNG – KLINGELHÖFERSTR. 14, BERLIN

18. 2 – 18. 5. Andreas Feininger, "New York in the Forties". Na jednoj od najvećih izložbi bauhaus studenta i dugogodišnjeg fotografa časopisa *LIFE* predstavljene su fotografije Njujorka četrdesetih godina XX veka.

KICKEN BERLIN – LINIENSTR. 155, BERLIN
17. 1 – 30. 4. "Pictorialism: Hidden Modernism. Photography 1896 – 1916".

L. A. GALERIE LOTHAR ALBRECHT – DOMSTR. 6, FRANKFURT
23. 1 – 14. 3. John Hilliard, "Neue Arbeiten".

ŠPANIJA

LA FÁBRICA GALERÍA – ALAMEDA 9, MADRID

29. 1 – 8. 4. Rineke Dijkstra, "Park portraits".

PORTUGAL

GALERIA FILOMENA SOARES – RUA DA MANUTENÇÃO 80, LISABON

22. 1 – 7. 3. Jean-Marc Bustamante, "Pedigree".

HOLANDIJA

FOAM_FOTOGRAFIEMUSEUM AMSTERDAM – KEIZERSGRACHT 609, AMSTERDAM

13. 2 – 13. 5. Richard Avedon, "Photographs 1946 – 2004".

FOTOMUSEUM DEN HAAG, HAGUE MUSEUM OF PHOTOGRAPHY – STADHOUDERSLAAN 43, HAG

24. 1 – 19. 4. Man Ray, "Carefree, but not unconcerned". Pored fotografija, na izložbi Mana Reja, jednog od vodećih avangardnih umetnika, predstavljeni su crteži, skice i slike.

BELGIJA

GALERIE ERNA HÉCEY – RUE DES FABRIQUES 1 FABRIEKSSTRAAT, BRISEL
DO 14. 2. Laurie Simmons, "In and around the house: Photographs 1976 – 1978".

MAĐARSKA

MŰCSARNOK-KUNSTHALLE BUDAPEST, ERNST MŰZEUM NAGYMEZU. 8, BUDIMPEŠTA

DO 15. 2. Thomas Ruff, "A Retrospective". Nekadašnji student Dizeldorfske akademije, pored Andreas Gurskog (Andreas Gursky), Tomas Ruf ubraja se u vodeće fotografe nemačke i svetske savremene fotografije. Na izložbi su predstavljeni neki od njegovih najpoznatijih ciklusa kao što su: "Portreti", "Zvezde", "Noći", "Aktovi", "Mašine", "Novinske fotografije" i druge.

AMERIKA

MCCA GRAND AVENUE, THE MUSEUM OF CONTEMPORARY ART – 250 SOUTH GRAND AVE, LOS ANGELES

15. 2 – 25. 5. Dan Graham, "Beyond".

HRVATSKA

GLIPTOTEKA HAZU – MEDVEDGRADSKA 2, ZAGREB

15. 1 – 5. 2. Savremena češka fotografija. Jan Reich.

SLOVENIJA

CANKARJEV DOM, MALA GALERIJA – PREŠERNOVA CESTA 10, LJUBLJANA

21. 1 – 22. 2. Andrej Blatnik, "Knapovske marionete".

Michael Freeman
USAVRŠAVANJE DIGITALNE
TEHNOLOGIJE

(Mastering Digital Photography)

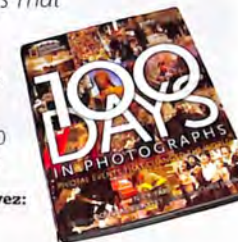
/izdavač: ILEX, 2008; /jezik: ENGLESKI; /format: 21,4 X 24,2 CM; 640 STRANA; OKO 1.000 KOLOR I CRNO-BELIH ILUSTRACIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 3.848 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Jedan od vodećih autora knjiga o digitalnoj fotografiji u ovom poslednjem, ujedno i najobimnijem izdanju, odlučio je da objedini apsolutno sve što je do sada objavljivaio u prethodnim izdanjima. Poput većine, ne samo njegovih već i sličnih izdanja, knjiga je pisana lako čitljivim jezikom i bogato ilustrovana. Pretežno je namenjena amaterima ili apsolutnim početnicima, te kao takva pokriva sve aspekte digitalne fotografije: od opreme, preko tematike, načina fotografisanja, do rada na računaru, štampanja i izlaganja.

Nick Yapp
100 DANA U
FOTOGRAFIJAMA: DOGAĐAJI
KOJI SU PROMENILI SVET

(100 Days: Pivotal Events That Changed the World)

/izdavač: RANDOM HOUSE, 2007; /jezik: ENGLESKI; /format: 23,4 X 27,9 CM; 320 STRANA, 350 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 1.550 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Istoričar Nik Jap, autor knjiga "Fotografisanje istorije" i "Fotožurnalizam", i ovoga puta okrenuo se istom žanru. Urađena u saradnji s poznatim svetskim organizacijama "Hulton Getty Picture" i "National Geographic Society", kao i autorima Krisom Džonsom (Chris Johns) i Dagslom Brinklijem (Douglas Brinkley), knjiga predstavlja fotografski pregled oko sto najvažnijih dešavanja u domenu politike, nauke, tehnologije, umetnosti, mode i svakidašnjih neobičnih situacija, koje su obeležile društvenu pozornicu u poslednjih sto pedeset godina.

EVROPSKI KONTEKSTI
UMETNOSTI XX VEKA U
VOJVODINI

/izdavač: MUZEJ SAVREMENE UMETNOSTI VOJVODINE, NOVI SAD, 2008; /jezik: SRPSKI; /format: 22,5 X 28 CM; 870 STRANA; 920 KOLOR I CRNO-BELIH ILUSTRACIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 6.000 DINARA; /mesto prodaje: MUZEJ SAVREMENE UMETNOSTI VOJVODINE, NOVI SAD.

Ova reprezentativna publikacija, čija je realizacija trajala više od dve godine, spada u red najznačajnijih i najobimnijih izdanja teorije umetnosti u poslednjih nekoliko decenija. Urednici knjige su kustos Muzeja savremene umetnosti Vojvodine Dragomir Ugren i profesor dr. Miško Šuvaković. Pored njih, u njenoj izradi učestvovalo je preko dvadeset autora, među kojima su: Ješa Denegri, Nevena Daković, Nikola Dedić, Kristian Lukić, Ana Vilenica, Jelena Matić, Ferenc Nemet, Lidija Prišing, Suzana Vuksanović, Milica Doroški, Olga Kovačev-Ninkov, Sanja Kojić-Mladenov, Marija Cindori, Nebojša Milenković, Gordana Nikolić i drugi. U studijskim tekstovima pomenutih autora obuhvaćeni su apsolutno svi oblici umetničkog izražavanja: od slikarstva, skulpture, preko instalacije, novih medija i Interneta, konceptualne umetnosti, performansa, grafičkog dizajna, primenjene umetnosti, fotografije, filma, arhitekture, do tekstualne prakse, muzike, stripa itd. Fotografski mediji obrađeni su u tekstovima Ferenc Nemet: "Počeci fotografije u Vojvodini", u kojem je praćena pojava prvih fotografija, fotografskih ateljea i značajnih fotografa u Banatu, Bačkoj i Sremu, i Jelene Matić: "Fotografija u Vojvodini tokom XX veka" i "Fotografija umetnika: konceptualna i postkonceptualna umetnost na kraju XX veka". Pored ovog, u knjizi se nalazi izbor iz tekstova umetnika koji je priredio Miško Šuvaković, kao i biografije svih umenika.

Reuel Golden
MAJSTORI
FOTOGRAFIJE

(Masters of Photography)

/izdavač: CARLTON BOOKS, 2008; /jezik: ENGLESKI; /format: 12,5 X 18 CM; 256 STRANA; PREKO 150 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; /povez: MEK; /cena: 1.411 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Od kada je Izdavačka kuća "Tašen" najpre s knjigom "Fotografija 20 veka", a zatim i s "Foto ikonama" I i II probila led, publikacije sličnog tipa počele su da se pojavljuju u našim knjižarama. Reč je o knjižicama ne toliko edukativnog koliko informativnog sadržaja, namenjenim pre ljubiteljima nego istinskim poznavacima fotografije. Poput svojih kolega, autorka knjige po abecednom redu predstavila je sedamdeset vodećih fotografa XX veka. Neki od njih su: Berenice Abbott, Ansel Adams, Eugène Atget, Cecil Beaton, Bill Brandt, Robert Capa, Henri Cartier-Bresson, Alvin Langdon Coburn, Imogen Cunningham, Nan Goldin, Andreas Gursky, Lewis W. Hine, Helmut Newton, Martin Parr, Marc Riboud, Sebastiao Salgado, Cindy Sherman, Alfred Stieglitz, Paul Strand. Pored nekoliko najznačajnijih fotografa, u portfoliju svakog fotografa nalazi se kratka biografija i komentar o radovima.

Diane
Elisabeth
Poirier
BRASAI:
ILUSTROVANA
BIOGRAFIJA

(Brassai: An Illustrated Biography)

/izdavač: FLAMMARION, 2006; /jezik: ENGLESKI; /format: 23,8 X 30,9 CM; 208 STRANA; OKO 150 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: MEK; /cena: 4.050 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Prošle su skoro tri godine otkako smo pisali o "Tašenovoj" monografiji jednog od najpoznatijih mađarskih i svetskih fotografa – Brasaia. U ovoj veoma popularnoj monografiji akcent je stavljen na tridesete godine i njegove najpoznatije cikluse kao što su: "Pariz noću" i "Skriveni Pariz". Predstavivši njegove najpoznatije, kao i manje poznate fotografije iz privatnog arhiva, autorka ove knjige potrudila se da kroz osam poglavlja koji obuhvataju periode od rane mladosti i života u Berlinu, preko dolaska u Pariz, do ratnih i posleratnih godina, pruži nov i drugačiji uvid u život i delo ovog umetnika.

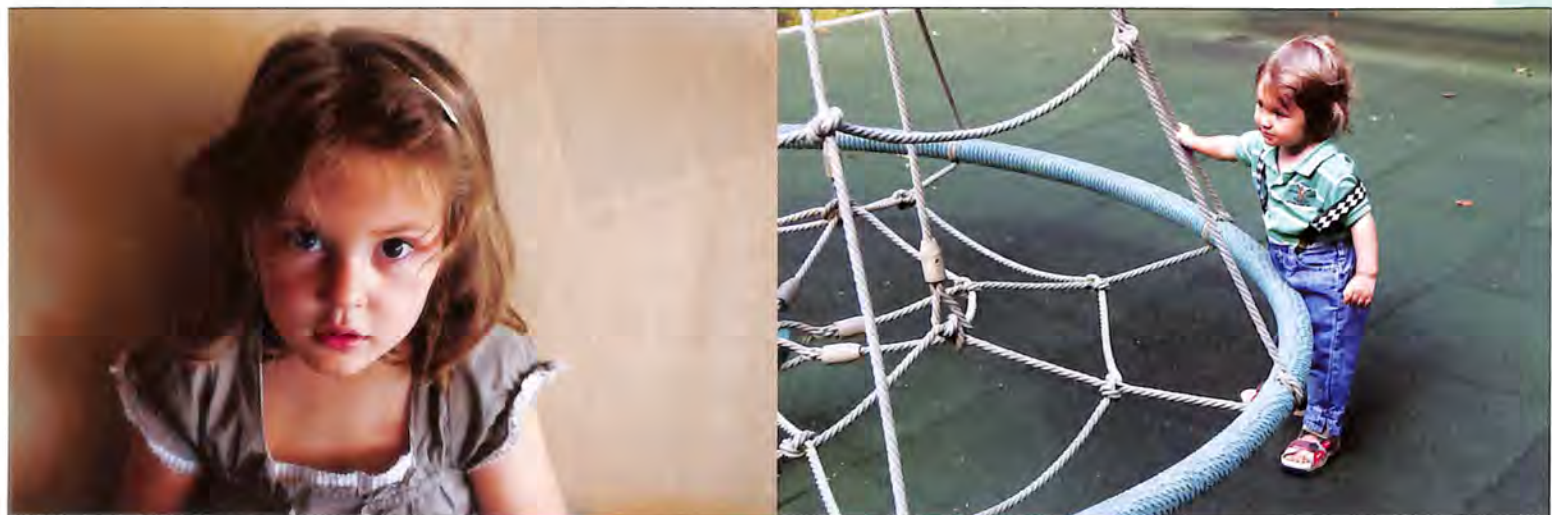

Naše fotografije – naša umetnička dela

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

Ako bismo zavirili u strukturu naših digitalnih fotografija, bili bismo vrlo razočarani. Sve one lepe boje, svi oni osmesi na licu, cveće i ostalo, sastavljeni su od gomile nula i jedinica. Čak ni sve cifre nisu zastupljene u strukturi te naše fotografije. Istini za volju, ni naše fotografije nastale hemijskim putem nisu (bile) mnogo šarmantnije – zagledanjem u njihovu strukturu videli bismo gomilu zrnaca nekakvog halogenida srebra, najčešće srebro-bromida, ili oblačiće srebra čudnog oblika i još čudnijih boja – ako gledamo kolor-film. Zato i nećemo da zagledamo strukturu naših fotografija, uživamo u njima onakvima kakve su u završnom obliku – na papiru

Svoje drage uspomene treba da sačuvate od "zuba" vremena. One najbolje svakako zaslužuju da ih napravite kao fotografije i stavite u foto-album ili eventualno uramite. Sve fotografije: S. Dragović

Postavlja se, međutim, osnovno pitanje: šta da radimo s njima? U staro (dobro?) vreme, da bismo fotografiju zaista videli, morali smo je iz njenog negativnog oblika (našeg negativa) povećati u pozitiv na papiru. Malobrojne fotografije ulazile su u neke albume, a većina je završavala tamo gde verovatno još čame – u kutijama od cipela. Ne znam zašto, ali kutije od cipela idealno su mesto za pohranjivanje porodičnih i nekih drugih fotografija. Gde god da sam gledao neke fotografije iz prošlosti, otvarali su mi kutije od cipela. Izvinjavam se izuzecima. Verovatno će neko u budućnosti da istražuje vezu između cipela i fotografije.

Ko je fotografisao na dijapozitivu filmu, svoja umetnička dela dobijao je uramljena u

kartončićima ili plastičnim ramicama 5x5 cm i smešnim žutim kutijama, koje je jedva nekoliko puta godišnje stavljao u projektor ili češće u svoje specijalno napravljeno povećalo koja se na engleskom zove "viewer" (prevedeno: "gledalo", ali mnogo ružna reč za korišćenje), dok su fotografije s dijapozitiva vrlo retko izrađivane jer su, u principu, bile skupe i lošeg kvaliteta, osim ako to nisu bila cibahrom (Cibachrome) povećanja. Situacija se menjala tokom vremena, ali nikada nije postala bliska sadašnjoj. Digitalne fotografije promenile su nam malo navike. Pre svega, nema više negativa i pozitiva. Istina je da postoji još uvek nekakav digitalni negativ, obeležen skraćenicom .dng posle imena fotografije, ali u praksi je njegova upotreba zanemarljivo mala. Pre nego što se

odlučimo da li svoje digitalno remek-delo da stavimo na papir i tako mu damo oreol besmrtnosti, možemo fotografiju lepo da pogledamo – ili u laboratoriji ili kod kuće (ko ima računar), pa da odlučimo ne samo da li su boje i kontrast dobri već da li su zadovoljavajući prednji i zadnji plan, jesmo li ispali debeli i naborani ili smo vitki (bar za posmatrača) i lepih, izglađenih crta lica. Tek kada se uverimo da fotografija odgovara svim zahtevima, stavićemo je na papir, tj. pretvoriti u fotografiju bilo sami, bilo u nekoj od komercijalnih laboratorija, kojih srećom ima puno. Tako je fotografija, u poređenju s onom od pre nekoliko decenija, postala i materijalno pristupačna, jer fotografija koju ne volimo nas praktično ne košta ništa. Znam da ima stručnjaka za ekonomiju koji

bi bili u stanju da izračunaju koliko ona ipak "košta" jer bi morali da uračunaju amortizaciju fotoaparata, pa karticu koja traje svega ... nekoliko miliona snimaka, pa struju kojom smo napunili naš mali akumulator u fotoaparatu, pa ako cepamo dlaku na 55 delova, našla bi se i cena pritiskanja okidača, jer i to zahteva mišićnu energiju koja se dopunjava hranom. No, ostavimo te ekonomske čarobnjake koji su nas često dovodili do bankrotstva, verujte mi, fotografija vas ništa ne košta dok ne legne na papir. A i onda nije odbojno skupa. Tako je (digitalna) fotografija postala prijatelj i vašeg džepa ako vam je ponašanje racionalno, a ne potrošačko.

KOLIKO VELIKE SNIMKE TREBA PRAVITI?

Ovo je česta dilema novopečenih fotografa. Mnogi biraju opciju da prave manje fotografije po veličini i razlaganju, znači ne biraju maksimalnu moguću "pikselažu". Ovo se preporučivalo u prošlosti kada su kartice bile skupe, jer je time moglo stati više fotografija na jednu karticu. U današnje vreme kada su cene kartica pale višestruko u poređenju s prošlim godinama, nema smisla kupiti fotoaparat od sedam megapiksela, pa snimati sa dva megapiksela. Nikada se ne zna da li će vam od snimljene fotografije zatrebati isečak ili veći format. Snimanjem u minimalnoj rezoluciji lišavate sebe mogućnosti da u budućnosti fotografiju povećate ili napravite drugačiji izrez, čak i ako trenutno ne tražite više od jedne fotografije za pokazivanje na monitoru ili na papiru veličine dopisnice (10x15 cm). Veća fotografija u fotoaparatu praktično ne košta ništa, zauzima malo više prostora na jeftinoj kartici ili tvrdom disku računara i nema razloga da se smanjuje na izvoru. Za prikazivanje na monitoru može se uvek napraviti varijanta u malom formatu, ali se od malog formata ne može vraćati unatrag, na veliki format. Zato vam preporučujem da izaberete najbolju moguću rezoluciju koju daje vaš digitalac, obično označenu sa "L" za veličinu i "S" za kvalitet. Na nekim modelima označena je brojkom s najvećom mogućom rezolucijom.

SAVETI I ZA ONE KOJI BEŽE OD RAČUNARA

Da bih dao odgovarajuće preporuke šta da radite sa svojim fotografijama, morao bih čitaoce da podelim na dve velike grupe: one koji su vični u radu na računarima i one koji to nisu. Ranije sam smatrao da digitalnom fotografijom treba da se bave samo oni koji rade na računaru, no to je bilo doba zalaska analogne fotografije u kome su fotoaparati koji koriste film po ceni bili daleko pristupačniji od prvih digitalaca, a laboratorije su retko bile spremne da prihvata digitalne fotografije na obradu. Sada je situacija

drugačija, mislim da su jeftiniji digitalci relativno niže cene nego što su u svoje vreme bili fotoaparati sličnih mogućnosti za rad s filmom. Za sve one koji beže od računara, moram da kažem da naše digitalne fotografije nisu više fotografije, nego "fajlovi". "Fajl" (File) je reč preuzeta iz engleskog jezika, koja bi mogla da se prevede na srpski, ali bi time izgubila i definiciju i onaj "flair" (duh, pojam) koju ima u svom izvornom obliku, makar ga napisali po Vuku Karadžiću. Kada je u pitanju računarska i informatička terminologija, fajl je i, npr., pismo pisano u Wordu, i tabela napravljena u Excelu... Za one koji možda ne znaju, ovo su samo neki od osnovnih programa koji se koriste u radu s računarima. Svaki fajl, uporedimo ga s ljudima, ima svoje ime i prezime. Ime može da bude

Royal Academy of Arts, London, fotografija uhvaćena ribljim okom, pa ispravljena u DxO

bilo šta, dok prezime koje se piše posle tačke mora da bude jedno od onih koje prepoznaje računar. Kod fotografija je to najčešće .JPG ili .JPEG, što je, u stvari, skraćena od Joint Photographic Experts Group. Vaš digitalan fotoaparat automatski dodeljuje ime svakoj slici i to ime je najčešće u obliku slova i brojki, npr., IMG_3302.jpg ili DSC_0333.jpg. Ovo .JPG nije obavezno, ali je usvojeno da svi fotoaparati pored "imena" koje mu daje proizvođač programa po kome radi fotoaparat (a to su IMG ili DSC ili slično) sve fotografije najčešće sačuvaju u formatu čitljivom za sve, a to je JPEG, odnosno kao završetak imena fajla .JPG. Većina laboratorija i ne prima na izradu digitalne fotografije drugačije obrađene i sačuvane. Što se tiče imena, tu se može ubaciti bilo šta, s izuzetkom nekih slovnih znakova koje računar

čuva za oznaku procesa. To se radi lako, u računaru se daje komanda "rename" (preimenuj) ili se samo "osvetli" ime, pa se onda napiše ono što je na snimku, a to može da bude bilo šta. Zbog specifičnosti računara, a i našeg jezika, preporučujem da se imena fajlova, ako se već rešimo da ih preimenujemo, pišu latinicom, bez upotrebe naših slova (č, ć, ž, đ) jer ponekad računar ne može da ih prepozna. Praktičnije je da ostavimo ime koje je fajlovima dodelio "kum" – fotoaparat.

ŠTA DA SE RADI S FOTOGRAFIJAMA?

Zbog lakoće fotografisanja i niske cene (skoro 0 dinara) naše digitalne fotografije (fajlovi) se vrlo brzo množe. A novi digitalni fotografi nađu se pred problemom: "Šta da radim s fotografijama?"
Ima raznih rešenja. Pojedini fotografi naprave fotografije koje im se sviđaju i onda izbrišu karticu. To je isti postupak kao nekada kada bi s filma napravili fotografije, a film bacili. Nema naknadnih porudžbina, ali nema ni problema s čuvanjem. Ima fotografa koji brižljivo čuvaju svoje snimke (kao što su možda ranije čuvali negative) i za njih imam nekoliko saveta. Iako nemate računar, možete svoje fotografije lepo da sačuvate ako sledite ova uputstva: kupite karticu od bar 1 GB, one su sada vrlo razumne cene. Ako idete na put, onda vam treba bar još jedna takva kartica, jer se može desiti da broj fotografija koje želite snimiti premaši kapacitet kartice. Koliko će veliki biti snimak izražen u kilobajtima (kB) i megabajtima (MB), to može samo približno da se odredi jer zavisi od toga da li na slici ima ili nema puno detalja, da li su velike površine ravnomerno osvetljene... Naravno, prvenstveno zavisi od toga koliko megapiksela (slikovnih elemenata) daje vaš fotoaparat. Uobičajena veličina fajlova koje dobijamo fotoaparatom rezolucije od sedam megapiksela i čuvanjem u JPEG formatu iznosi oko 2-3 MB, znači da na kartici od 1 GB može da stane nešto više od 300 fotografija.

Kada snimate oko 250 fotografija, vreme je da se obratite nekome, najbolje laboratoriji u kojoj radite fotografije, s molbom da vam nareže kompaktni disk sa svim fotografijama s kartice i to oni učine za relativno male pare, bilo u mestu gde stanujete, bilo negde na putu. Posle toga izbrišite sve fotografije s kartice komandom Format u fotoaparatu i počnite da stvarate novu kolekciju fotografija. Obeležite narezani kompaktni disk: najbolje datumom prve i poslednje fotografije. Jedan CD ROM ima kapacitet od 700 MB, znači nešto manji nego kartica, i ako je kartica bila 2/3 puna, lepo će popuniti prostor kada režete disk. Nemojte to činiti s polupunom karticom, sem u izuzetnim situacijama, jer se diskovi umnožavaju neverovatnom brzinom.

Vaše fotografije možete arhivirati na spoljni tvrdi disk, CD ili DVD, USB Key koje prave brojni proizvođači, pa im je samim tim i cena vrlo pristupačna. Jedna napomena za CD i DVD – preporučujem da ih čuvate u specijalno namenjenim albumima za čuvanje i prenos. Oni štite, ali ujedno i obezbeđuju lakše pronalaženje i klasifikovanje velikog broja diskova, s kojim ćete se ubrzo suočiti.

Budući da kompaktni diskovi mogu da propadnu, čak i ako ih zaštitimo od loma ili grubog rukovanja, treba imati neki bekap (engl. backup – rezervna kopija sadržaja nekog diska). Kada stignete do brojke od 5-6 diskova, preporučujem da napravite jedan DVD koji sadrži sve fotografije sa tih 5 ili 6 diskova. Ponovo pažljivo obeležite DVD i brižljivo ga čuvajte. Iako nemate računar, možete se kasnije rešiti da ga steknete, a može vam pružiti usluge neko od vaših prijatelja ko radi na računaru.

UPUTSTVO ZA ONE KOJI SU RAČUNARSKI PISMENI

Sve rečeno za "računarski nepismene" važi i za pismene, samo što oni mogu sve to sami da urade. Dodaću da računarski pismeni ljudi mogu da skinu preko Interneta neki od besplatnih programa kao, na primer, Picasa2 od Gugla (Google) i da sami odrade neke "zahvate" na fotografijama kao što je uklanjanje crvenih očiju, kadriranje, tj. isecanje nepotrebnih delova fotografije, doterivanje boje i tona, preimenoavanje fotografija i slično. Izvesni programi kao Photoshop Elements pristupačni su po ceni.

KAKO ARHIVIRATI FOTOGRAFIJE

Ništa nije veći, pa su, nažalost, i naše digitalne fotografije – fajlovi – podložni kvarenju i nestajanju. Pre svega CD i DVD diskovi nisu veći. Postoje razne procene o njihovom trajanju, koje ja primam i sa skepsom i s oprezom. Meni se za osam godina bavljenja digitalnom fotografijom nije dogodilo da CD propadne, ali brojni autoriteti upozoravaju na tu mogućnost, pa sam preduzeo nekoliko mera, koje iznosim čitaocima na procenu i moguće usvajanje. Pre svega, kao što sam već napomenuo, karticu praznim i prebacujem fotografije na drugi medijum u redovnim razmacima. U početku je to bilo, onako kako sam preporučio, s kartice na CD, pa kada se napuni 5 do 6 kompaktnih diskova, sve sam kopirao na DVD koji ima kapacitet nešto veći od 6 diskova. Kako ni DVD nije veći, smatram da s duplim arhiviranjem imam sasvim dovoljnu dozu zaštite. Sve diskove – CD ili DVD – čuvam u specijalnim albumima za diskove.

Za čuvanje fotografija (fajlova) sve više su u upotrebi spoljni tvrdi diskovi ogromnog kapaciteta. Od pre godinu dana uveo sam taj treći medijum: spoljni tvrdi disk od 500 gigabajta na kome držim sve svoje skorašnje fotografije plus ostale fajlove koji mogu da mi zatrebaju. Taj disk je prenosiv i u principu sve što je na njemu jeste i na računaru kod kuće. Ni on nije veći, ali nisam ni ja, neko će pre da strada, nisam siguran da bih voleo da to budem ja, uprkos želji da moje fotografije ostanu i posle mene. U stvari, koristim dva – jedan od 320 GB, a drugi od 500 GB. Ima ih i od 1 terabajta (znači 1.000 gigabajta, odnosno milion megabajta!) i nisu više toliko skupi. U Beogradu se spoljni tvrdi disk od 500 GB prodaje za protivvrednost od oko 90 evra. Mislim da korisnici računara sada koriste diskove samo za slanje fotografija, a sada su postali popularni tzv. USB ključevi. To ime "ključevi" ne treba bukvalno shvatiti, uopšte ne liče na ključeve, ali tako se prevodi engleska reč "USB Key". To su vrlo male sprave koje imaju memoriju od nekoliko gigabajta (do sada su se pojavili do 16 GB, ali često se kupuju oni manji) i koje mogu da prime u sebe dosta fajlova, tj. snimaka. Ja ih koristim kada idem u laboratoriju za izradu fotografija i ne samo za to. To postaje mala priručna arhiva u kojoj se nosi gomila podataka. Ipak, oni nisu pogodni za trajno arhiviranje.

Od softvera kojim se kontroliše fond snimaka ima više varijanti, no oni su interesantniji za profesionalne fotografe, naročito reportere, dok je za amatersku upotrebu dovoljno da se fajlovi smeste u direktorijume s opisnim definicijama, kao "Letovanje 2008" i slično. Da li sam time obezbedio dugovečnost svojih fotografija, mislim da će morati da odrede moji potomci, jer, kako rekoh, nisam imao nikakvog lošeg iskustva do sada. Uostalom, fotografije na papiru i dijapozitivi takođe nisu veći.

Interesantno je da su "Kodachrom" dijapozitivi od pre 50 godina skoro netaknuti po kvalitetu i izgledu, dok su kasnije snimljeni "Agfa", "Anso" i "Ferrania" izbledeli i postali dobrim delom neupotrebljivi. Papirne crno-bele fotografije do sada su se dobro držale, verovatno zato što sam ih temeljito prao. Za fotografije na papiru u boji to važi samo delimično. Proizvođači štampača kao "Epson", "Sony" i "HP" imaju specijalne papire i mastila koja daju trajnost fotografija do dvesta godina.

Da sam kornjača (one žive po 200 godina), mogao bih da vam dam "moje iskustvo" o trajnosti fotografija na pojedinim nosačima, ovako samo iznosim šta drugi kažu, uz puno poštovanje njihovog gledišta, ali iznosim i svoje dosadašnje, kratko iskustvo, pa procenite sami. U našem časopisu naći ćete i uputstva za trajnost fotografija koja su namenjena onima koji prave remek-dela koja treba da žive više stotina godina. Nadamo se da će ova serija od tri članka, uz one koje redovno objavljujemo, omogućiti lakši start novajlijama u digitalnoj fotografiji, kao i da se lako uklope u nivo koji pokušavamo da prilagodimo svima koji već imaju neko fotografsko iskustvo.

Veliki točak, London

Canon

3 GODINE GARANCIJA

PROFESIONALNI CANON DSLR APARATI OD SADA SA GARANCIJOM OD 3 GODINE*

Axel Foto d.o.o
Sarajevska 86
11000 Beograd
011/3617-562

BM Foto d.o.o
Bul. AVNOJ-a 12ž/5
11070 N. Beograd
011/311-9988

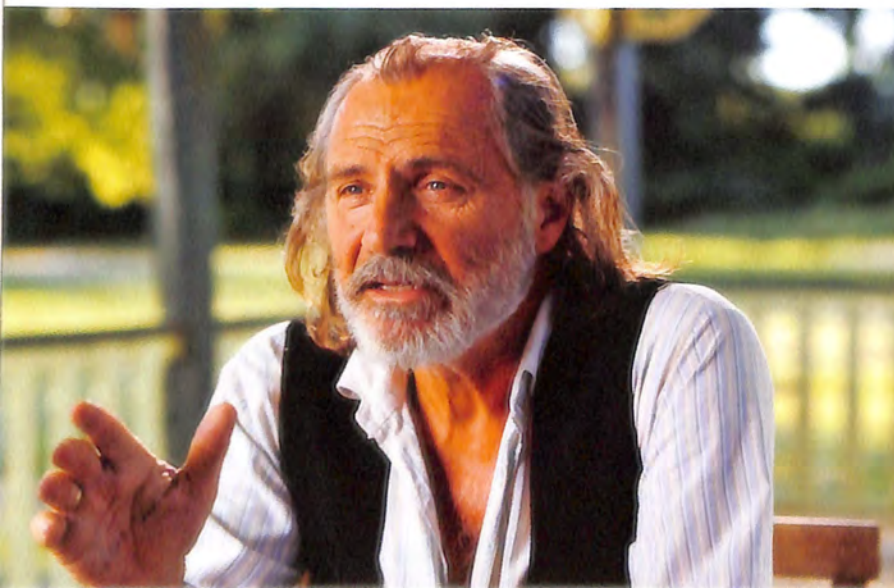
Foto Oprema d.o.o
Surčinski put 1/o
11070 N. Beograd
011/7129-136

* Važi samo za modele: EOS 40D, 50D, 5D MkII, 1D MkIII (EOS 450D 2 godine)

ČOVEK IZ SENKE ■ Aleksandar Letić

Pod intrigantnim naslovom krije se priča o profesiji fotografa na filmu. Taj naslov ima nekoliko značenja i opravdanja jer na samom snimanju filma fotograf mora biti neprimetan i, u isto vreme, svuda prisutan. On je tihi svedok svega što se dešava ispred, ali i iza kamere. Njegove fotografije vidimo na plakatima, u časopisima, na reklamama za film, ali retko pomislimo na njihovog autora – uzimamo ih zdravo za gotovo. Fascinantne fotografije izmišljenih filmskih života delo su ljudi iz senke

Većina nas, fotografa, ljubitelji smo filma koliko i fotografije. Na filmu fotografije (slike) poseduju specifičnu, i fotografima nedostižnu magiju. Slike su pokretne. A tesna veza i ljubav između fotografa i filma najbolje se ogleda u često izgovorenoj rečenici: "Počeo sam da se bavim fotografijom da bih jednog dana bio direktor fotografije na filmu." Ja, takođe, spadam u tu grupu ljudi, ali Aleksandar Letić, paradoksalno, ne. Uvijek je želeo da bude "samo" fotograf, a film je prosto – voleo. On je mudar i snalažljiv jer je obe svoje ljubavi uspeo da "pomiri" i sjedini. Aleksandar radi kao fotograf na filmu već dvadeset godina, snimao je fotografije na skoro trideset filmova i saradivao je s većinom naših režisera. Na pitanje: "Kako ste postali fotograf na filmu?", jednostavno odgovara: "Ja volim film". Spletom okolnosti počeo je da radi u "Inex filmu", a prvi film na kojem je radio bila je "Tajvanska kanasta" reditelja Gorana Markovića. Kaže da je ceo život znao da će se baviti ovim poslom koji u svojoj privlačnosti krije i mnoge poteškoće. Auru mistike i nedodirljivosti koju često vezujemo za film i njegove aktere Aleksandar razbija sopstvenom teozom da snimanje filma često liči na cirkus, a njegovi kreatori na Cigane čergare. Svetla cirkusa uvek su prelepa i fascinantna, ali čim se ugase, svi oni neverovatni akrobati, smešni pajaci i šareni dekori postaju sasvim obični ljudi i štapom i kanapom

© ALEKSANDAR LETIĆ, "KAO RANI MRAZ", GLUMAC – RADE SERBEDŽIJA, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – ALEŠ BELAK, REŽIJA – ĐORĐE BALAŠEVIĆ

© ALEKSANDAR LETIĆ, "SVETI GEORGJE UBIVA AZDAHU", GLUMICA – NATASA JANUJIC, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – DUSAN JOKSIMOVIC, REŽIJA – SRĐAN DRAGOJEVIC

"sklepana" scenografija. Ta dva lica filma Aleksandar gleda i beleži trudeći se da sačuva magiju prvog i pokaže svu ljudskost drugog. Film zahteva "celog" čoveka, što podrazumeva mnoga odricanja, ali kad god pomislite da mu pobegnute, neka nevidljiva sila vuče vas i dalje da na njemu radite. Film je kao droga koje ne možete da se oslobodite. Tu magiju, ludilo i fascinantnu privlačnost verovatno je najbolje opisao Federiko Felini u svom antologijskom filmu "8 1/2".

Ko je fotograf na filmu? Šta je njegov zadatak? Moglo bi se reći da je on tihi posmatrač, "čovek iz senke" koji prati, beleži, dokumentuje, sve zna, sa svima komunicira, ali u isto vreme treba da bude neprimetan, tih, da nikom ne smeta... Mnogo zadataka koje nije jednostavno ispuniti. Aleksandar Letić naučio je svoj posao sâm, najviše na "terenu", kroz iskustvo i uz pomoć kolega koje su mu otkrивale male tajne velikih majstora. Dvadeset godina rada na filmu dovoljno govori o njegovom iskustvu i činjenici da

© ALEKSANDAR LETIĆ, "POZIŠĆE U KUĆI" (TV SERIJA), GLUMAC – SRĐAN TODOROVIĆ, REŽIJA – IVAN ŽIVKOVIĆ

je za to vreme prošao različite tehnologije snimanja filma, ali i fotografije. Nekada je snimao na slajd-filmu (što je bilo vrlo teško i skupo jer je često radio bracketing ekspozicije od 0,3 EV da bi uvek imao savršen snimak). Posle se prebacio na kolor-negativ kojim se malo lakše radi, da bi danas radio isključivo digitalnim fotoaparatom. Sada radi mnogo komfornije i sve je jeftinije, s tim što posle svakog dana mora da se suoči sa stotinama fotografija koje treba odabrati, obraditi i predati direktoru filma ili producentu.

Važno je istaći da se uloga fotografa s pojavom digitalne tehnologije znatno promenila. Nekada je fotograf snimao, tzv. kontinuitet za režisera, direktora fotografije, scenografa, kostimografa, šminkera, rasvetljiivača... Kompletan snimljeni materijal morao je biti predat na početku sledećeg dana snimanja da bi se videlo kako je sve izgledalo, kako i gde je

© ALEKSANDAR LETIĆ, "DRUG CRNI U NOB", GLUMCI – BORIS MILIVOJEVIĆ, NENAD JEZDIĆ, MARINKO MADŽGALJ, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – NEBOJŠA BAŠIĆ, REŽIJA – RADE MARKOVIĆ

postavljena scenografija, glumci... Praktično, bez fotografije snimanje filma nije bilo moguće. Danas, za fotografa je najvažniji producent koji određuje šta i koliko treba da se snimi jer on odlučuje na koji način će se film reklamirati. Aleksandar nam je ispričao jednu anegdodu s producentima. Radio je na jednom stranom filmu koji je sniman u koprodukciji nekoliko zemalja. Prvo je došao jedan producent i rekao mu da im trebaju fotografije samo tog i tog glumca, niko drugi ih ne zanima. Zatim je došao drugi producent i rekao da im isključivo trebaju fotografije nekog drugog glumca i nikog više! Kao i u svakom drugom poslu, najvažnije je odgovoriti zahtevima klijenata.

A doći do dobre fotografije nije uvek jednostavno. Kao prvo, najveći problem predstavlja buka fotoaparata pri okidanju. Naravno, pri snimanju filma mora biti potpuna tišina. Iz tog razloga Aleksandar stavlja fotoaparat u specijalno kućište (Sound Blimp) koje

© ALEKSANDAR LETIĆ, "ALL THE INVISIBLE CHILDREN", DEJE – UROŠ MILOVANOVIĆ, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – MILORAD GLUŠICA, REŽIJA – EMIR KUSTURICA

© ALEKSANDAR LETIĆ, IZ FILMA "KAO RANI MRAZ"; GLUMICA – MIRA BANJAC, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – ALEŠ BELAK, REŽIJA – ĐORĐE BALAŠEVIĆ

© ALEKSANDAR LETIĆ, SA SNIMANJA FILMA "ŽIVOT JE ČUDO", GLUMAC – NIKOLA KOJO, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – GORAN VOLAREVIĆ, REŽIJA – DEJAN ZEČEVIĆ

svi popularno zovu "Blimp". Veoma podseća na kućište za podvodno snimanje i prilično dobro zaustavlja sve zvuke ili ih barem, kako kaže Aleksandar, čini neprepoznatljivim, tj. nedefinisanim, što toliko i ne smeta. Suprotno opštevladajućem mišljenju, fotografije ne moraju biti snimljene iz ugla kamere, a često je i nemoguće odatle snimati. To fotografu donosi izvrsnu slobodu, ali i brojne poteškoće jer je kompletna rasveta nameštena tako da odgovara kameranu a ne fotografu. Na primer, u određenoj sceni izuzetno je važno kontrastno svetlo koje treba samo da "okrzne" glumca, dok iz pozicije fotografa to svetlo ulazi pravo u objektiv i onemogućava fotografisanje. Snažljivost i iskustvo fotografa u tim situacijama presudni su jer će mu omogućiti najbolju poziciju, pa samim tim i najbolju fotografiju. Snimanja su često veoma naporna i

zahtevna. Radni dan neretko počinje u tri, četiri sata ujutro i traje dvanaest sati, a često se produži čak na devetnaest do dvadeset sati. Ponekad nameštanje jednog kadra traje čitav dan i ako je scena bitna za film, fotograf mora da sačeka njegovu finalizaciju. Aleksandar kaže da je film jedno veliko čekanje, puno "fizikisanja" i timskog rada. Taj tim ljudi ("ljudi iz senke") koji stvara magiju zvanu film gledalac nikada ne vidi i jedino fotograf može da prikaže njihov rad. Fotograf je svedok dešavanja ispred i iza kamere.

Rad na filmovima Emira Kusturice izdvađa kao jedan od težih, ali najteže je bilo na snimanju filma "Sveti Georgije ubiva aždahu" – Srđana Dragojevića, čija se premijera očekuje početkom 2009. godine. Po rečima Aleksandra, to je naš najveći film u poslednjih deset

© ALEKSANDAR LETIĆ, "BELO ODELO", DIREKTOR FOTOGRAFIJE – MILORAD GLUŠICA, REŽIJA – LAZAR RISTOVSKI

© ALEKSANDAR LETIĆ, "PAD U RAJ", GLUMICA – BRANKA KATIĆ, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – PJOTR KUKLA, REŽIJA – MILOŠ RADOVIĆ

© ALEKSANDAR LETIĆ, SA SNIMANJA FILMA "ŽIVOT JE ČUDO", REŽIJA – EMIR KUSTURICA

© ALEKSANDAR LETIĆ, "ŽIVOT JE ČUDO", GLUMICA – MIRJANA KARANOVIĆ, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – MICHEL AMATHIEU, REŽIJA – EMIR KUSTURICA

© ALEKSANDAR LETIĆ, "ŽIVOT JE ČUDO", GLUMAC – SLAVKO ŠTIMAC, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – MICHEL AMATHIEU, REŽIJA – EMIR KUSTURICA

© ALEKSANDAR LETIĆ, SA SNIMANJA FILMA "ALL THE INVISIBLE CHILDREN"

godina, raden je u koprodukciji nekoliko zemalja i veoma je skup. Sniman je četiri meseca, prvo na nepodnošljivih 40°C, zatim po kiši, u strašnom blatu (bukvalno do kolena), da bi završili na Kozari pri -12°C! Čitavih deset nedelja snimano je isključivo tokom noći, ali to je i jedan od najfotogeničnijih filmova na kojem je Aleksandar do sad radio. Na plakatu za film najverovatnije će biti jedna njegova fotografija što se, među fotografima na filmu, smatra najvećim uspehom.

Čitav cirkus zvani film podređen je i postoji zarad ideje jednog jedinog čoveka – režisera. Veliki tim ljudi dolazi na posao da bi "oživeo" njegovu viziju, ideju i koliko jasno i brzo režiser ume da prenese svoju zamisao, toliko lako se odvija i samo snimanje. Fotograf, najčešće, s režiserom vrlo malo komunicira, uglavnom je to samo direktor fotografije i zato mora biti dobro pripremljen pred svako snimanje. Neophodno je da pročita scenario, da isprati probe da bi znao šta je najzanimljiviji deo kadra i gde će moći da snimi najbolji ugao. Obavezno mora da snimi glavne glumce i njihove međusobne odnose, kao i atmosferu filma u smislu osvetljenja, karakteristične scenografije, kostima i šminke. Glumci rado saraduju s fotografom jer mnoge fotografije kasnije se objave u časopisima. Nažalost, te fotografije najčešće budu nepotpisane, što dovoljno govori o tome koliko se ceni posao fotografa na filmu.

Na pitanje šta ga najviše inspiriše i uzbuđuje u ovom poslu, Aleksandar kaže da je to saznanje da na kraju napornog dana imate tu – fotografiju, pravi kadar, odlučujući momenat u kom je "uhvaćen" sjaj u očima glumca, dobro svetlo, gest

© ALEKSANDAR LETIĆ, SA SNIMANJA FILMA "ŽIVOT JE ČUDO"

© ALEKSANDAR LETIĆ, "SVETI GEORGIJE UBIVA AZDAHU", DIREKTOR FOTOGRAFIJE – DUŠAN JOKSIMOVIĆ, REŽIJA – SRĐAN DRAGOJEVIĆ

© ALEKSANDAR LETIĆ, "SVETI GEORGIJE UBIVA AZDAHU", GLUMCI – MLADEN ANDREJEVIĆ I SLOBODAN NINKOVIĆ, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – DUŠAN JOKSIMOVIĆ, REŽIJA – SRĐAN DRAGOJEVIĆ

BIOGRAFIJA

Sa snimanja Svetog Georgija: Aleksandar Letić, Dušan Joksimović – direktor fotografije, Ivan Kostić – snimatelj i Dragoslav Vilotić – asistent kamere

Aleksandar Letić rođen je 1968. godine u Beogradu. Kao fotograf na filmu počeo je da radi u Inex filmu. Do sada je fotografisao preko trideset filmova, radio je s većinom naših reditelja, kao i u nekoliko stranih filmova. Pored filma, radi kao fotograf i u reklamnim spotovima koji mu omogućavaju finansijsku nezavisnost. Osnovna znanja iz fotografije stekao je radeći kao fotoreporter u brojnim časopisima i dnevnim novinama.

Od foto-opreme koristi Nikon D700 i D300 (obavezno na snimanje nosi dva tela, jednom prilikom fotoaparata mu je pao s kрана i razbio se). Svi objektivni su fiksne žižne daljine: 35, 50, 85 i 105 mm i obavezno koristi "Blimp" da bi eliminisao zvuk fotoaparata. Ponekad koristi daljinski okidač koji mu omogućava da fotografiše s kрана.

ili suštinski odnos između dva glumca. Sledeći put kada u mraku bioskopske dvorane budete napeto proživljavali još jednu filmsku avanturu, pomislite makar jednom na sve one ljude koji su vam tu avanturu omogućili. Tako će "ljudi iz senke" postati deo filmske fantazije koja je, slobodno možemo reći, za kratko vreme postala najveća i najmasovnija zabava koju je svet ikada video.

IVANA BREZOVAC

© ALEKSANDAR LETIĆ, SA SNIMANJA FILMA "SVETI GEORGIJE UBIVA AZDAHU"

© ALEKSANDAR LETIĆ, SA SNIMANJA FILMA "SVETI GEORGIJE UBIVA AZDAHU"

© ALEKSANDAR LETIĆ, "SVETI GEORGIJE UBIVA AZDAHU", GLUMAC – BORA TODOROVIĆ, DIREKTOR FOTOGRAFIJE – DUŠAN JOKSIMOVIĆ, REŽIJA – SRĐAN DRAGOJEVIĆ

Goranka Matic, "Branka Kuzmanović"

GORANKA MATIĆ

Portreti umetnika

"Radila sam portrete umetnika koje sam lično poznavala i, naravno, njihov rad. Najčešće sam ih fotografisala u njihovim sobama, ateljeu, redakciji ili na tavanu. Namenski su rađeni za časopis *Beorama* koja je bila malog formata, pa se najčešće išlo na krupni ili srednji plan. Svetlosna i scenografska pomagala bile su mi stvari koje sam zatekla u prostoru. Obične lampe, sijalice koje sam usmerila uz pomoć ogleдалa iz kupatila i koje je služilo za vraćanje kontrastnog svetla. Sve to kombinovale sam s dnevnim svetlom. Ovakva vrsta improvizacije zabavljala je i mene i fotografisane osobe."

Goranka Matic radila je duго godina kao urednik fotografije u nedeljniku *Vreme*, a od 2008. urednik je fotografije u dnevnom listu *Politika*. Objavljivala je fotografije u mnogim domaćim i stranim časopisima i novinama, autor je knjige "Dani bola i ponosa". Njen portfolio objavljen je u broju 6 časopisa *Refoto*.

Goranka Matic, "Zoran Naskovski"

Goranka Matic, "Era Milivojević"

PORTRET

UZ POSTOJEĆE SVETLO

Kroz fotografije i iskustva naših renomiranih fotografa pokušali smo da vam damo inspiraciju i savete kako da na najbolji način iskoristite date uslove iliti postojeće svetlo. Vaša kreativnost i snalažljivost ovde će najviše doći do izražaja, ali i praksa koja će vam pomoći da iz svake situacije izvučete maksimum

U prošlom broju pisali smo o portretu u studiju, tj. bavili smo se nekim osnovnim postavkama svetla za, prvenstveno, komercijalno snimanje portreta. Ta, tzv. svetlosna uputstva treba da vam pomognu da se što lakše i bolje snadete na nekom od budućih zadataka u oblasti portreta. Važno je znati šta i kako možete upotrebiti jer, kada je u pitanju komercijalni portret, najvažnije je ispuniti zahteve naručioca.

U ovom broju bavimo se malo slobodnijim pristupom portretu, koji bi se mogao nazvati – portret uz postojeće svetlo. On, takođe, može biti komercijalan, ali njega karakteriše neposredniji način realizacije koja često uključuje i improvizaciju i dovitljivost. Pod postojećim svetlom, uglavnom, podrazumevamo prirodno svetlo, ali tu isto tako spada i osvetljenje prostorije i ambijenta uopšte, bilo da je u pitanju zatvoren ili otvoren prostor (kuća, hala, ulica...). Na prvi pogled reklo bi se da je lakše raditi s postojećim svetlom jer nema nikakve svetlosne pripreme (ne postavljamo rasvetu). Međutim, kada radimo s rasvetom, imamo potpunu kontrolu (naravno, ako znamo s njom da radimo), a u situaciji kada koristite samo postojeće svetlo, vi morate da se prilagodavate svetlu. Znači, svetlo diktira način rada.

DNEVNA SVETLOST

Ako je u pitanju prirodno svetlo na otvorenom, napolju, moramo paziti da nemamo jake senke koje će izobličiti lice i dati prevelik kontrast (ako ste vešti i ovo možete pretvoriti u svoju korist). Poželjno je da snimate pri difuznom svetlu, najbolje u senci. Najlepše je severno svetlo koje su još stari majstori koristili u svojim ateljeima. Nekada su ateljeji imali stakleni krov, okrenut prema severu, kroz koje

je ulazilo fantastično difuzno svetlo. Prirodno svetlo imamo i u ambijentu i uglavnom dolazi kroz prozor, dakle bočno. Model, isto tako, možemo okrenuti prema prozoru da bismo izbegli senke ili nasuprot prozoru i rasvetliti lice nekom reflektujućom površinom. Ovakvo svetlo obično je veoma mekano, osim ako kroz prozor ne ulaze direktni sunčevi zraci koji se isto tako mogu kreativno upotrebiti, s tim da morate računati na veliki kontrast i na gubitak detalja u tamnim ili svetlim površinama u zavisnosti od toga šta vam je važnije. Histogram ovde mnogo pomaže, pa pogledajte članak Ljubomira Zlatanovića o njegovoj upotrebi i čitanju. Takozvani dokumentaristi, tj. fotografi koji snimaju isključivo dokumentarnu fotografiju, najčešće koriste upravo dnevno svetlo u ambijentu. U izuzetnim situacijama, kada je dnevno svetlo nedovoljnog intenziteta, tj. ekspozicija je preduga pa bi portret bio neoštar (ali ne s namerom), koriste blic ili neku drugu priručnu rasvetu. Dnevno svetlo omogućava reprodukciju velikog broja detalja, finih valera boja ili tonova sive, što većina fotografa obilato koristi. Ono je u isto vreme nežno i daje "toplinu" i "ljudskost" portretu. U stvari, moglo bi se reći da je portret snimljen pri dnevnom svetlu najrealniji jer mahom ljude oko sebe vidimo pod prirodnim svetlom, pa takve portrete prihvatamo kao najprirodnije. Neka od velikih imena svetske fotografije čije fotografije vam mogu biti inspirativne su: Irving Penn (porteti Peruanaca snimljeni u mestu Cusco), Richard Avedon (portreti Amerikanaca "In the American West"), Diana Arbus, Francesca Woodman (autoportreti), August Sander, William Klein, Mary Ellen Mark, Bruce Davidson (dokumentarni porteti), Sally Mann (kontroverzni portreti njene dece), Bruce Weber, Peter Lindbergh, Jeanloup

Sieff (modni portret)... da nabrojimo samo neke. Svi oni koristili su prirodno svetlo i u potpunosti ga prilagodili svojim potrebama. Način rada s prirodnim svetlom postao je njihov zaštitni znak, tj. prepoznatljiv fotografski rukopis. Mnogi od njih snimali su isključivo u određeno doba dana, ili pri određenim vremenskim prilikama, samo jednom godišnjem dobu. Tako su stvarali specifične slike kojima ne treba potpis, one su prepoznatljive.

AMBIJENTALNO SVETLO

Isto tako, za snimanje portreta možete koristiti i ambijentalno svetlo koje uvek ima neku "boju". Na vama je da tu boju "eliminišete", tj. učinite neutralnom pravilnim odabirom balansa belog ili da je namerno potencirate i još više "obožite". To može biti svetlo s plafona, od neke lampe ili čak obične sijalice, neonsko, možda u boji (plavo, crveno, zeleno...) ili ulična rasveta, svetlost izloga, automobilski farovi... Iako, naravno, kreativnost treba da stavljamo na prvo mesto, neophodno je ispuniti određene tehničke parametre kao što je oštrina fotografije i tonska reprodukcija jer, ako to ne postoji, fotografija može da se "čita" kao neuspela. Svakako da fotografija može biti i neoštra i vrlo suženog tonskog opsega, s velikim zrnom, neobičnog kadra i kompozicije... suština je u tome da namera fotografa bude jasna, da je svaki od navedenih elemenata namerno tako predstavljen i da je sve u službi dobre fotografije. U početku, lakše je držati se pravila koja kasnije možemo potpuno okrenuti. Čuveni slikar Pablo Picasso bio je izuzetan crtač, u jednom potezu crtao je portrete i figure, ali ih je isto tako vrlo rado "rašćlanjivao" na geometrijske i apstraktne forme. Dobra ideja i iskustvo uvek pronalaze put da srca gledalaca, treba ih samo dobro sprovesti.

PRIPREMILA: IVANA BREZOVAC

ALEKSANDAR DOLGIJ

Romantične predstave

Pravi maestro prirodnog svetla svakako je Aleksandar Dolgij, koji ceo život jedino i isključivo fotografiše uz prirodno svetlo. Brojni portreti žena, dece i ponekog muškarca snimljeni su pored prozora ili napolju pri veoma difuznom svetlu. Atmosfera je uvek ista, nežna, pomalo mistična i duboko osećajna. Dolgijev pristup portretu, u stvari, jeste ono što ga izdvaja od drugih fotografa. To tiho zaljublivanje u model dozvoljava mu da prodre u "zonu intime", da pronikne što dublje u prirodu, psihu i dušu osobe koju fotografiše.

"Volim dugo da fotografišem, da imam vremena da upoznam model. Kada s nekim imam dobru saradnju, često ga fotografišem nekoliko puta, ponekad čak i nekoliko godina. Uglavnom fotografišem pored prozora, kod modela u kući, ili kod mene. Od postojećih elemenata gradim pozadinu, trudim se da bude jednostavna, skoro da podseća na atelje. Mekano difuzno svetlo koje dolazi kroz prozor najvažniji mi je saradnik. Preko svetla komuniciram s modelom jer svetlom crtam lik, osećanja, svetlom stvaram vrlo jaku vezu između mene i modela. Veoma sam sentimentalna i sâm čin fotografisanja za mene ima posebno značenje. Svaka fotografija jeste beleženje određenog stanja u kom smo zajedno, i model i ja. Tehnički deo fotografije sveo sam na minimum i sve fotografije snimljene su dvoosnim refleksnim Rolleiflex fotoaparatom i "normalcem" od 80 mm."

Aleksandar Dolgij ima zvanje majstor fotografije FSS. Portfolio s njegovim fotografijama objavljen je u broju 18 časopisa *Refoto* (avgust 2003).

BRANKO BELIĆ

Portreti savremenika

"Portret Matije Bečkovića urađen je za moju monografiju koju zapčinjem piscem i završavam piscem. Tražio sam od Matije da donese sve svoje portrete (fotografije, slike, grafike) u dnevnu sobu gde sam ga fotografisao. Jedino svetlo dolazilo je s prozora, i savršeno mi je odgovaralo jer, načelno, u radu nikada ne koristim dodatno svetlo, ali se zato prilagođavam situaciji. Na portretu namerno je potencirana veza s Matijinom suprugom Verom Pavladoljski, koja je bila njegova muza i velika podrška. Matija je, na moj zahtev, stao ispred njene fotografije ne znajući da na taj način pravim vezu između njih. Osnova za ovu fotografiju bila je ideja da iza svakog uspešnog čoveka stoji uspešna ili, možda bolje reći, jaka žena."

Kao fotoreporter uvek idem s novinarom koji "opušta" sagovornika, što olakšava rad fotografu. Sam idem isključivo kod ljudi koje poznajem, koji su preda mnom prirodni i s kojima sam u prijateljskoj vezi. Smatram da je za nastanak dobrog portreta najvažnija komunikacija s ljudima i poznavanje čoveka. Ipak, improvizacija je ključna jer nikada ne znate šta vas čeka na terenu. Od foto-opreme koristim Nikon D70, objektiv 18-200 mm i blic koji vrlo retko koristim, isključivo ako ne postoje uslovi za rad."

Branko Belić dugogodišnji je fotoreporter, radio je za brojne novine i časopise, a od 1972. godine do danas radi kao urednik fotografije u magazinu *NIN*. Njegov portfolio objavljen je u broju 15 časopisa *Refoto* (februar 2003).

ALEKSANDAR KELIĆ

"Nesavršena i nezavršena priča"

"Fotografija 'Red forever' snimljena je 1990. i deo je serije pod nazivom 'Nesavršena i nezavršena priča'. Tu seriju fotografija snimao sam sa svojim stricem i strinom na stričevom imanju u Somboru. Ova fotografija mi je posebno draga zato što je jedina snimljena van tog prostora.

"Red forever" istražuje relaciju religija-politika u našem društvu u vremenu tranzicije. U to vreme, raspadao se jedan sistem, a moj stric i ja smo ga "sahranili" na somborskom groblju gde su sahranjeni stričev otac i brat, i, na kraju, stric Đorđe, akter cele serije. Kao i na ostalim fotografijama ove serije, sve je povezano i unapred isplanirano: zvezda na "piramidi" je posebno nabavljena, svaki od odevnih predmeta uzet je od stričevih ćerki, a naočare je napravio dizajner Boža Mrkonja po mojoj sugestiji i nacrtu (naočare su napravljene po ugledu na zvezdu sa "piramide").

Bitan detalj, neplaniran i nepredvidiv na fotografiji jeste to što stric nema pola prsta. O tom detalju nisam razmišljao, ali kada sam video fotografiju, shvatio sam da scena dobija drugo značenje. Fotografija je snimljena u kasno posle podne zbog željene difuzne svetlosti i pojačavanja efekta crvene boje. U isti mah, bilo je potrebno izbeći prisustvo drugih ljudi, mada je jedna poznanica u prolazu bila začuđena celom scenom.

Koristio sam dijapozitiv ložijeg kvaliteta, a sirovu strukturu fotografije dobio sam u nestandardnom laboratorijskom postupku.

Aleksandar Kelić predaje fotografiju na Beogradskoj politehnici i na Fakultetu za dizajn, a radio je kao fotoreporter za brojne časopise. Portfolio mu je objavljen u broju 9 časopisa *Refoto* (februar 2002).

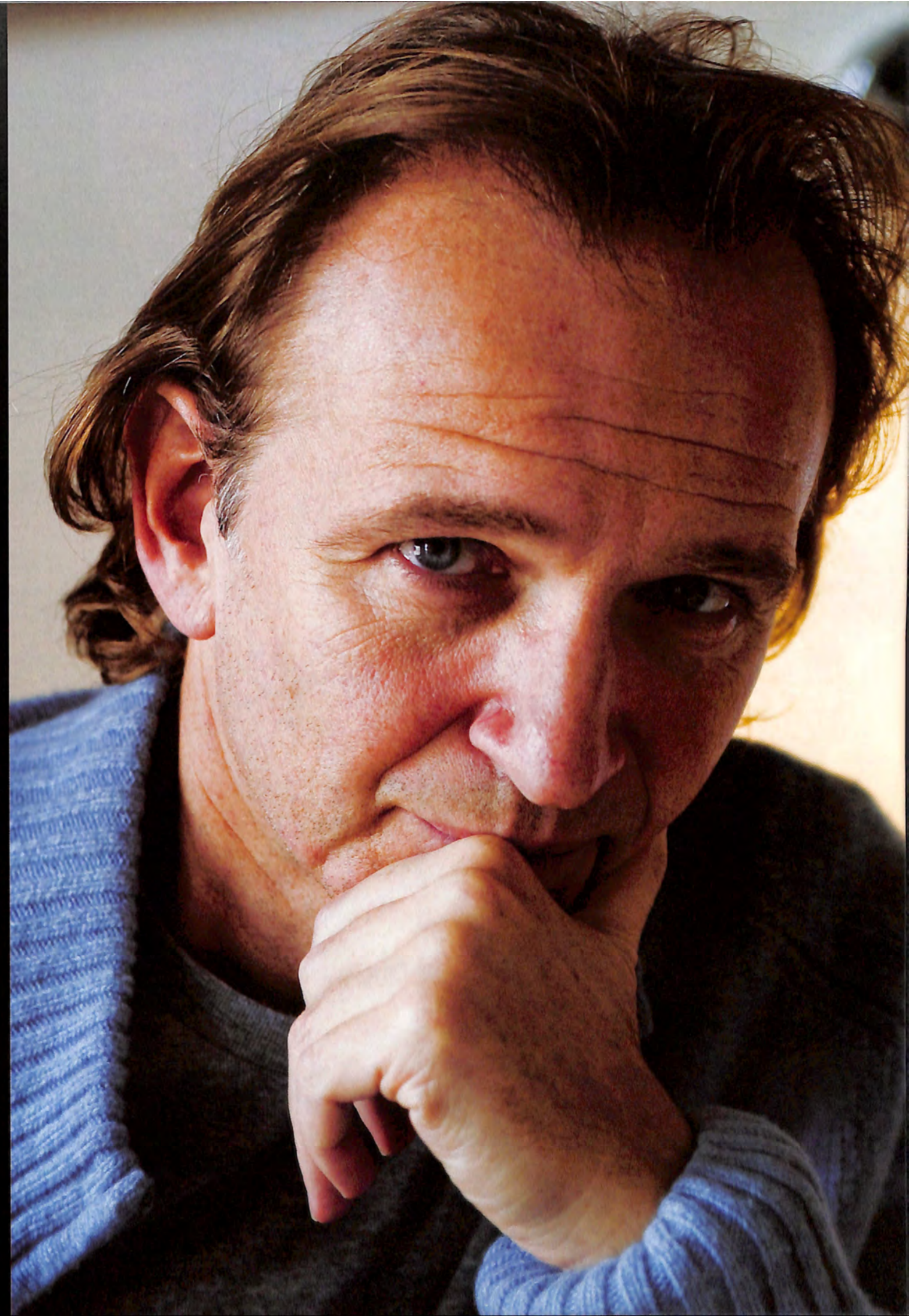
IMRE SZABÓ

Fotoreporteri i portret

"U svom poslu novinskog fotografa često sam bio u prilici da moram nekoga da portretišem. Najčešće je to moralo da se uradi u improvizovanim uslovima, pomoću 'štapa i kanapa' i s postojećim svetlom. Ovo poslednje je jedina stvar koja mi u takvoj situaciji odgovara pošto ga mnogo više volim od bilo kog veštačkog izvora svetla. Problem je u tome što se takvi portreti rade uglavnom za jako kratko vreme i retko se dešava da fotograf ima vremena da se dobro pripremi i sazna što više o karakteru portretisanog. U ovom slučaju, kada sam fotografisao glumca Svetozara Cvetkovića za magazin *Status*, bio je sunčan dan i zraci su se interesantno probijali kroz staklene površine Ateljea 212, pa sam ga zamolio da ga fotografišem tako što ćemo šetati hodnicima pozorišta. Ova je fotografija, po mom mišljenju, najuspešija (objavljena je i u časopisu) i nastala je već kada smo odlučili da prekinemo snimanje. Tada je Svetozar već bio sasvim opušten, a na tom mestu, pored stepeništa, svetlo je bilo sasvim pogodno za portret čoveka koji je bio jedna od ličnosti godine magazina *Status*."

Fotografija je snimljena Nikonom D100 i objektivom 2,8/35-105 mm koji rado koristim prilikom portretisanja, s blendom 4 i ekspozicijom od 1/40 s pri osetljivosti od ISO 400.

Imre Szabó je kao fotoreporter radio za brojne dnevne novine, nedeljne i mesečne časopise, bio je urednik fotografije u magazinima *Nin*, *Status*, dnevnim novinama *Danas*, *Blic news*, i agenciji *Fonet*, kao i spoljni saradnik nemačkog časopisa *Stern* (*Stern*). Njegov portfolio objavljen je u broju 41 časopisa *Refoto* (jun 2007).

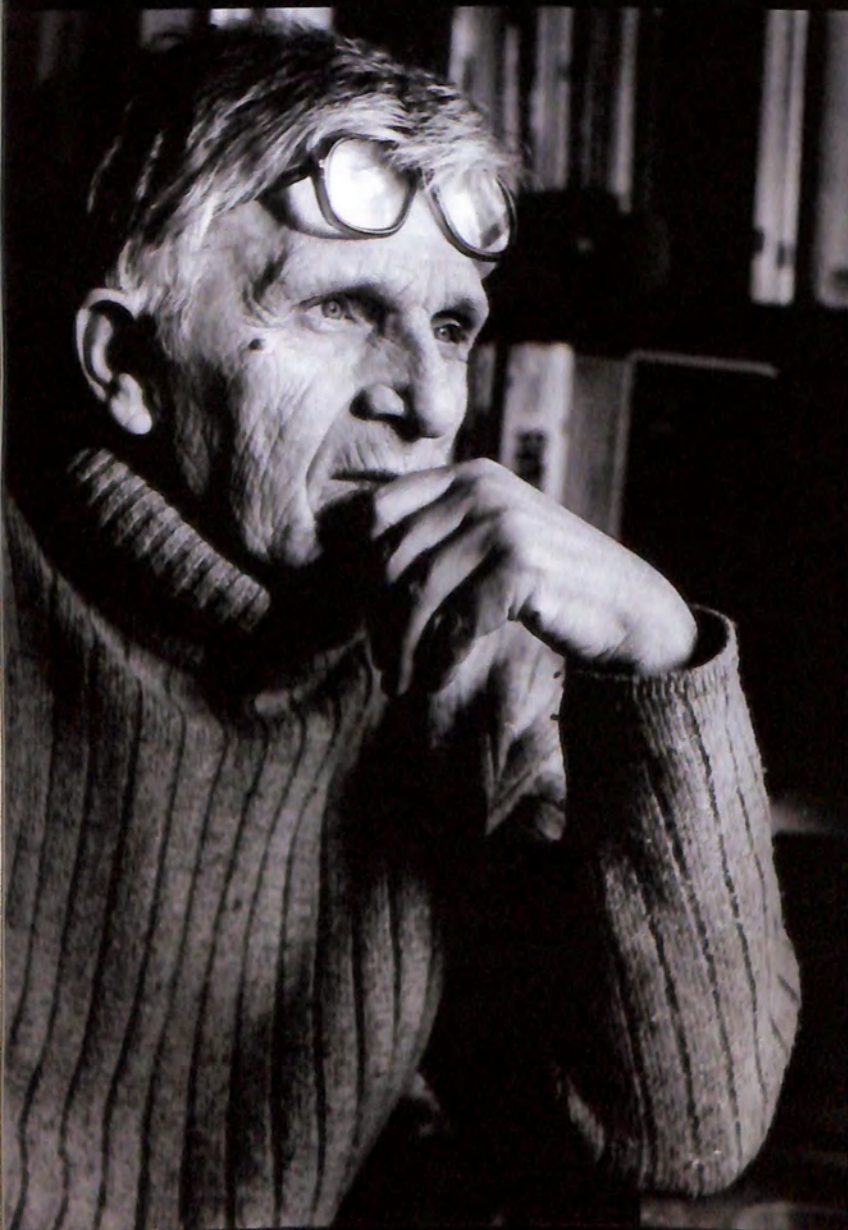

DRAGIŠA RADULOVIĆ

Portreti umetnika

"U osnovi mog pristupa portretu jeste želja da otkrijem karakter i prirodu čoveka koga snimam. Da pokušam da to pokažem u izrazu lica, iskrici u oku, uhvaćenoj mimici i maniru (snimajući aktove razumeo sam da i telo ima svoj izraz i karakter i da može da dopuni lice). Ambijent ateljea dopuna je karaktera i predstave o umetniku. Susret s umetnikom obično je dogovoren. Biram sredinu dana kada je vreme sunčano, atelje bolje osvetljen. To je osvetljenje koje i slikar dobija kroz prozore za svoj rad, ponekad pojačano paljenjem sijalice koje su razmeštene na različitim mestima u prostoriji. One obično posluže za "razbijanje" dubokih senki. Razgledam brzo atelje, raspored prozora i biram mesto na koje ću postaviti umetnika. Ako je to posle popijene kafe ili soka, uz razgovor, već postoji opuštenost. "Glumiti" rad veoma je teško, pa zato najčešće snimam umetnike u opuštenom razgovoru ili svom razmišljanju."

Milun Vidić (vajar) snimljen je 2002. godine u svom ateljeu, za radnim stolom. Osvetljava ga dnevno svetlo koje dolazi kroz prozor. Asahi Pentax SP11, objektiv 1,8/55 mm. Crno-beli film Ilford HP4.
Portfolio Dragiše Radulovića objavljen je u broju 55 časopisa *Refoto* (Januar 2009).

VUKICA MIKAČA

Ivana i Stevo Žigon

"Mislim da otkad je čovek postao svestan svog umetničkog bića, od praistorije, ima potrebu da stvori lice drugog čoveka ili da ovekoveči one koje je sreo. I tako kroz vekove... Portret – večna inspiracija i verovatno najteža disciplina umetničkog stvaranja. Delikatna sigurno. Prirodno je interesovanje svakog umetnika za ljudsko lice i dušu i stvar je njegove lične želje da li će mu portretisanje činiti zadovoljstvo, biti osnovna vokacija, da li će imati dovoljno ljubavi za osobu preko puta, razumevanja, stipljenja, naklonosti...Meni, lično, fotografisanje ljudskih lica pričinjava veliko zadovoljstvo i sreću. Naročito onih koja imaju duboke slojeve, raskošan duh, sećanja... Oči su mi najvažnije – u njima sve piše, ako znate da gledate, ako vam stomak dojadi u kojoj sekundi "okidate"... Najviše volim da radim glumce, što je razumljivo s obzirom na to da najviše provodim vremena u pozorištu i da glumce dobro poznajem. Mislim da je i element poznavanja važan za portret, mada to pravilo može imati izuzetak.

Malo koji moj portret nastao je na brzinu, bez dugog razmišljanja o toj osobi, posmatranja, praćenja rada, slušanja i najčešće dugog ili kraćeg druženja, razmene energije i pre svega naklonosti i ljubavi. Ljubav je elementarni preduslov. Skoro svi s kojima sam radila portret znali su s kim imaju posla i nisu imali nikakve posebne zahteve niti su negodovali što ja čekam tamo neki zrak svetla, što hoću baš to doba dana, što ne mrdam čekajući određen trenutak. Nikad nisam besomučno škljocala, koristila motor u želji da od stotine snimaka dobijem taj jedan pravi. Skoro da sam tačno znala, već sa prvim snimcima da li je to to što želim. Nadam se da ne zvuči čudno, ali i stomak mi dojadi i onda vrisnem kad sam zadovoljna snimkom, tj. portretom. Naravno, i dugogodišnje iskustvo mi potvrdi da li treba da budem zadovoljna, a i zatim portretisana osoba. Uvek pitam portretisanu osobu šta misli, to mi je važno, a držim i do mišljenja uvaženih kolega. Naravno, mislim da autori poštenu prema sebi znaju kad je nešto moglo i malo bolje. Delikatan je odnos između dva lica i verujem da kad se desi, da portretisanje nije uspelo, krivicu treba tražiti u sebi a ne u modelu. Presudni su volja, snaga, energija autora, jer, kako mi reče Goran Malić nekom prilikom, portretišući druge – portretiše sebe. Istina, ja sam toga apsolutno svesna, ne krijem se i zato javno govorim da za sve nas portretiste ima mesta, nema konkurencije – svako slika sebe! I na način koji mu odgovara. Lično sam veliki ljubitelj prirodne dnevne svetlosti, kao Vermer, i u tim uslovima stvorila sam većinu svojih poznatih portreta, od Mire Stupice, Ljube Tadića, Tanje Bošković, Olge Jančić, Žigona...

LJUBA TADIĆ

Portret je nastao jedno prijatno popodne u njegovom domu, na prirodnom svetlu, mekih zraka. Znala sam ga sa scene, uvek mi je delovao kao gorostas dubokog glasa. Snaga me fascinirala, pogled! Sav kao stamena skulptura, to sam htela da postignem, dok sam fotografisala, skoro da sam zaboravila njegovu duhovitost iz pozorišnih klubova na koje sam se smejala. A, da, i britkost i oštrinu sam htela da zadržim. Uz njegovu gorostasnost i snagu sve u pozadini sem crnog remetilo bi to što sam htela. Ljubina supruga Snežana Nikšić držala je crnu pozadinu. Ljuba tih dana nikud nije izlazio iz stana zbog operisanje noge usled šećerne bolesti. Teška situacija. Videla sam zavoje i tugu, nije mi palo na pamet da pravim jadan portret, samo sam mu pričala o snazi, pobjedi, energiji... i evo vam rezultat. Ovo je za mene bio Ljuba, a tako je i on video sebe. I sad kad gledam ovaj portret izaziva u meni strahopoštovanje. Znam, to sam osećala i tokom fotografisanja.

IVANA I STEVO ŽIGON

Moji dugogodišnji poznanici i navijači. Ivanu sam fotografisala bezbroj puta i to u njihovom zajedničkom domu na Senjaku. Stevo je uvek bio tu negde oko nas. Uvek bismo časkali, pa tako i to popodne jednog septembra 2003. godine. Ivana se šminkala za snimanje, Stevo je teško disao, odjednom sam mu od čitavog lica videla samo žile i nešto u pogledu što ide tamo negde. Uznemirila sam se i shvatila da istog časa moram da ga fotografišem i to s Ivanom, najprirodnije, jer sam znala da je kod njih ljubav između oca i kćeri ogromna. On me odbijao kao i nekoliko dana pre toga uz pitanje da li mi treba njegov portret za čitulju? Pristao je kad je čuo da se priključuje i Ivana, a i teško bi dozvolio da pravim izložbu pozorišnih doajena bez njega. Ovo je, u stvari, portret smene generacija i ljubavi nastao posle kraćeg ubeđivanja, naravno, na dnevnom svetlu. Nakon snimanja bila sam srećna zbog rezultata, ali i setna što sam u Stevinom pogledu naslućivala obračun sa životom.

Fotografije Vukice Mikače objavljene su u broju 3 časopisa *Foto* (mart 1996).

Branislav Brkić Tibet

Moj pristup portretu nije čisto dokumentaran. Da bih neki portret koji sam snimio izdvojio kao uspešan, pored dokumentarnosti, on na prvom mestu mora da zadovolji i sve druge važne elemente koji čine umetničku fotografiju. Na putovanjima je važno optimalno odabrati foto-opremu, jer svaki nepotrebn gram predstavlja veliko opterećenje i otežava normalno fotografisanje. Sa sobom obavezno nosim dva fotoaparata, jedan sa širokougaonim i drugi s telezumom. Ovo zato jer je zadržavanje kod svakog motiva veoma kratko, bez mogućnosti da se pripremi potencijalni "objekat" za snimanje i još manje vremena za odabir i zamenu optike. Isključivo koristim postojeće svetlo. Ako se snimanje izvodi na otvorenom prostoru, za portret mi difuzno svetlo najviše odgovara, bilo da je oblačno vreme ili senka po sunčnom danu. Ako direktno, jako sunce ne može da se izbegne, pokušavam da nađem poseban ugao snimanja kako bih umanjio neprijatne senke na licu, što ipak vrlo retko uspe. U nekim slučajevima dobro rešenje

predstavlja kontrasvetlo, pri čemu adekvatno korigujem ekspoziciju i pokušavam u "foto-laboratoriji" da postignem optimalni balans između lica i okolnog ambijenta. Prilikom snimanja u zatvorenom prostoru nekako treba ukomponovati eventualno veštačko svetlo s dopiranjem spoljnog svetla kroz vrata i prozore. Pošto, po pravilu, ne postoje uslovi za pripreme i podešavanja, dobro svetlo uglavnom predstavlja rezultat srećnih okolnosti. U torbi uvek nosim portabl "zilbericu", pa je ponekad moguće, uz uzajamnu asistenciju prijatelja, malo prosvetliti problematične senke. Ali, veoma, veoma retko ima uslova za takve aktivnosti.

Portreti koje snimam na putovanjima, tamo gde samo prolazim i gde se uglavnom neću ponovo vraćati, predstavljaju mi najdragocenije snimke iz tih predela. Kroz te portrete želim da prikažem neponovljivi delić trenutka kada mi taj čovek otkriva, nedvosmisleno, svoj odnos sa sredinom u kojoj živi i prikazuje svoju ličnost oblikovanu u originalnom životnom okruženju.

KONKURS Portret uz postojeće svetlo

Posle studijskog portreta na red je došao portret uz postojeće svetlo. Možda će mnogima od vas ovo biti daleko približnije jer takav portret ne zahteva ni studio, ni rasvetu, već samo vašu maštu i kreativnost. Nadamo se da su vas ovde

objavljeni portreti dovoljno inspirisali i da ste nešto naučili. Praznično vreme je za nama, pa budite vredni i ne zaboravite da je rok za prijem fotografija do **10. u mesecu**, a najbolje radove objavićemo u martovskom broju 2009. godine.

Fotografija "Tajanstveni Tibet 1149" snimljena je početkom jula 2005. godine u Kini, na Tibetu, u gradu Šigace, na nadmorskoj visini od oko 4.200 m. Za razliku od većine Tibetana koje sam snimao, ovaj Monah u manastiru Taši Lunpo nije bio baš oduševljen pojavom dvadesetak fotografa. Svetlo u senci jednog ukrasnog zbuna bilo je idealno za portret i ja sam u jednom minutu snimio pet snimaka, od kojih sam prvi izabrao kao najbolji. (NIKON D2X, 2,8/17-55 mm, F/4, 1/125s, ISO 100)

Fotografija "Kina 2008 - Jinan 1336" snimljena je u oktobru 2008. u istočnoj kineskoj provinciji Šandong. Dva radnika, na kratkoj pauzi, u fabrici žestokih alkoholnih pića, osvetljena su difuznim svetlom koje stiže kroz prozore hale s leve i desne strane. Na prostoru od oko 40 x 30 metara nalazilo se preko 50 fotografa i još toliko radnika. Najveći problem bio je kako u takvoj gužvi izdvojiti odgovarajući kadar. (NIKON D700, 2,8/70-200 mm, f/3,3, 1/180 s, ISO 1.600)

Branislav Brkić je majstor fotografije FSS, nosilac zvanja EFIAP u FIAP-u, i aktuelni predsednik Foto-saveza Srbije. Portfolio s njegovim fotografijama objavljen je u broju 32 časopisa Refoto (decembar 2005).

NATIONAL GEOGRAPHIC
SRBIJA

NOVA AVANTURA SVAKOG MESECA NE PROPUSTITE PRILIKU - PRETPLATITE SE!

JEDNOGODIŠNJA
PRETPLATA

12
BROJEVA

NG majica ||| NG korice

ZA SAMO
2.490
dinara

DVOGODIŠNJA
PRETPLATA

24
BROJA

NG ranac ||| korice

ZA SAMO
4.990
dinara

Naš član možete postati na veoma jednostavan način:

Izabrani iznos uplatite na račun **265-1100310004042-48**. U polje poziv na broj upišite NGM. Svrha uplate: Pretplata na časopis NGM. Korisnik: Adria Media Serbia d.o.o. Nakon uplate popunite kupon koji se nalazi ispod i pošaljite ga zajedno sa fotokopijom uplatnice na adresu Adria Media Serbia d.o.o., Oml. Brigada 88a, 11070 Beograd. Kada registrujemo Vašu uplatu, stići će Vam izdanje magazina National Geographic za sledeći mesec, sertifikat o članstvu, a naknadno i poklon za članove. Ukoliko želite, sertifikat o članstvu i poklon možete da preuzmete i lično u našim prostorijama.

Informacije o pretplati: ☎ **+381 11 2079 962**

<http://www.nationalgeographic-srbija.com/pretplata.htm>

Pokloni se dostavljaju odvojeno. NG zadržava pravo izmene poklona.

Možete se učlaniti ili pokloniti članstvo dragoj osobi koja će uživati u najboljem časopisu na svetu!

Podaci o uplatiocu

Ovim neopozivo naručujem
 jednogodišnje članstvo
 dvogodišnje članstvo

U žuto polje upišite naziv poklona koji ste izabrali

Ime i prezime _____

Ulica i broj _____

Mesto i poštanski broj _____

Telefon _____ E-mail (ukoliko imate) _____

Svojeručni potpis _____

NATIONAL GEOGRAPHIC
SRBIJA

Podaci o korisniku

popunite samo ukoliko poklanjate članstvo

Ime i prezime _____

Ulica i broj _____

Mesto i poštanski broj _____

Telefon _____

E-mail (ukoliko imate) _____

MILOŠ PAVLOVIĆ

Uvek u vrhu

Petnaest godina bio je naš najzastupljeniji umetnik fotografije u inostranstvu. Njegova dela izlagana su na 462 međunarodna salona, dobio je 153 nagrade i priznanja, od toga 43 na međunarodnim izložbama, što je u Srbiji neprevaziđen rekord

U razdoblju najveće aktivnosti (1950–1980) Miloš Pavlović bio je jedna od najistaknutijih ličnosti jugoslovenske fotografije. Broj nagrada koji je dobio do sredine sedamdesetih godina dvadesetog veka učinio ga je rekorderom među srpskim umetnicima fotografije.

Njegova dela počela su češće da se pojavljuju na izložbenoj sceni u prvim posleratnim godinama, ali je izlagao svoje ranije snimljene fotografije ("Granit", 1936; "Snežno krzno"; "Harfa", 1938), kao i seriju nostalgčnih portreta ratnih izbeglica ("Zla sudbina", 1942; "Dete ulice"; "Pred učiteljem", 1943).

Miloš Pavlović, "Staro ogledalo"

Miloš Pavlović, "Nebu pod oblake", 1956–57

Miloš Pavlović, "Put u život", oko 1948.

(Pavlovićevim motociklom) odlazili u potragu za motivima, po srpskim selima. Ipak, postoji jedan izuzetak gde je Miloš Pavlović odlučio da izgradi ciklus fotografija i dosledno sprovede svoje konstruktivističke zamisli.

IZGRADNJA BEOGRADSKOG SAJMA

I drugi autori bavili su se tom temom, ali Pavlovićev ciklus "Izgradnja sajma", nastao 1956–57. godine, sadrži veći broj dela, a u isto vreme je i, možda, najhomogeniji deo njegovog opusa. U dvogodišnjem razdoblju (1956–1958) Pavlović je stvorio seriju izvanrednih, za to vreme vrlo smelo komponovanih fotografija, koje se temelje na geometriji

ZVUK ROMANTIKE

Osim u ranim portretima, gde je taj duh najuočljiviji, romantičarski i sentimentalni prizvuk provlačiće se i kroz njegovu specifičnu "lajf" fotografiju, prepunu socijalnih atributa, nabijenu emotivnošću ("Lučki radnik", 1948; "Beli štap"; "A život teče dalje", 1950). Uticaji "zagrebačke škole" fotografije, koji su u beogradskoj sredini ostvarivani kroz rad nekolicine autora, donekle su ostavili trag na rano Pavlovićevo razdoblje. To se najviše zapaža na njegovim fotografijama s naglašenom atmosferom ("Proglašenje Republike", 1945; "Pruga"; "Lučki grad", 1946), ali ih je moguće prepoznati i u gradskim vizurama ("Terazije", 1960; "Snežni dan", 1961). Već u to vreme zapažene su njegove fotografije pejzaža, u kojima je evoluirao od naglašene liričnosti bliske piktorializmu i školi hongkonške fotografije ("Jutro na jezeru"; "Jesenja pesma", 1949), preko grafički sagledanih površina ("Pred buru", 1953), do sasvim konkretizovanih i izdvojenih detalja ("Snežni akt"; "Zamrznuti zvuci", 1954). Slede akt-fotografije ("Ofelija", 1954; "Daniela", 1974...), pa istraživanja forme ("Pokret", 1952; "Jahači", 1977...). Time se ukazuje na jednu od bitnih osobina Pavlovićevog stvaralaštva: on nikada nije ulazio u tematska ograničenja. Radio je na način klasično izgrađenih umetnika, na unutrašnji podsticaj, na utisak, uz nadahnuće. U otkrivanju inspiracije, u neočekivanim momentima sličan je njegovom savremeniku i prijatelju Vojislavu Marinkoviću, s kojim je ne samo drugovao nego su katkad zajedno

Miloš Pavlović, "Isabelle", 1960

Miloš Pavlović, "Asfalteri", 1956 ili 1957

prostora i konstruktivistički shvaćenoj podeli površina, s gotovo obaveznom naglaskom – figurom čoveka graditelja. Pored specifične estetike, kroz te radove provlači se racionalni prilaz temi, što je, kasnije, neke površne ocenjivače podstaklo na (pogrešan!) zaključak da je Pavlović hladan, neemotivan stvaralac. Bila je to, zapravo, samo jedna faza u kojoj je on pokazao svoju umetničku zrelost.

BEOGRADSKA ŠKOLA FOTOGRAFIJE

U Pavlovićevom opusu, bar u delu koji nam je poznat, moguće je uočiti nekoliko (najmanje tri) likovnih koncepata. Rani radovi uglavnom se temelje na klasičnoj podeli površina, pri čemu "zlatni presek" nije primenjen u akademizovanom obliku, pojednostavljen je, slobodnije shvaćen, ali ipak prisutan. On često odstupa od klasičnih pravila komponovanja ("Bulonjska šuma", 1950;

Miloš Pavlović, "Bliznakinje 2", 1975

"Asfalteri", 1957. i dr). Kasnije će ovaj pogled biti ispoljen u znatnijoj meri ("Zvezdani svod"; "Čovek i delo", 1956–57; "La Maison du Cafe", 1958). Paralelno s likovnim oslobađanjem on zapostavlja deskriptivnost, redukuje tonove, što je posebno naglašeno na početku njegove fotografske faze ("Teške suze", 1961), da bi vrhunac postigao u poslednjoj grupi takvih dela ("Bliznakinje", "Sa druge planete",

"Davolica", sve iz 1975–76). Čini se da je iznenadna sklonost ka simetričnosti, kao i grafičko svodenje na elementarnu crno-belu informaciju (cela serija radena je s duplikat-rasterima, uglavnom uz preklapanje dva ili više negativa), došla kao rezultat zgušnjavanja iskustva, umetničkog i životnog. Miloš Pavlović bio je zaista minuciozan tehničar: svaka njegova izložbena kopija odlično je napravljena, tonski izbalansirana, likovno zvučna poput dobro uskladenog akorda. Bio je tipičan predstavnik tzv. "beogradske škole" fotografije, a Vojislav Marinković tvrdio je da je Pavlović bio i njen osnivač. Suštinski opredeljen za čistoću forme, uz to probirljiv i odlučan, bez obzira na to da li su u pitanju bile njegove ili tuđe fotografije (koje je birao kao član mnogobrojnih žirija), Pavlović nije propuštao radove u koje nije čvrsto verovao, koje nije mogao da brani.

IZLOŽBA, TUMAČENJA, OCENE

Iscrpana analiza stvaralaštva Miloša Pavlovića još nije obavljena. Izboru kakav je predložen na posthumnoj retrospektivnoj izložbi u Muzeju primenjene umetnosti u Beogradu, 1986, nedostajao je kritički pristup (selekciju je za života uglavnom obavio sâm autor). Fotografski rad Miloša Pavlovića, velikog maestra srpske fotografije, jedno je od poslednjih uporišta umetničke fotografije klasičnog koncepta. Njegovim

odlaskom s fotografske scene, 1985, naznačen je početak kraja jedne epohe u našoj fotografiji u kojoj je fotografska slika svoj pomalo idealizovan sadržaj gradila na zgusnutoj likovnosti. Ostavio nam je veliko nasleđe, pa mu toliko i dugujemo. Biće potrebno mnogo truda i znanja da se glavčina Pavlovićevog opusa obradi, pokaže javnosti i stekne

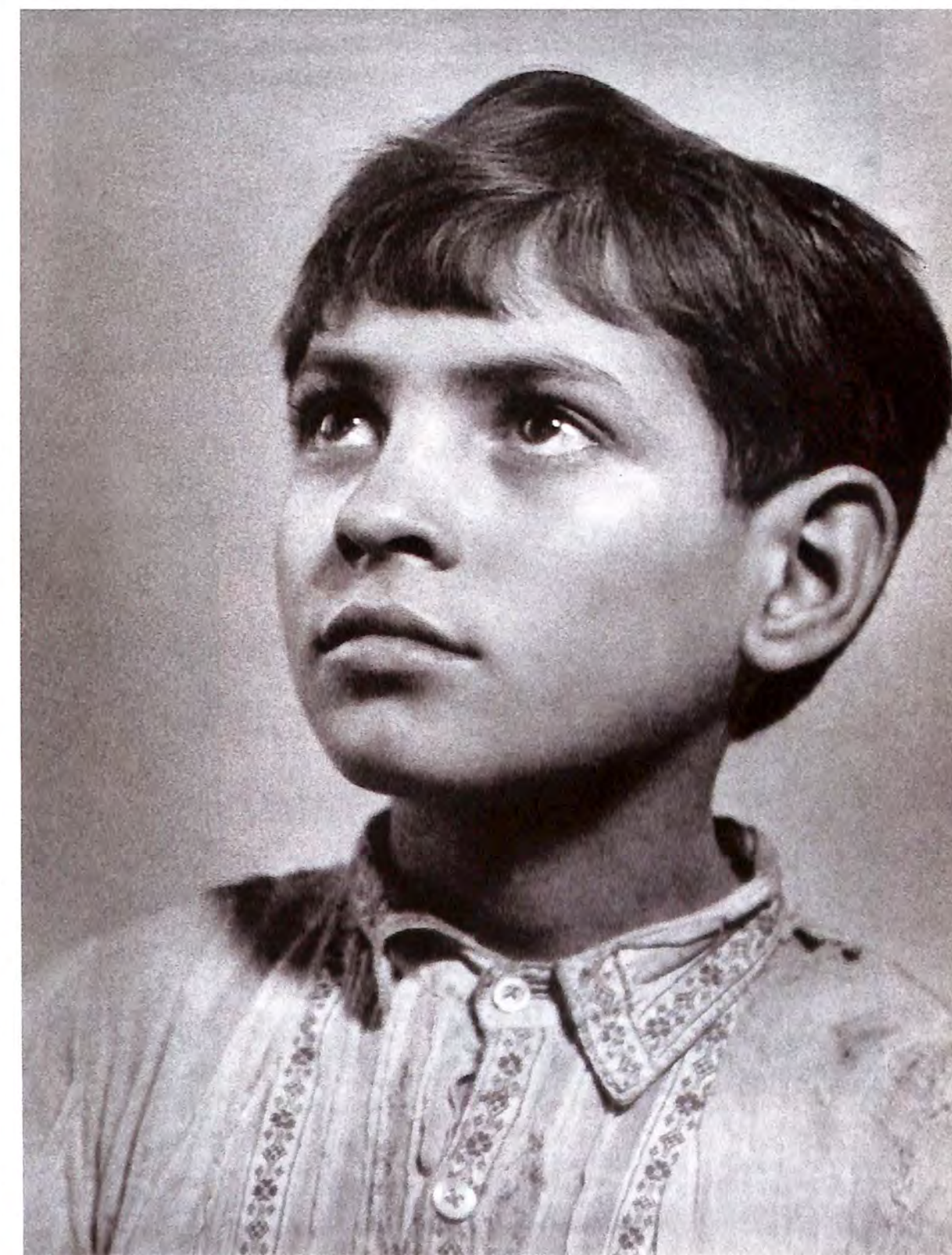
svoje trajnije mesto u literaturi, da tako izbegne sudbinu opusa nekih autora koje nezasluženo prekriva veo zaborava.

FRANCUSKI RETUŠ

Pavlović je dobio veliki posao za Beogradski sajam da izradi više trometarskih kvadratnih panoa s fotografijama. Zajedno s pomagačem na tom projektu,

Miloš Pavlović, "Studija akta XVII", 1975

Miloš Pavlović, "Pred učiteljem", 1943

Miloš Pavlović, "Posle dobrog posla", 1950

Dragoljubom Tošićem, uradio je mamu-
tske kopije, ali kad su fotografije osušene,
pokazalo se da su prepune mrlja, dlacića
i ogrebotina, što se i očekuje kad se
negativ 6x6 cm poveća na fotografiju
3x3 metra. Pavlović je morao da se bavi
nekim drugim poslom, a Tošiću je pripao
zadatak da "pokrpi rupe". Ovaj je stavio
dioptere, prionuo da retuš-olovkama
i četkicama očisti svaku mrlju, i nakon
pola dana rada jedva da je pokrio jedan
kvadratni metar na prvoj od desetak
ogromnih fotografija. Pavlović, uvek
odmeren, ućtiv, lepih manira, videvši
skroman učinak, rekao mu je: "Dragi
kolega, trebalo je da koristite "francuski
retuš": udaljite se od slike na četiri
njene dijagonale, i ako s te daljine uočite
ogrebotinu, nju pokrijete. Ostalo ne
dirajte, "ne vidi se iz aviona"!"

GORAN MALIĆ

BIOGRAFIJA

Goran Malić, "Portret Miloša Pavlovića", 1982

Foto-kluba "Beograd", i
aktivan učesnik u stvaranju
filmske industrije. Jedan
od prvih fotografa koji
je primljen za člana
ULUPUS-a. Učestvovao je
na svim vodećim izložbama
fotografije u zemlji i na
veoma velikom broju stranih
foto-salona. Njegova dela
uvrštena su u kritičke
retrospektive: "Fotografija
kod Srba 1839-1989"
(Galerija SANU, 1991),
"Pedesete: Teme i motivi
srpske fotografije" (Galerija
"Artget", 2005) i "Beograd:
pogledom desetorice
fotografa" (Galerija
"Artget", 2007). Uvršten je
u Enciklopediju likovnih
i primenjenih umetnosti,
Ljubljana, 1963. Bio je
nosilac počasnih fotografskih
titula Hon. FOCUS
(Holandija), Hon. BORDEAUX
(Francuska), OGPB (Austrija)
i Excellence FIAP, i domaćeg
zvanja majstor fotografije
Foto-saveza Jugoslavije.

Miloš Pavlović, "Ka vasioni", 1956 ili 1957

Miloš Pavlović (Beograd, 1910 – Ženeva, 1985) završio je Pravni fakultet.
Druženje s fotografijom započeo je 1922. godine kada je dobio prvi
fotoapar (Ernemann, 6,5 x 11). Izlagao je od 1940. (prva izložba u
Sušaku, te godine). Posle rata, jedan je od inicijatora osnivanja foto-saveza,

pretplata na izdanja emg ekonomist media group

svakog petka

za Srbiju:

Godišnja pretplata* **9.900,00 din**
Polugodišnja pretplata* **6.000,00 din**

za inostranstvo:

Godišnja pretplata* **250 €**
Polugodišnja pretplata* **150 €**

svakog 1. u mesecu

za Srbiju:

Godišnja pretplata* **2.890,00 din**
Polugodišnja pretplata* **1.590,00 din**

za inostranstvo:

Godišnja pretplata* **70 €**
Polugodišnja pretplata* **50 €**

svakog 15. u mesecu

za Srbiju:

Godišnja pretplata* **1.650,00 din**
Polugodišnja pretplata* **850,00 din**

za inostranstvo:

Godišnja pretplata* **50 €**
Polugodišnja pretplata* **30 €**

* U cenu pretplate na Ekonomist magazin su uračunate, pored 50 brojeva magazina, posebne edicije i specijali.
Dostava se vrši poštom. U cenu pretplate nije uračunat PDV (8%).

Info:
Tel. +381 11 3333 037, 3333 036, 3333 011, Fax +381 11 3374 050, 3374 056
E-mail: pretplata@ekonomist.co.yu, obrad.todorovic@ekonomist.co.yu, snezana.petrovic@ekonomist.co.yu
Uplate na račun: 265-1100310004681-71 Raiffeisen bank - za Ekonomist i Preduzeće
Uplate na račun: 265-1040310000719-35 Raiffeisen bank - za Bankar magazin

WARP – ALAT ZA SVAKODNEVNU UPOTREBU

U dvorani krivih ogledala

U proteklih nekoliko meseci, u više navrata mladi autori donosili su svoje fotografije i obavezno naglašavali kako snimci uopšte nisu obrađivani. Pretpostavljam da je ta opaska trebala da potvrdi "čistotu" fotografske veštine – ali nije. Klasična fotografija zavisila je od foto-laboratorije, ali moderna vremena gurnula su fotografe pred računar. Mračna komora zamenjena je zamračenom sobom, razvijanje filmova editorima, a aparat za povećavanje – štampačem

Sva ova tehnološka čudesa i dalje su, ipak, samo sredstvo pomoću kojih se stiže do fotografije, pa su stoga i svi odavno definisani principi dobre fotografije na snazi. Poenta ovakvog uvoda jeste da digitalna fotografija zahteva određenu količinu obrade kako bi od jednostavnog dokumenta postala sredstvo kojim ćemo drugima pokazati našu viziju. Jedan od velikana fotografije, japanski autor Eiko Hosoe, imao je običaj da kaže kako u njegovom radu snimanje predstavlja samo nekoliko procenata gotove fotografije.

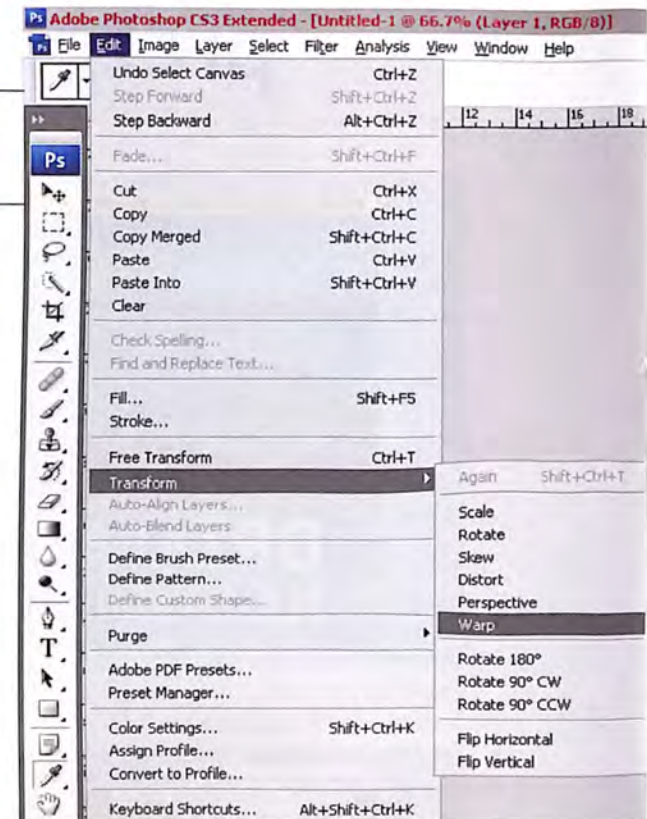
U opusu Andrea Kertesa, drugog fotografskog velikana prošlog veka, značajno mesto zauzimaju i aktovi snimljeni na poseban način – s veoma izraženim distorzijama tela. I dok je Kertes morao da se snalazi sa specijalnim ogledalima i da smišlja kako će iskriviti crno-beli fotopapir ispod aparata za povećavanje, nama je danas mnogo lakše da postignemo iste, ali i neke nove efekte koje je skoro nemoguće bilo postići bez upotrebe digitalne laboratorije.

DIGITALNA FOTO-LABORATORIJA I EFEKTI DISTORZIJE

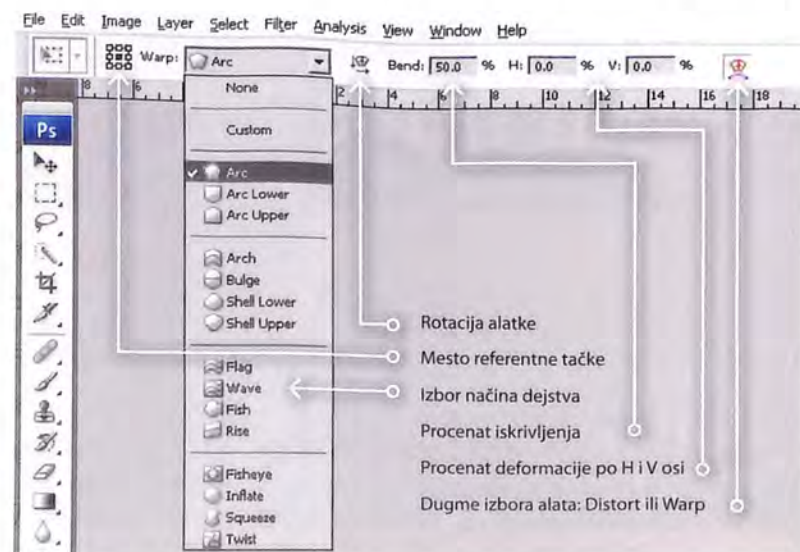
Pomenuti metod iskrivljenja fotopapira mogao je delimično da koriguje neke od grešaka prilikom snimanja, ali su one bile u vezi s problemom perspektive. Probleme krivih linija koje nastaju korišćenjem lošijih širokougaonih objektivna nije bilo moguće korigovati, barem ne u tolikoj meri kao danas. Kada poželimo da snimke doteramo isključivo po pitanju geometrije, tada osim alata (Filter > Distort) Lens Correction nema bolje alatke od (Edit > Transform) Warp. Moram napomenuti da postoji i nekoliko dodatka za programe koji imaju mogućnost podešavanja geometrije slike, kao i da sam nedavno otkrio program pod nazivom "Digital Technical Camera", pomoću kojeg je moguća simulacija svih kretanja (shift, tilt, skew...) koja se izvode takozvanom "kardan" kamerom.

KREATIVNE MOGUĆNOSTI

Alatka Warp ipak je nešto sasvim drugo, a otkako je dobila izbor od jedanaest načina rada, to jest uticaja na fotografiju, upotrebnost vrednost, ali i lakoća u radu, višestruko su povećane. Da bi Warp radio, neophodni su mu sloj ili selekcija. Ovo znači da možemo primeniti efekat na celu sliku ili samo na

određeni deo fotografije i na taj način ispraviti perspektivne distorzije koje danas prate jeftine zum objektivne velikih raspona žižnih daljina. S druge strane, pojedine efekte izobličenja možemo iskoristiti i čak potencirati u kreativne svrhe, a izbor je veliki i veoma lak za upotrebu. Prva opcija koju vidimo kada aktiviramo alat jeste Custom. Ukoliko ne diramo padajući meni s izborom načina rada, tada se na monitoru pojavljuje slika koja je vidljivom mrežom podeljena na devet delova, a iz svakog ugla polaze dve kontrolne ručice pomoću kojih je lako kontrolisati intenzitet i ugao delovanja na sliku. Ono što je veoma važno napomenuti jeste da u Custom modu nikako niste ograničeni na upotrebu ručica, već možete kursor postaviti na bilo koje mesto unutar slike i pomeriti ga u bilo kom pravcu. Na taj način možete pojedine delove slike sukcesivno tegliti dok se na suprotnoj strani slika skuplja i daje efekat distorzije. Ukoliko koristite neku od ponuđenih opcija, tada u padajućem meniju dobijate tri kontrolna

prozora gde podešavamo jačinu savijanja uopšte i po horizontalnoj i vertikalnoj osi. Kada aktiviramo ovu alatku (Edit > Transform > Warp), otvara se mali padajući meni u kome naizgled nema mnogo mogućnosti za podešavanja, ali kada počnete da se igrate ovim alatom, videćete da je sistem kontrole veoma dobar – neću reći kako mu ništa ne fali jer se može dogoditi da u nekoj od sledećih verzija Photoshop ponudi čitav niz novih opcija, kao što je to do sada često bio slučaj. Uglavnom, ono što poželite lako možete uraditi, a kontrola je svedena na izbor niza preset opcija od kojih svaku možete modifikovati na dva načina:

Što se tiče akcija koje su dovele do ovakvog izgleda fotografije, moram na početku da vas podsetim na onu priču o upotrebi editora digitalnih fotografija: uvek pomalo i s merom. Ovakav "kertesovski" izgled dobijen je primenom Warp alatke tačno deset puta i na mestima koja su dala najbolji efekat. Područje distorzije određeno je ili pomoću selekcija, ili kopiranjem u poseban sloj nakon čega bi bio primenjen Warp, a višak brisan gumicom. A, ako obratite pažnju, videćete da je fotografijom manipulirano i pre primene Warpa. Možda će se neko zapitati zašto nisam prikazao ceo postupak? Nije u pitanju nikakvo čuvanje tajni, već je svaka fotografija na kojoj bi se mogle primeniti distorzije toliko specifična da ne postoji univerzalno uputstvo. Setite se samo Paintera i alata kaleidoskop koji je nakon našeg prikaza nekolicina autora veoma dobro iskoristila.

Jedan od veoma jednostavnih, ali isto toliko i efektnih primera, jeste obrada ove fotografije. U originalu imamo uobičajeni pejzaž s veoma malo dramatičnosti očišćene u olujnim oblacima. Nakon selektovanja kompletne fotografije (Select All, Ctrl+A) i aktiviranja Warp alata u Custom modu, povukao sam skoro simetrično kontrolne ručice uz desnu ivicu okvira slike – nagore i nadole. Potom sam oblikovao izgled linije horizonta tako što sam na mestima gde su krugovi crvenih strelica kliknuo mišem i s pritisnutim tasterom povlačio u odgovarajućem smeru, što je dalo zaobljen

izgled linije horizonta. Obratite pažnju na to da je zbog pažljivog pomeranja strelica u smeru gore ili dole oblik drveta koje se nalazi na horizontu skoro nepromenjen jer na njega gotovo da nije primenjena distorzija. Dužina crvenih strelica približno označava koliko je taj deo slike pomeren u određenom pravcu. Nakon konverzije u crno-belo i podešavanja osvetljenosti i kontrasta, dobili smo pejzaž s dramatičnom atmosferom zimskog dana i kompozicijom kojom dominiraju dve naglašene lučne linije: horizonta i ograde.

povlačenjem kontrolne ručice ili rotiranjem alata i unošenjem numeričkih vrednosti koje zaista daju neograničene mogućnosti i izuzetne efekte. Ukoliko vas zbuni to što alat možete rotirati samo u jednom smeru, setite se da imate po dve mogućnosti, na primer, Arc Upper i Arc Lower... I, probajte. Broj kombinacija povećava se i mogućnošću rotiranja same slike...

ALATKA SHEAR

Pored uobičajenih, sakrivena u padajućem meniju Distort nalazi se alatka Shear. Iako je njena upotrebnost veoma diskutabilna, jer

u radu ima mnogo zahteva i veoma malo precizne kontrole, ipak ponekad može biti oruđe izbora kada je potrebno nešto izvesti na brzinu. Kontrolni prozor prikazuje tačno ono što možemo uraditi: distorziju slike po vertikalnoj osi vezanu za jednu jedinu kontrolnu liniju. Potrebno je malo vremena da se naviknete na ovakav način rada i da rotirate sliku kako biste je postavili u potreban položaj. Shear je veoma dugo bila jedina takva opcija u Distort meniju možemo je smatrati atavizmom koji se iz verovatno sentimentalnih razloga zadržao u modernim verzijama Photoshopa.

M. ŽIVKOVIĆ

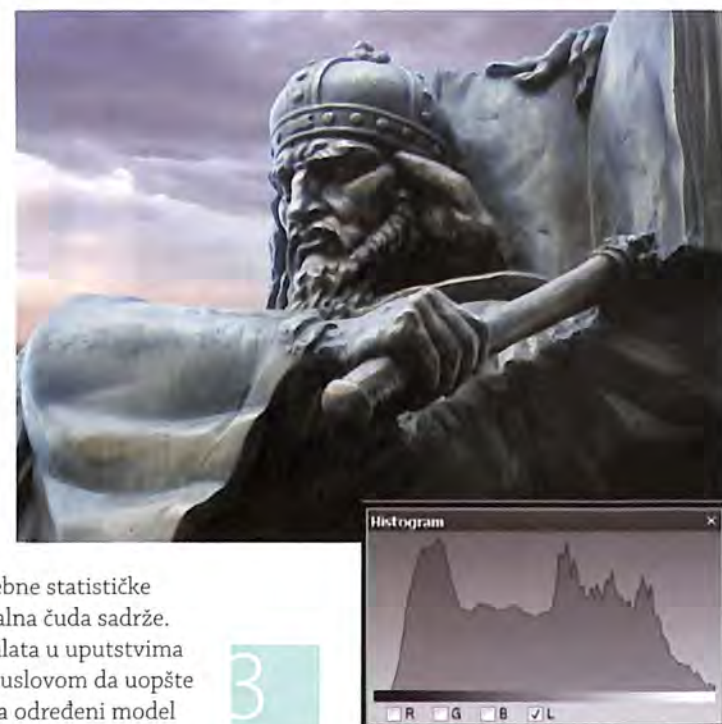
Čitanje histograma

Duboko smo već zagazili u digitalno doba fotografije. Generacija koja je počela da se bavi fotografijom u novom milenijumu gotovo da i ne zna kako izgleda imati prsten blende na objektivu i prstenove za određivanje ekspozicije i osetljivosti na telu fotoaparata. Njima je sasvim prirodan displej na kome se može videti tek snimljena scena. Nažalost, mnogi novopečeni vlasnici digitalnih fotoaparata i ne idu dalje od procene slike na tom malenom displeju. Ali, na udaljenosti od samo nekoliko dodira po tasterima vašeg "digitalca", nalazi se još jedna izvanredna prednost koju je donela nova tehnologija – histogram

Jednostavan je razlog zbog kog većina korisnika rado kontroliše načinjeni snimak na displeju fotoaparata, dok retko ko uopšte zna šta je histogram. Displej je potpuno intuitivan – snimak se odmah može vizuelno kontrolisati, vidi se da li je fotografija preterano svetla ili tamna, da li ima prejak ili preslab kontrast, a na onim boljim displejima može se videti i da li je oštra ili nije. Histogram nije intuitivan. To je samo nekakav grafikon koji prosečnom korisniku ne znači ništa više od nepotrebne statističke informacije koju, eto, ta digitalna čuda sadrže. Uz to, način korišćenja ovog alata u uputstvima nije detaljno objašnjen – pod uslovom da uopšte postoji prevedeno uputstvo za određeni model fotoaparata. Postoji li onda neki jak razlog da se potrudimo i razumemo histogram? Svakako da postoji – on vas, za razliku od vizuelne kontrole ekspozicije na displeju, neće prevariti.

ŠTA JE HISTOGRAM?

Definicija histograma mogla bi da glasi ovako: to je grafikon koji prikazuje raspored piksela na fotografiji prema intenzitetu njihovog osvetljenja. Ma koliko suvoparne definicije bile tačne, slobodnije interpretacije daće prosečnom korisniku mnogo bolju predstavu čemu histogram može da posluži. Zato ćemo i uzeti slobodu da ga opišemo kao alat za preciznu procenu osvetljenosti (ekspozicije) snimljene fotografije. Ili, još slobodnije, kao najbolji svetlometer koji možete zamisliti.

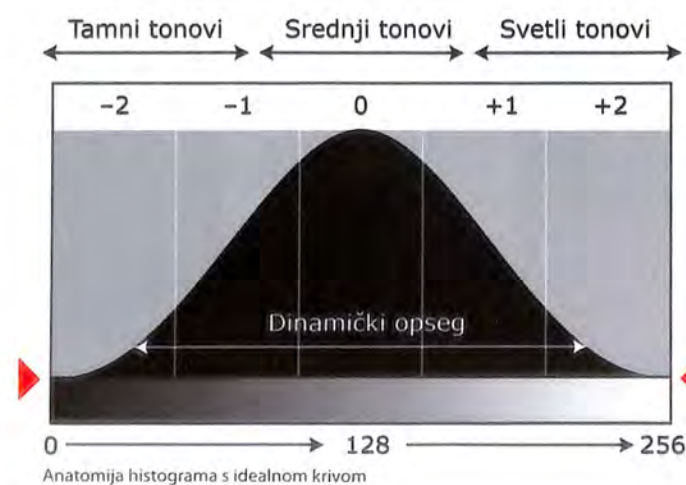

Histogram s dobrim balansom tonova i gotovo punim dinamičkim opsegom

3

Razumevanjem histograma u najkraćem roku možete unaprediti vaše fotografije. On će vam reći ne samo da li je snimak ispravno ekspozicioniran nego će vam, ukoliko nije, pokazati gde ste pogrešili i šta da činite kako biste otklonili grešku. Kada budete učitali fotografije u računar, i tamo ćete videti histogram – pa će vam mnogo toga oko njihove obrade odmah postati jasno. Ukratko, napredovaćete u svim segmentima rada na fotografiji. Bilo da su u pitanju jednostavni kompaktni ili složeni D-SLR fotoaparati, histogramu se obično pristupa preko tastera Info i on na displeju izgleda slično onome na slici 1.

1 Histogram na displeju kompaktnog fotoaparata. Ovo je jednostavan histogram osvetljenosti koji prevladuje na jeftinim fotoaparatima. Bolji modeli imaju odvojene histograme za svaku od tri osnovne boje.

2

Najveći broj fotoaparata ima i trepereći prikaz svetlih i tamnih partija slike u kojima se detalji gube, dok moderniji i bolji modeli imaju savršenije histograme s prikazom osvetljenosti odvojeno za sva tri RGB kanala, ili čak "žive" histograme koji pokazuju podatke za vreme samog kadriranja fotografije.

"ANATOMIJA" HISTOGRAMA

Horizontalna osa uobičajenog histograma podeljena je na 256 stubaca, koji sastavljeni jedan do drugog opisuju tonske vrednosti od 0 do 255. Vertikalna osa predstavlja količinu podataka na tom koraku i ta vrednost zavisi od mnogih faktora, među kojima su broj bitova kojima je određen raspon tonova (bit depth), kolorni prostor ili opseg boja (color space) i kompresija podataka – ako je ima. Generalno rečeno, tamo gde je vrh viši, na raspolaganju je više podataka (slika 2).

Površina histograma obično je podeljena na četiri ili pet delova, koji, otprilike, odgovaraju dinamičkom opsegu .JPEG snimka, izraženom u blendama. Tamniji (low key) i podekspozicionirani snimci imaju histogram pomećen ulevo, dok će svetliji (high key) i preekspozicionirani snimci biti opisani grafikonom pomerenim udesno. Veoma je važno napomenuti kako je idealna kriva s naše ilustracije samo teorijski model.

5

Prevladuju tamni tonovi uz svetli akcent – histogram je pomeren ulevo, ali su najsvetliji detalji "odsečeni"

4

Sedlasti histogram karakterističan za snimke s povišenim kontrastom i svetlim i tamnim površinama koje zauzimaju približno podjednak prostor

Nemojte nikako insistirati na tome da snimkom dobijete baš takvu, jer dobra ekspozicija može dati najrazličitije oblike histograma. Da vidimo kako histogram može da izgleda u praksi.

HISTOGRAM U PRAKSI

U stvarnosti, svaka scena ima različit raspored tonskih vrednosti, pa se u praksi ne treba opterećivati izgledom krive. Histogram s dobrom ekspozicijom može imati neograničeno mnogo različitih oblika. Ukoliko snimate kompaktnim fotoaparatom koji fotografije beleži jedino u .JPG formatu, vaš posao biće obavljen bez greške ako obezbedite da se krajevi krive završavaju u krajnjim tačkama horizontalne ose, koje su označene crvenim strelicama na našoj ilustraciji. Na slici 3 vidi se mogući izgled histograma s precizno određenom ekspozicijom i punim rasponom tonova u okviru dinamičkog opsega. Međutim, snimanje pejzaža, objekata u senci nasuprot vedrog neba ili u kontrastu čišće će vam dati "sedlasti" histogram, sa dva vrha, kao na slici 4. Ako se krajevi njegove krive završavaju na rubovima horizontalne ose, nema nikavog razloga da tu bilo šta popravljate – ekspozicija je ispravna.

Na fotografijama kojima dominiraju tamni tonovi uobičajeni izgled histograma "preteže" ulevo. Naš primer (slika 5) načinjen je pod lošim svetlosnim uslovima, pa je najveći deo "mase" grafikona na levoj (tamnoj) polovini, dok na desnoj imamo samo jedan kraći vrh. On predstavlja najsvetliji deo slike, onaj ispod lampe iza ton-majstora, a to što je odsečen govori nam da se detalji u tom najsvetlijem području više ne mogu rekonstruisati. Kada bi podaci u ovom području bili važni, onda bi bilo neophodno korigovati ekspoziciju tako da oni ostanu zaštićeni, odnosno trebalo bi zatvoriti

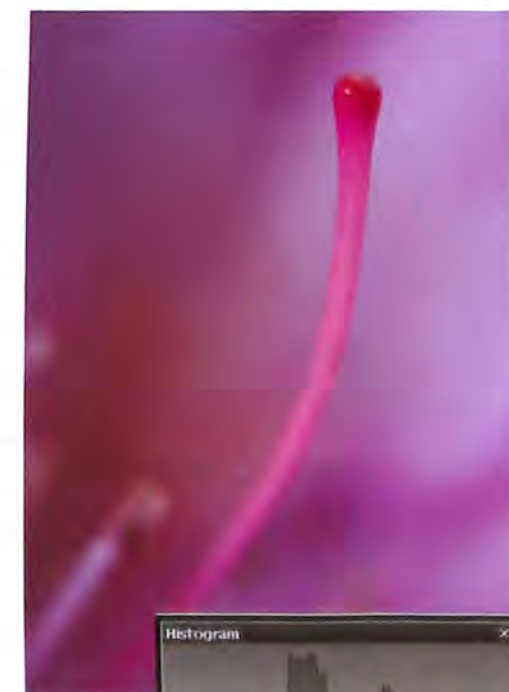
još jednu blendu po cenu mogućeg gubitka podataka u tamnim, ali manje važnim delovima.

Kada je dan oblačan i svetlo difuzno, kao i u drugim situacijama gde nema velikog kontrasta, možete dobiti dijagram koji se završava daleko od krajeva skale, po sredini horizontalne ose. Na našem primeru sa slike 6 nema ni izrazito tamnih, ni izrazito svetlih tonova. Mada detalji pri ovakvoj ekspoziciji nisu ugroženi, ovo nije poželjna situacija, pošto kontrast fotografijama daje dubinu i ekspresivnost.

Histogram fotografija koje imaju pretežno svetle tonove pomeren je udesno (slika 7). Ukoliko vam ovakva fotografija na displeju fotoaparata deluje preekspozicionirano, nemojte brinuti – za razliku od filma, s digitalnih fotografija lakše je izvući detalje iz svetlih delova slike, naravno, ukoliko desni rub histograma nije odsečen.

KORIŠĆENJE PODATAKA S HISTOGRAMA

U vreme filma vladalo je pravilo: "Ekspoziciju određuje prema senkama, a film razvijaj prema najsvetlijim delovima", kako bi se izvukao maksimum detalja. Digitalno doba donelo je i nova pravila. Sada pravilo glasi da treba ekspozicionirati udesno, prema najsvetlijim delovima, tako da grafikon bude pomeren što je bliže moguće desnoj ivici skale – ali samo do granice odsecanja. To odgovara našem primeru sa slike 7, a u praksi će vaše fotografije delovati blago preekspozicionirane. Smisao ovog pravila leži u linearnoj prirodi senzora koji beleži svetlo na

6

Fotografije bez izraženog kontrasta daju histogram sabijen po sredini skale

Fotografijom dominiraju svetli tonovi – histogram je pomeřen udesno

sasvim drugačiji način nego što to čini film, a objašnjenje zahteva bar još jedan ovako opširan tekst. Primena pomenutog pravila, međutim, nije baš tako jednostavna.

Na početku teksta pomenuli smo da je idealni histogram samo teoretski model postavljen radi lakšeg objašnjavanja funkcije tog alata. Sada ćemo krenuti korak dalje i reći da ne postoji "dobar" ili "loš" histogram, kao što ne postoji "dobra" ili "loša" ekspozicija. Ona treba da bude rezultat vaše odluke u koji ćete raspon smestiti tonove na vašoj fotografiji. Histogram je samo alatka koja nam pomaže da napravimo najbolji kompromis između kreativnog opredeljenja i (mogućeg) gubitka podataka. Desice vam se, na primer, da morate da snimate u jakom kontrastu, možda i sa suncem u kadru. U takvim slučajevima nema smisla insistirati na detaljima u najsvetlijim tačkama

snimka. Njih ćemo žrtvovati kako bismo imali detalje u onim partijama fotografije gde su nam oni bitni. Ili, uzmimo suprotan primer sa slike 8. Svetlosni uslovi su veoma teški. Uz maksimalno otvorenu blendu (2,8) i osetljivost od ISO 1.600, ispravna ekspozicija za ovu baletsku scenu iznosila bi tek 1/60 sekundi. Radi zaštite oštine na licima igrača, prinuđeni smo da snimak podekspoziramo i na taj način žrtvuemo manji deo detalja u najdubljim senkama. Kompromis je zadovoljavajući, iako je histogram pomeřen ulevo.

PROBLEMI HISTOGRAMA

Histogrami na sadašnjem stepenu razvoja još uvek imaju dva problema. Prvi je izražen kod jeftinih, kompaktnih fotoaparata, koji ne mogu da snimaju u .RAW formatu. Na ovakvim modelima uglavnom nema histograma za odvojene RG i B kanale, tako da može doći do odsecanja pojedinih boja – najčešći su problemi s crvenom. Na slici to se može pokazati kao gubitak detalja na crvenim ružama ili delovima odeće koju neko nosi, iako je kriva (opšte osvetljenosti) histograma sasvim korektna. Onog trenutka kada ovakve stvari počnete da zapažate, i kada one počnu da vam smetaju, znači da ste zreli za kupovinu kvalitetnijeg modela fotoaparata. Drugi problem karakterističan je za skuplje fotoaparate koji imaju mogućnost snimanja u .RAW formatu. Naime, histogram u tom slučaju pokazuje dinamički opseg fotografije koju sâm fotoaparat u trenutku snimanja konvertuje u .JPEG format (slika 9). Dinamički opseg .RAW snimka može biti od 2 do 4 blende širi, što praktično znači da histogram ne pokazuje precizno stanje stvari. To istovremeno znači da kod takvih fotoaparata "ekspoziranje udesno" dobija puni smisao i da je ponekad uprkos odsečenom histogramu ipak moguće izvući detalje koji nedostaju. (slika 10).

Kompromis između "ispravne" ekspozicije (one koju očitava svetlometer) i neznatnog gubitka podataka u najtamnijim delovima slike. Podekspozicija pomera histogram ulevo.

KORISTITE GA!

Sredinom šezdesetih godina dvadesetog veka japanska kompanija "Asahi Pentax" konstruisala je prvi refleksi model koji je imao ugrađenu fotočeliju za merenje svetla kroz objektiv. To je bio legendarni Pentax Spotmatic, a TTL (Through the Lens – kroz objektiv) merenje svetla postalo je opšteprihvaćeni i obavezni deo svakog boljeg refleksnog fotoaparata. Danas, četrdeset godina kasnije, namenjen nam je svetlometer 21. veka – moćan alat na raspolaganju svakom fotografu, a ne samo onima koji imaju skupe i komplikovane modele. Nemojte propustiti priliku da korišćenjem histograma steknete dublje razumevanje fotografije i poboljšate svoju tehniku. Veoma brzo, će se to videti na vašim snimcima. Zato, ne zaboravite, nalazi vam se pod vrhovima prstiju, uvek na usluzi, i nije teško naučiti kako da ga pročitate.

LJUBOMIR ZLATANOVIĆ

Snimak nastao direktnim izlazom .JPEG formata iz fotoaparata. Velik deo neba (označen crvenom bojom) ostao je bez detalja i bez mogućnosti da se oni rekonstruišu iz .JPEG formata. Histogram pokazuje veliko odsecanje na desnoj strani.

Snimak nastao obradom .RAW formata. Svi detalji na nebu uspešno su rekonstruisani, a na histogramu nema odsecanja i dostignut je pun opseg tonova.

MY WAY

MY Tripod family.

Mod. 7301YB

Na svom putu kreativnosti tragam za izazovima, moji prijatelji su uvek samnom, da podele moje emocije i strasti. Izabrao sam životnog saputnika Izabrao sam stativ.

Moji prijatelji. Moj život. Moj Manfrotto.

Manfrotto M-Y: kompaktni stativ + glava -
Idealan za laki DSLR i kompaktne fotoaparate -
Esencijalan, lak i pouzdan -

Manfrotto
proven professional

OGOLJENA STRAST

Sandra Vitaljić

Akt-fotografije Sandre Vitaljić, docenta na Odsjeku snimanja Akademije dramske umjetnosti iz Zagreba, blokovi su komprimirane energije, unutarnje eksplozije novoosvojene (ženske) samosvjesti, provocirajući naše predrasude o ženskom tijelu i ženstvenosti

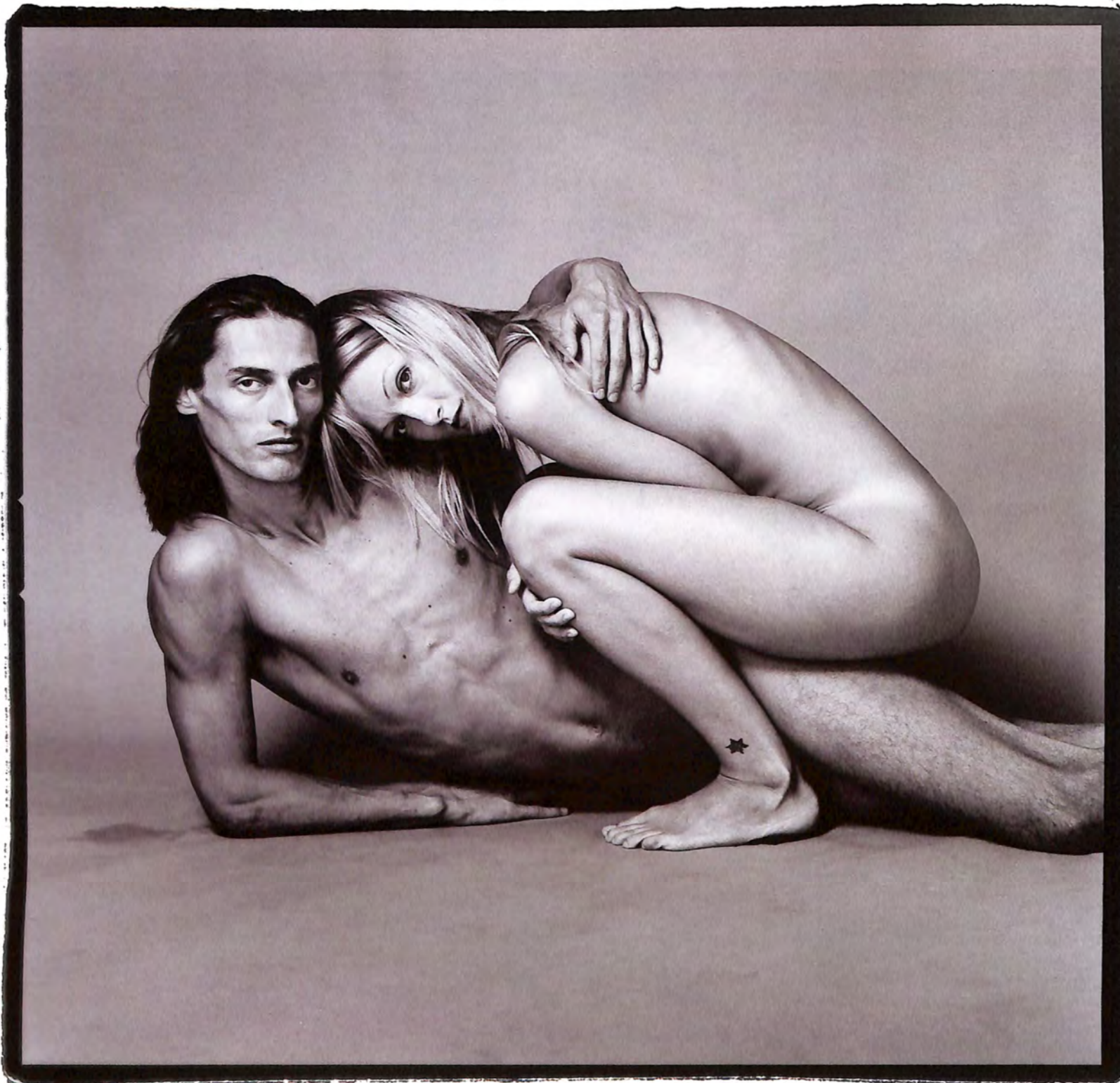
© SANDRA VITALJIĆ, "UGRIZ", 1996

© SANDRA VITALJIĆ, "LUCIE", PRAG, 1994

Sandra Vitaljić (rođena 1972. godine u Puli) pripada generaciji hrvatskih fotografa stasalih u devedesetim godinama prošlog stoljeća. Njen je profesionalni put indikativan za razumijevanje njenog pristupa fotografiji kao profesiji i kao umjetnosti. Za fotografiju se opredjeljuje vrlo rano, u srednjoj školi koju pohađa u svom rodnom gradu, Puli. Već tada pred sebe postavlja najviše profesionalne ciljeve, ne robujući skućenim okvirima svog relativno provincijskog okruženja. Obzirom da u to vrijeme, početkom devedesetih, u Hrvatskoj nema studija za fotografiju, upisuje jedan od najboljih studija fotografije u Europi, poznatu FAMU

(Academy of Performing Arts, Film and TV Faculty) u Pragu, gdje i diplomira 1994, te magistrira 1996. Ovaj kozmopolitski grad sa propulzivnom fotografskom scenom, brojnim galerijama fotografije, razvijenim izdavaštvom i dugom fotografskom tradicijom, idealno je okruženje za formiranje mlade autorice. Po njenom povratku u domovinu, 1996. godine, u Zagreb, sa sobom donosi kozmopolitski duh Praga, otvorenost, liberalizam, angažiranost i iskustvo sredine u kojoj fotografija ima odgovarajući tretman. U Zagrebu u to vrijeme gotovo da i nema galerija specijaliziranih za izlaganje fotografija, časopisi su rijetki i uglavnom komercijalne prirode, izdavaštvo

© SANDRA VITALJIĆ, "EMIL I IVA", ZAGREB, 1999

slabo. No, i u ovako provincijalnim okvirima ona ne posustaje i uspijeva ostvariti karijeru prema svjetskim standardima. Isprva uspostavlja suradnju sa domaćim časopisima (tjednik *Nacional*), a kasnije sa reklamnim agencijama za koje snima reklamnu i modnu fotografiju. Fotografira kazališne predstave i nastavlja rad na svojem obrazovanju: na studijskim je boravcima u Njujorku i San Francisku 1997. godine, u Ročesteru (Rochester) kao dobitnica Fulbrajtove (Fulbright) stipendije 2006/2007, a 2004. godine upisuje doktorski studij na FAMU i postaje docent na Odsjeku snimanja Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu. U isto vrijeme smišljeno i strateški inteligentno radi na svojoj umjetničkoj karijeri – izlaže fotografije u najrenomiranijim zagrebačkim galerijama, ujedno pridonoseći javnoj afirmaciji fotografije kao

ravnopravne umjetničke discipline. Njen umjetnički opus također je specifičan i predstavlja svojevrsnu iznimku unutar hrvatske fotografske scene – obilježava ga stalno istraživanje, propitivanje medija fotografije, ustrajno preispitivanje vlastitog rada u formalnom i sadržajnom smislu. Za razliku od većine fotografa u Hrvatskoj, uz Sandru je nemoguće vezati određeni stil, njen opus kreće se u širokom rasponu: medijski od klasične analogne fotografije, do video-stilova i fotografije snimljene mobitelom, a u sadržajnom pogledu od čistih formalnih istraživanja, do društveno angažiranih fotografija. Stoga ovdje reproducirane fotografije niukoliko ne predstavljaju cjeloviti portret ove autorice, nego jedan manji fragment njenog opusa, trag kretanja tek nekih od njenih umjetničkih preokupacija u razdoblju od, otprilike, 1993. do 2000. godine.

© SANDRA VITALJIĆ, "KATARINA", PRAG, 1995

Riječ je o portretima i aktovima rađenim u klasičnoj, analognoj crno-bijeloj tehnici. Akt se u hrvatskoj fotografiji do kraja sedamdesetih pojavljuje kao medij fotografskih istraživanja poglavito formalističkog predznaka (igra svjetla i sjene, istraživanje oblika u prostoru), drugačije tretiran tek sporadično, u kontekstu konceptualne umjetnosti ili performansa

(Vlasta Delimar, Željko Jerman, Tom Gotovac), a i onda bez većeg odjeka u široj javnosti. Osamdesetih godina, sa pojavom postmodernističkih strujanja i obnovljenog interesa za feminističku problematiku, akt se u opusima pojedinih autora pojavljuje kao medij propitivanja rodni i spolnih razlika ili kao poligon subverzije društvenih normi i rušenja društvenih tabua (Stefan Lupino, Bachrach i Kristofić). Sandra Vitaljić pridružuje se tom malobrojnom nizu svojim radikalno slobodnim izrazom. Njene (uglavnom ženske) aktove obilježava snaga, tjelesna, fizička snaga komprimirana unutar četverokuta kadra, koja kao da će izbiti okvir u kojem je zatočena. Modeli, mahom anonimni neznanci, snimljeni su u studiju, pod snažno usmjerenim umjetnim svjetlom, na apstraktnoj, zatamnjenoj pozadini. Kadar je lišen svega suvišnog, stavljajući vretenasta tijela napetih mišica u prvi plan. Prepoznata je već (Marina Viculin) dojmjljiva samosvjest ovih, uglavnom ženskih modela, usporediva, u hrvatskim okvirima, sa šokantnom samosvjesti i otvorenim, "besramnim" pogledom Manetove "Olimpije" u Parizu krajem 19. stoljeća, ali ovdje sa energijom i senzibilitetom "surovog" 20. stoljeća. Ti se modeli suprotstavljaju dominantnom viđenju žene i ženstvenosti istovremeno ističući rodne razlike. Tradicionalni "ženski atributi" naglašeni su, provociraju oko balansiranjem na rubu doslovnosti pornografskog prikaza, subverzivni na način prikaza golotinje u radovima Toma Gotovca, ali kod Sandre u visokoestetiziranoj obradi. Nasuprot tome, ljubavni par (Emil Matešić i Iva Biondić) prepletenih tijela svojim položajem kao da sublimira dvojestvo tradicionalno shvaćenih opreka među spolovima: mušku snagu i otvorenu probitačnost, žensku

© SANDRA VITALJIĆ, "DVOJE", PRAG, 1993

© SANDRA VITALJIĆ, "PETRA", PRAG, 1993

© SANDRA VITALJIĆ, "KOSA", PRAG, 1995

skutrenost i povučenošću, objedinjeni zaobljenom krivuljom leđa žene. Ta je fotografija uvrštena u stalni postav Moderne galerije u Zagrebu, rijetka među drugim fotografijama u toj zbirci, još jedna važna manifestacija pomaka ka ravnopravnom tretiranju fotografije uz druge, tradicionalne umjetničke discipline (slikarstva, kiparstva, grafike) unutar novije povijesti hrvatske umjetnosti.

Ovdje predstavljeni portreti prikazuju uglavnom pripadnike hrvatske umjetničke scene, tzv. "slavne" ličnosti u okvirima domaće javnosti – glumce, pjevače, redatelje. Slovenski redatelj Tomaž Pandur u kontemplativnoj pozi, estradna zvijezda Severina, nacionalna ikona i svestrani modni kameleon u glamuroznoj odjeći i osvjetljenju na način holivudskih diva iz vremena crno-bijelog filma, glumica Nina Violec u skladu sa njoj svojstvenim igrama

prerušavanja – sa perikom na glavi i u teatralnoj pozi. Prije nego psihološki portreti osoba pred objektivom, to su fotografska utjelovljenja njihovih različitih javnih identiteta (maski), bliža pozornici nego prostoru intime. Iako ostaju na površini, ove fotografske predstave lica nisu površne, a Igor Zidić dobro je u njima prepoznao pandan jedne druge serije Sandrininih portreta, one anonimnih, nepoznatih lica, sa margine ili na dnu društvene ljestvice, kao slike drugog kraja jedne te iste, naše društvene stvarnosti.

Ovdje zaključujemo ovaj fragmentarni uvid u fotografski opus Sandre Vitaljić, opus koji se i dalje dograđuje i razvija. U posljednje vrijeme Sandra istražuje odnos digitalne i analogne fotografije, javnim nastupima gotovo nostalgично njegujući sjećanje na analognu fotografiju i magičnu ljepotu njezine izrade, nepoznatu naraštajima odraslim u eri sveopće digitalizacije

© SANDRA VITALJIĆ, "NINA VIOLIC", ZAGREB, 1996

Imajući na umu neumornu znatiželju i istraživački duh ove autorice, nemoguće je predvidjeti u kojim će se smjerovima kretati njeni budući radovi, ali jedno je sigurno – biti će upisani kao važna i nezaobilazna dionica hrvatske i svjetske povijesti fotografije. Jer, Sandra djeluje lokalno, ali (fotografski) misli globalno i po tome je jedinstvena na ovim prostorima.

MAŠA ŠTRBAC

© SANDRA VITALJIĆ, "TOMAŽ PANDUR", MARIBOR, 1996

© SANDRA VITALJIĆ, "SEVERINA", ZAGREB, 2003

BIOGRAFIJA

Sandra Vitaljić rođena je 1972. u Puli. Magistrirala je fotografiju 1996. na Akademiji za film i TV (FAMU) u Pragu. Posle studija dolazi u Zagreb gdje započinje profesionalnu karijeru portretirajući osobe iz javnog života za tjednik *Nacional*, a kasnije *Globus* i ostale hrvatske magazine. Suraduje i sa glazbenicima, te je autorica fotografija za omote albuma i pres-materijale mnogih. Također, snima reklamnu fotografiju za velike kompanije. Godine 2005. nagrađena je posebnim priznanjem za fotografiju na Festivalu tržišnog komuniciranja FESTO u Opatiji. Bavi se i modnom fotografijom, te objavljuje u magazinima *Elle*, *Story*, *Cosmopolitan*... Tijekom cijele karijere snima i za kazališta od Gavelle do Kazališta Ulysses i Zagrebačkog kazališta mladih. Paralelno gradi i umjetničku karijeru i izlaže na samostalnim i skupnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Godine 1997. dobiva stipendiju ArtsLink, te provodi pet tjedana u San Francisku i Njujorku, a kao Fulbrajtove stipendist devet mjeseci boravi na uglednom sveučilištu Rochester Institute of Technology 2006/2007. Bavi se i organizacijom samostalnih i skupnih izložbi drugih autora. Godine 2004. upisuje doktorski studij iz povijesti i teorije fotografije na FAMU u Pragu, te započinje akademsku karijeru kao docent na Odsjeku snimanja Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu. i www.da-fotohisa.si/si/fotografi/sandra-vitaljic/

MILAN ŽIVKOVIĆ

LEVO, DESNO I ODOZDO

Naša mala stona rasveta raste zajedno s potrebama. Treće rasvetno telo koje prosvetljava podlogu pruža veoma mnogo novih mogućnosti – od potpunog neutralisanja neugodnih senki ispod neprovidnih objekata, do lepo osvetljenih prozračnih objekata kojima najviše odgovara ovakav sistem rasvete

Kako rastu prohtevi, proporcionalno se povećava i količina neophodne opreme. A kako je odavno svima poznato da fotografija nastaje i postoji samo uz svetlo i od svetla, broj i položaj rasvetnih objekata postaju veoma važni. Možda izgleda čudno što u vreme kada nije problem nabaviti fleš-rasvetu mi pravimo ovakve stvari. Prvi razlog jeste rad sa stalnim svetlom i kontrola nad refleksima, pogotovu na sjajnim površinama. Objekat možete pomerati i pratiti kako svetlo pada na njega, što kod rasvete pomoću malih bliceva (koji nemaju pilot svetla kao studijska fleš-rasveta) nije moguće, već korekcije morate raditi nakon pregledanja snimljenog materijala. Drugi razlog jesu veličina i lakoća primene, sledi uživanje u izradi, a na poslednjem (mada ne i zanemarljivom) mestu mogla bi biti cena.

POVEĆANJE KONTROLE SVETLA

Dodavanjem novog rasvetnog tela koje predmete osvetljava odozdo povećana je kontrola, ali i mogućnosti našeg malog stonog studija.

Izrada novih softboksova prilagođenih klasičnom obliku fluorescentnih lampi nazivne snage 25 W i efekta 125 W.

Podsećamo da sada već imamo nekoliko različitih rasvetnih objekata montiranih na stare nosače tehničkih lampi koje možemo veoma dobro kombinovati: softboksove, nosače sijalica s reflektujućom površinom ili samo reflektujuće površine. U ovu priču igrom slučaja morao sam da uključim i dva nova, manja, ali skoro dva puta dublja softboksa. Njih sam morao da napravim jer je jedna od sijalica prestala s radom (nije bila baš tolerantna na udar), a u prodavnici u blizini nisam mogao pronaći istu takvu, već sam pronašao manje fluorescentne lampe. Kako bi traganje za sijalicama oduzelo mnogo vremena, rešio sam da kupim nove sijalice i da za njih napravim nove softboksove. Kako izgledaju kada su rasklopljeni, vidite na fotografiji, a šemu sečenja i dimenzije veoma jednostavno prilagodite svojim potrebama. Na drugoj ilustraciji vidite kako se lako savija kašir-pena i kako je prevoj ravan i lepo izgleda kada za taj posao iskoristite lenjir.

IZRADA REPROSTOČIĆA

Isečene delove međusobno spajamo malim savijenim parčićima, koristeći lepljivu stranu kapafiksa za osnovno spajanje. Spojeve definitivno ojačavamo cijanoakrilatnim lepkom, koji će celu konstrukciju učiniti veoma jakom. Na gotov stočić pre postavljanja podloge od mlečne juvidur plastike stavljamo staklenu ili plastičnu ploču, koja će nositi teže predmete koje fotografišemo. Iako mislim da nije neophodno, napomenuću da kada nabavite staklo, njegove ivice moraju biti obrušene kako se ne biste isekli.

Ukoliko vam se učini čudnim to što treći softboks nije sastavni deo nosača podloge, razlog je veoma jednostavan: kao slobodni deo moguće ga je iskoristiti kao treće svetlo kada prosvetljava podlogu nije neophodno. Pored ovoga, razdvojeni delovi pružaju mogućnost da pozicioniranjem vertikalnog dela podloge definišemo izgled pozadine na fotografiji. Ukoliko se savijeni i vertikalni deo podloge nalaze u snopu svetlosti koja stiže odozdo, pozadina na fotografiji biće bela. Ukoliko povučemo izvor svetla napred, manje svetla

stizaće do podloge i ona će sukcesivno postajati siva, što i te kako dobro možete koristiti u kreativne svrhe – bez potrebe da takav efekat pravite u nekom od softvera za obradu digitalnih fotografija.

UTICAJ RASVETE

Jedno svetlo obično nije dovoljno jer sa suprotne strane daje veoma jake senke. One se mogu ublažiti dodavanjem reflektujućih površina. Pozicioniranjem drugog svetla (udaljenost definiše jačinu) ublažavamo senke i donekle oblikujemo svetlo. Treće rasvetno telo koje prosvetljava podlogu uklanja senku objekta i daje čistu belu površinu podesnu za lako uklađenje i montažu – ukoliko nam je to potrebno.

Punu kontrolu nad svetlom postizemo pomoću malih reflektujućih površina kojima dajemo svetlosne akcente na mestima gde je to potrebno. Od parčića kapafiksa možemo napraviti

Jedan od mogućih izgleda reprostočića izrađenog u potpunosti od kašir-pene. Stranice nisu ojačavane lepkom kako bi zadržao mogućnost rasklapanja. Stavljena je crna pozadina i desno vidimo čašu ispred te pozadine.

Reprostočić s mlečno-belom podlogom, desno je čaša snimljena ispred bele pozadine

mini "zilberice" reflektujuće površine (bele, srebrne, zlatne i crne), koje i te kako dobro dođu kada je neophodna dodatna kontrola nad svetlom, bilo da je potrebno rasvetliti ili potamniti. Kao reflektujućim materijal možemo iskoristiti aluminijumsku foliju ili staniol kojim su umotane table čokolade (neke su umotane u "zlatnu" foliju), koji blago nagužvamo, ispravimo i veoma lako montiramo na lepljivu stranu kapafiksa. Na isti način možemo zalepiti i crni pliš ili crnu foliju prilikom izrade crnih površina kojima "oduzimamo" svetlo s delova predmeta ili definišemo debljinu i oblik transparentnih predmeta. Pored belih, srebrnih i čak crnih površina, kao specifičan dodatak rasvetnim telima možemo iskoristiti i malo ogleдалo koje će na potrebnom mestu dati jako i tvrdo svetlo.

IZRADA NOSAČA

Kako su to veoma lagani komadi opreme, njihovo pozicioniranje u prostoru može se lako organizovati pomoću obične žice (slično načinu s klavirskim žicama

pomoću kojih smo postavljali takozvane "deck" površine ispod objektiv aparata za povećavanje). Pričvršćivanje je moguće čak i pomoću običnih štipaljki jer su delovi izuzetno lagani. Proizvođači studijske opreme imaju u svom proizvodnom programu posebne savitljive nosače, ali uz malo traganja možete slične napraviti i od savitljivih nosača sa starih lampi. U zavisnosti od rasporeda rasvetnih tela oko objekta koji fotografišemo, ističemo različite atribute. Na primer, svetlo odozdo ima skoro dramatičan uticaj na neprovidne objekte jer daje takozvano pozorišno svetlo. Nasuprot njima, prozračni predmeti kao što su čaše, na primer, biće lepo oblikovani. Ukoliko želimo tamnu pozadinu, jednostavno ćemo ukloniti stočić i postaviti staklo i podlogu direktno na softboks.

Naš reprostočić možemo koristiti za sve vrste fotografisanja malih predmeta, a prednosti stalnog svetla u kontroli procesa snimanja mislim da ne treba posebno isticati.

MILAN ŽIVKOVIĆ

RETUŠ

lako obično mislimo kako su pojedine stvari vezane za današnje vreme, ipak one postoje od samih početaka. Retuš koji podrazumeva ispravljanje grešaka ili pojačavanje efekta i vidljivosti na pojedinim delovima fotografije radili su još prvi dagerotipisti (ako ćemo tačno, i sâm Nieps (Niepce) retuširao je prvu fotografiju uopšte snimljenu na ploči s judejskim bitumenom)

U časopisu *Refoto* broj 12, iz 2002. godine, objavili smo priču o Istvanu Rindu iz Bačke Topole, koji je poznat kao majstor retuširanja. Pored crno-belih negativna i fotografija, uspešno je retuširao i kolor-negative. U proseku, za jedan negativ trebalo mu je oko trideset minuta.

POČECI FOTOGRAFSKOG RETUŠA

Prvi retuš dagerotipije (fotografije na posebnoj bakarnoj ploči) uradio je 1841. švajcarski slikar i dagerotipista Johann Baptist Isenring (1796 – 1860). Kako bi pojačao vidljivost nakita i sjaja u očima snimljenih ljudi, parao je površinu dagerotipije do bakarne podloge. Ujedno je autor prve kolorne dagerotipije (koju možemo posmatrati i kao prvu ručno kolorisanu fotografiju) koju je izradio tako što je pomoću toplote fiksirao sloj s bojom na osetljivu površinu.

Prvi opisani retuš objekta objavio je pariski fotograf Reutlinger, 1867, a on se sastojao u jakom puderisanju lica portretisanih osoba kako bi se otklonilo pogrešno prenošenje tonova lica na nesenzibilisane i ručno spravljane emulzije (senzibilizacija je postupak izrade emulzije koja može biti pan, orto ili ortopanhromatska, što znači osetljiva na zeleni deo spektra, crveni, ili i jedan i drugi). Dalji razvoj fotografije išao je prema pozitiv-negativ postupku i takozvanim talbotipijama. Krajem XX veka zavladao je moda portreta na doslikanim pozadinama tako da je cilj bio dobiti lik na idealno beloj pozadini i po delima koja su ostala vidimo da je u toj oblasti bilo mnogo preterivanja. Da se malo našalimo, tadašnji retuš veoma podseća na ono što gledamo danas u mnogim magazinima: fotografije modela na kojima se ne zna šta je realno, a šta doctrano.

RETUŠ NEGATIVA

Problemi, sada već ustaljenih postupaka, u retušu nastaju kada se s mat površina papira prelazi na sjajne albumenske podloge na kojima se retuš boje nisu držale. Zbog toga se prelazi na retuš negativna koji je prvi praktikovao minhenski fotograf Franc Hanfstengl (Franz Hanfstaengl, 1804–1877). On je 1855. godine na pariskoj svetskoj izložbi prikazao kopije s neretuširanog i retuširanog negativna. Ipak, retuš negativna nije odmah zaživio, a i kada je postao popularan, veoma brzo prešao je granicu tako da je na obrađenim fotografijama preostajalo veoma malo od originalne slike. Ukoliko se sada vratimo u današnjicu,

videćemo skoro identičnu pojavu: lica i koža tela retuširana su u tolikoj meri da sve izgleda plastično, a taj utisak dodatno pojačavaju brojni silikonski implantati – akt-fotografije danas najviše podsećaju na čuvene "pin-up" ilustracije crtane posebnom tehnikom, o kojoj ćemo i mi kasnije pričati. Moramo priznati da se u to vreme javljaju i glasovi razuma koji pokušavaju da procene gde se nalazi granica do koje se sme ići. Nažalost, danas se o tome i ne razmišlja.

PRIPREMA FILMA ZA RETUŠ

Ali, vratimo se retušu i za početak intervencijama na filmovima. Sve je manje onih koji se sećaju rituala fotografisanja u fotografskom studiju i čudne, skoro mistične atmosfere koju je stvarala mešavina okolnog mraka i sjaja mesta pod reflektorima gde je trebalo da sednete. A na sve to, tu se obavezno nalazila jedna velika sprava na malim točkovima poznata kao ateljerski fotoapar. Najviše korišćeni format bio je 9x12 cm i on je omogućavao intervencije apsolutno slične onima koje danas radimo u

Stari negativi obično "zarade" ogrebotine i trunčice prašine koje se ne mogu očistiti. Jedino rešenje jeste retuširanje.

Berg Touchrite boje specijalno namenjene retuširanju crno-belog materijala, negativna i gotovih fotografija. Komplet ima četiri boje: belu, sivu, toplu crnu i običnu crnu, čijim mešanjem možemo dobiti bilo koji neophodan ton.

programima za obradu digitalnih fotografija. Ali, kako doctrati bilo šta na površinu filma koja je sa jedne strane prekrivena emulzijom, a sa druge je više nego sjajna. Retuš je moguć samo ukoliko spremimo površinu koja je sposobna da prihvati grafit – jer se najčešće retuš izvodi upravo grafitnim olovkama. One moraju biti veoma dobro naoštrene i drže se na specifičan način, koji se može videti na ilustraciji. Ono što je važno napomenuti jeste da upravo taj oštar vrh zašiljen do tačke sprečava da se površina na kojoj radimo retuš ošteti, jer će u momentu kada pritisnemo više nego što treba grafit pući. A sada da se vratimo pripremi površine filma za rad olovkama. Ovo se izvodi nabacivanjem nekoliko kapi posebnog laka čiji je glavni sastojak damar smola rastvorena u nekom lako isparljivom organskom rastvaraču. Važno je da sloj bude veoma tanak jer se na taj način sprečava njegovo pucanje tokom rada i paranje površine oštrom vrhom olovke. Greške koje napravimo ne skidamo gumicom, već ih rastrljavamo ili parčetom vate brišemo tu površinu i ponovo je oslojavamo. Nabacivanje grafitna najlakše je uraditi kratkim kružnim pokretima kojima crtamo male petlje i nakon toga ih papirnim rastrljivačima raširimo po površini koju pokrивamo. Retuš filma izvodi se na posebnim stočićima s prosvetljenom

Retuš grešaka na crno-belju fotografiji možemo raditi grafitnom olovkom ili četkom i specijalnim bojama, što je bolje rešenje.

površinom specijalno namenjenom toj vrsti posla.

Kako bi olakšali rad fotografima, brojni proizvođači foto-materijala imali su u ponudi crno-bele filmove sa sufiksom "portret" u nazivu, na kojima je jedna strana fabrički bila matirana i pripremljena za retuš.

Drugi način, koji se retko koristi, jeste korekcija bojama na vodenoj bazi. Prilikom rada s ovakvim bojama neophodno je prethodno kvašenje filma kako biste emulziju spremili za ravnomerno prihvatanje boje. Ukoliko ne pokvasimo emulziju, svaki naš potez biće jasno vidljiv i površina će izgledati veoma ružno i musavo. Ovu vrstu retuša potrebno je dobro uvežbati jer je greške skoro nemoguće ukloniti pošto se boja jedini s emulzijom.

AIR-BRUSH ILI AMERIČKI RETUŠ

Ova veoma specifična alatka postoji i u virtuelnom okruženju editora digitalnih fotografija, a u vreme analogne fotografije bila je nezamenljiv alat slikara i ilustratora. Jedinstven način rada nametnuo je i paralelni naziv "umetnost skalpela", jer je za pravi rad bilo neophodno veoma dobro i nadasve precizno maskiranje. Maske su morale biti rezane skalpelom, najčešće čuvenom hirurškom jedanaesticom. Ukoliko je u pitanju bio posao oko tehničkih ilustracija, onda je Air-brush korišćen za takozvano "freistendovanje" – postupak eliminacije pozadine koju nije bilo moguće izbeći tokom snimanja. Danas je skalpel zamenjen alatkom Pen-tool, ali je postupak ostao isti. A ukoliko vas zanima kako se omekšavala selekcija, tj. kako je bilo moguće oštar rez učiniti mekima a bez digitalne opcije Feather, reći ćemo vam da je bilo dovoljno podignuti masku uvis. Verovali ili ne, ali dobri majstori retuša bili su kadri da urade retuš alatkom Air-brush i na površini filma. Postoji jedan veoma specifičan Air-brush, Paashe Turbo, koji ne radi samo na principu protoka vazduha već komprimovani vazduh prvo startuje turbinu, koja velikom brzinom pokreće iglu napred-nazad, to jest u prostor gde uzima boju, a potom u vazдушnu struju unutar dizne koja šalje boju na papir. Na taj

Mesta gde su potezi četkom namerno grublji jer kada podese boju kako treba, retuš se ne vidi – a tako i treba da bude.

"Tetenalov" Photo Corrector posebno namenjen uklanjanju crnih grešaka čija mesta je, nakon potpunog izbeljivanja, lako retuširati.

način omogućena je neverovatna kontrola mlaza boje i ovom alatkom moguće je iscrtavanje veoma tankih i preciznih linija kao što je, na primer, kosa. Ja koristim Air-brush i danas jer je jednostavno nezamenljiv prilikom korekcija nekih težih zahvata. Recimo da vam je na negativu izgorelo nebo i kao posledica toga na crno-belju kopiji javlja se neugodna belina koju čak ni višestrukim dosvetljavanjem nije moguće probiti i doći do zrna. Najjednostavniji način korekcije jeste ovim alatkom i u tom slučaju smanjujemo pritisak oko 1 atmosfere i polako puštamo pripremljenu i razređenu crnu retuš boju. Zbog niskog pritiska na površinu papira boja stiže u obliku veoma finih i jasno definisanih tačica, kojima je veoma lako podražavati zrno i popuniti neprijatno bele površine jedva приметnim ali toliko potrebnim tonom.

RETUŠ PAPIRNIH KOPIJA

Kako smo sada već pomenuli retuš na gotovim kopijama, vratimo se korak unazad. Papirne kopije retuširamo na dva načina, od kojih su oba vezana za površinu papira. Mat papire retuširamo ili grafitnim olovkama ili četkicama i bojom za retuš, a sjajne RC (Resin Coated) papire posebnim bojama. Radeći retuš na svojim fotografijama pronašao sam nekoliko sitnica koje mogu olakšati posao. Prvo, posebni Canson krejoni kojima se veoma dobro maskiraju nedostaci na mat fotografijama s dubokim crnim tonom. Što se tiče RC papira, ali i kolornih povećanja, veoma lepo mogu poslužiti i flomasteri koje treba koristiti veoma pažljivo. Jedan od problema uvek su pričinjavala crna mesta i tačke koje je teško pokriti, čak i ukoliko za to koristite belu temperu kao krajnje sredstvo. Nekoliko proizvođača materijala imalo je u svom proizvodnom programu sredstvo zvano Photo Corrector ili Spot remover, kojim je eliminacija crnih grešaka bila veoma laka jer bi se to mesto izbledele, a potom korigovalo kao obična bela greška. Na ilustraciji je "Tetenal". Postoji i posebna dek-boja kojom je moguće efikasno ali grubo korigovanje mesta koja bi se pojavila kao crna. Ako imamo potrebu da tako nešto uradimo na filmu većeg formata (20x30 cm, ili većem) namenjenom kontaktiranju, iskoristićemo crvenu rubi foliju.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Misli globalno, deluj lokalno

Capture **NX2**

Svskog dana donosimo na stotine odluka – od trivijalnih, do vrlo značajnih. Svakodnevno precizno selektujemo šta je bitno, a šta ne. Imamo mogućnost da delujemo na detalje unutar komplikovanog mehanizma zvanog život. Manje-više, svi to radimo s lakoćom i pristojnim uspehom

Kada je reč o elektronskom editovanju fotografija, stvar nije ni blizu tako jednostavna. Uglavnom, na sliku delujemo globalno, a ne lokalno. Korigujemo svetlinu, tonalitet, oštrinu... cele fotografije. Verovatno zato što nam editovanje fotografije nije upisano u genetski kod – nije bila svakodnevna radnja generacija iza nas. Uopšte ne morate biti ekspert da primetite da je slika previše tamna ili svetla, da boja nečijeg lica nije prirodna, da boja neba nije takva... Ali zato termini kao tonalitet, zasićenost, temperatura svetla i mnogi drugi su za veliku većinu mračna nepoznanica. Da bismo o tome saznali, treba učiti. Nažalost, ko danas ima vremena za to. Dakle, treba nam jednostavan, a efikasan alat. Srećom, imamo ga. "Nikon" je u drugoj reviziji Capture NX-a (NX2) svoju revolucionarnu U-Point tehnologiju (Color Control Point) iz 2006, koju je razvio Nils Kokemoehr iz firme "Nik Software" proširio i na maskiranje (Selection Control Point).

ŠTA JE TO U-POINT?

Vi ne snimate u RAW formatu (ovo sam jedva napisao). Snimate u JPEG formatu porodična okupljanja, letovanja, ukratko, vama važne događaje i motive. Nekoliko njih vam se baš sviđa i imate želju da ih uramite, ali i sami vidite da ih prethodno treba iskorigovati. Pitate se da li biste to mogli, a ipak sumnjate. Sumnjate zato što ne poznajete Photoshop. Milan Živković vam nije komšija, niste išli na kurs iz Photoshopa, ne znate koji priručnik da kupite – čak ni naslove poglavlja ne razumete. Vi "samo" želite da poboljšate fotografiju, da napravite nekoliko lokalnih korekcija, a da ne morate biti čarobnjak selekcija. Ako je tako, onda je U-Point (da postoji ta kategorija, trebalo bi da bude kandidat za Nobelovu nagradu) prosto izmišljen za vas, ali i za profesionalce svih fela jer će im radni proces biti drastično skraćen. Dakle, samo postavite kontrolnu tačku na deo fotografije koji želite korigovati i onda koristeći samo slajder obavite podešavanje. Vrlo jednostavno, čak i zabavno. Ipak, upozoravam vas da interfejs NX2 nije jednostavan, ali kada shvatite koja ikona šta radi i koji je redosled radnji, biće vrlo lako uraditi velika poboljšanja na "običnim" slikama, za šta bi vam trebalo zavidno znanje Photoshopa. Kao što je već rečeno, U-Point je, u NX2, deo dve alatke: Prva i dobro znana u Capture NX iz 2006. jeste Color Control Point (Nik Viveza se temelji na

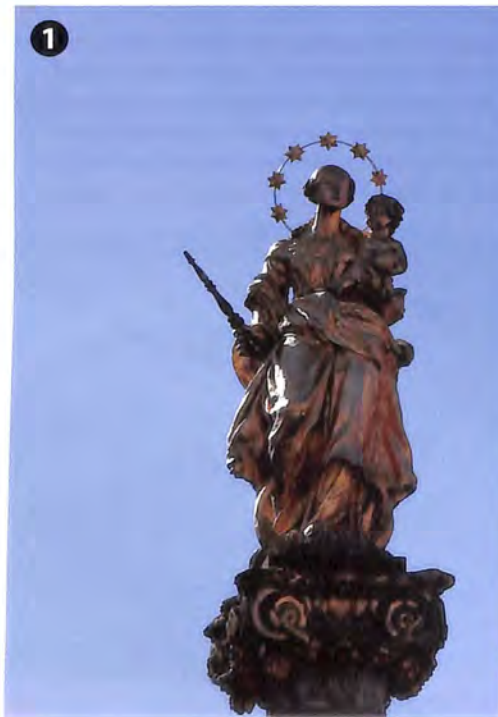
ovoj alatki). Dovoljno je da pozicionirate kontrolnu tačku u deo slike koji želite da korigujete i pojavice se slajderi kojima ćete delovati na tri osnovne komande: Brightness – posvetljuje ili potamnjuje; Contrast – povećava ili smanjuje i Saturation – intenzivira ili smanjuje zasićenost boja. Tu su još dve kontrole – iznad je Size, kojom određujete veličinu zone delovanja, a dole je mali trougao, kojim otvarate još nekoliko kontrola: Hue – menja tonalitet (nijansu); Red – povećava ili smanjuje udeo crvene boje; Green – povećava ili smanjuje udeo zelene boje; Blue – povećava ili smanjuje udeo plave boje i Warmth – intenzivira tople ili hladne nijanse. "Nikon" je sjajno unapredio dejstvo U-Pointa u drugoj alatki. Reč je o Selection Control Point koji ima samo dve komande: Size i Opacity (određuje nivo vidljivosti urađenih modifikacija). Ovo je, u stvari, samo delić priče o Selection Control Pointu. Jednom kada napravite masku, dostupno vam je svih 26 alatki za podešavanja u NX2. Zaista, impresivna alatka.

NILS KOKEMOHR
Šef je tehnološkog razvoja u firmi "Nik Software". Pored U-Point tehnologije, izumeo je i Nik Dfine, Nik Sharpener i Sharpener Pro 2. Zahvaljujući implementiranju U-Point tehnologije u Capture NX2, demo ovog programa daunloadedan je više od 750.000 puta. Nils je završio studije astrofizike, matematike, informatike i nauke o slici na Hamburškom univerzitetu. Završio je muzičku školu – čelo, a u slobodno vreme slika i fotografije. Govori nemački, engleski, italijanski i portugalski.

NA DELU

Siguran sam da vam se nebrojeno puta desilo da zapazite dobar motiv, nemate dobar ugao svetla, a na toj lokaciji ste tog momenta i ko zna kada ćete ponovo biti. Naravno, snimićete kadar nadajući se najboljem. Baš takvu situaciju sam imao septembra 2007, u Ptuj, kada sam hteo snimiti spomenik koji seća na epidemiju kuge s kraja XVII veka.

Na slici 1 (izvorna fotografija) vidi se da sam imao podosta kontrastavetla. Nakon nekoliko zahvata u Camera Settingsu dobio sam nešto bolji rezultat (sl. 2), ali je statua i dalje ostala u senci i bez kolorne dominacije. Zadatak posvetljavanja i isticanja zlatne boje statue je kao naručen za Selection Control Point i Color Control Point. Krenuo sam sa SCP i odredio tačku na statui čija je boja najzastupljenija (3a). Potom sam alatkom LCH (Light-Color-Hue) podesio globalno svetlo date zone (posvetljeno za 20 odsto), svetlinu date boje

(posvetljeno za 25 odsto) i boju (zasićeno za 10 odsto), dok je tonalitet (hue) ostao nepromenjen. Isti postupak, ali sa znatno nižim vrednostima, primenjen je i na pozadinu (3b), a rezultat ove dve akcije može se videti na slici 3. Slika je zahtevala još finog podešavanja. To se moglo uraditi na istoj selekciji nekim od preostalih alata (Adjust i Filter Menu), što bi zahtevalo kreiranje novog koraka (New Step) u Adjust sekciji. Odlučio sam se za toliko puta dokazani Color Control Point i ponovo odredio 2 kontrolne tačke (4a i 4b).

Statua je dodatno posvetljena i iskontrastirana, dok je zasićenost boje smanjena za 5 odsto. Ovde sam delovao i na tonalitet – za 9° dalje od crvene kako bih više istakao žutu boju. Ako me pitate zašto tonalitet nisam radio u prethodnom koraku (LCH) – pa zato što je ovom alatkom daleko jednostavnije. Sigurno je da se ovakav rezultat može dobiti i radom u Photoshopu. Isto tako, sigurno je da bi vam, uz podrazumevano dobro znanje, trebalo više vremena. DR LAZAR LAZIĆ

Fuji NOVA SUPERIA

U Japanu je predstavljen nov Fuji Superia Premium 400 kolor-negativ film 35 mm sa saskvim novom visokoosetljivom emulzijom koja, kako tvrdi razvojni tim "Fudžija", daje savršenu oštrinu i veoma sitno zrno (ne znam da li su ovi termini poznati našim novim čitaocima, ali stariji veoma dobro znaju o čemu je reč i ovde ću reći samo da zrno nije isto što i "šum" u digitalnoj fotografiji). Pored toga, ova emulzija je pored svoje visoke osetljivosti ipak manje osetljiva za vršna svetla i ona neće biti preeksponirana ni ako su veoma jaka. Kažu da je ovaj film specijalno napravljen da daje veru boju kože stanovnika Japana, a ne zna se da li će se proizvoditi i za najbolju reprodukciju boje kože Evropljana, Amerikanaca, Afrikanaca i drugih. Za sada će se pakovati u dužinama za 21, 27 i 36 snimaka. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.fujifilm.co.jp.

Kodak SUPER "SUPERZUM"

Najnoviji superzum firme "Kodak" jeste EasyShare Z980 digitalni fotoaparatus sa Schneider-Kreuznach Variogon zumom 24 x, sa stabilizatorom slike, ekvivalenta 26 - 624 mm. Kućište ovog fotoaparata sasvim podseća na refleksne fotoaparate, čak ima okidač na rukohvatu za lakše okidanje kada se fotoaparatus drži uspravno. U njemu je senzor od 12 miliona piksela, na leđima je displej dijagonale tri inča, a razne vrste automatike, među njima i "Smart Capture", omogućuje da svaka snimljena fotografija bude u datim uslovima tehnički najbolja. U njemu su slotovi za Kodak Wi-Fi memorijske kartice i za SDHC/SD kartice, a od proleća će se u Americi prodavati za pet centi manje od 400 dolara, dok mu je u Evropi predviđena cena od 409 evra. Pored ovoga, "Kodak" je predstavio još i dva nova modela kompaktnih digitalnih fotoaparatusa, EasyShare M380 i M340, oba sa senzorom od deset miliona piksela, a cene će im biti 189, odnosno 159 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.kodak.com.

Phaseone JOŠ PONEKI MILION

Reč je o pikselima, naravno. Tek što smo pomislili da je postignuto savršenstvo s digitalnim leđima sa 39 miliona piksela, već su počeli s najavama onih od oko 50 miliona, a evo, već danas možete da se upišete na listu onih koji će moći da isprobaju najnovija Phase One P65+ digitalna leđa. Ova leđa namenjena su srednjefornatnim fotoaparatusima, imaju 60,5 miliona piksela i CCD senzor čija je površina 53,9x40,4 mm, što je za 20 procenata više nego kod onih dosadašnjih sa 39 ili 50 miliona piksela. Uz pomoć ovih digitalnih leđa možete fotografisati zavidnom brzinom od jednog snimka u sekundi punog formata i "težine" od čak 180 megabajta. Osetljivost se može podesiti između ISO 50 i 800. Ali, svi zainteresovani moraću da imaju neosetljive i prilično debele džepove i u njima ne baš milione nego nešto manje od 40.000 američkih dolara. Detaljnije informacije i link s formularom za one koji hoće da ga probaju mogu se pronaći na: www.phaseone.com.

Giroptic DIGITALNI PANORAMSKI ZA PUNI KRUG

Prvi jeftiniji digitalni fotoaparatus koji snima digitalni zapis punog kruga od 360 stepeni jeste Giroptic Digital 360°, čija je cena svega 999 američkih dolara. Ovaj fotoaparatus ima oblik štapa, rezoluciju od osam miliona piksela, a snimljena fotografija može se videti na kružnom LCD displeju koji prikazuje svih 360°. Prema specijalnom patentu ovog fotoaparatusa, sva ispravljanja i podešavanja obavljaju se automatski i tako je fotografisanje panoramskih fotografija sasvim pojednostavljeno, a prvobitna namena mu je za zaposlene u prodaji nekretnina ili turizmu. U navedenu cenu uračunat je i stativ napravljen specijalno za taj fotoaparatus kao i prostor neograničene veličine za promociju panoramske fotografije na njihovom veb-portalu: www.giroptic.com

Pentax PRVI U NOVOJ GODINI

Izgleda da nam se u ovoj godini s novim modelima među prvima predstavio "Pentax" sa dva nova modela kompaktnih digitalnih fotoaparatusa. Pentax Optio E70 ima senzor od deset miliona piksela, namenjen je onima koji tek ulaze u svet fotografije, pa je opremljen velikim komandnim dugmicima uz pomoć kojih se veoma lako biraju komande koje su uglavnom automatske. U ovaj fotoaparatus ugrađene su i funkcije daleko komplikovanih modela kao što je strojka stabilizacija slike ili "Super Face Detection" - program za prepoznavanje lica i uoštavanja na njemu. Predviđena prodajna cena mu je 129 evra. Sledeći nov model jeste Optio P70 i on će biti malo skuplji, 199 evra, a u njemu

se nalazi senzor od 12 miliona piksela, displej dijagonale 2,7 inča i zum koji sada u najširem položaju ima ekvivalent objektivu od 28 mm. S ovim fotoaparatom može se snimati i video-zapis u punoj HD rezoluciji, a zanimljivo je i to da kada se fotoaparatus drži uspravno, osim što automatski prikazuje snimljene fotografije u tom položaju, i ikonice se okreću tako da ne treba nakretati glavu kako bi se videla podešavanja. Pored ovoga, pojavila se i ograničena serija refleksnog modela K2000 u Americi ili "K" u Evropi, koja je bele boje. Pa, ako se nekom ne sviđe ovaj sa "Swarovsky" kristalima, u kojem smo pisali u prošlom broju, moći će da se odluči za ovaj model i da opet bude svuda primećen, a za to neće morati ni previše da doplati. U Engleskoj je doplata oko 50 funti. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.pentax.com i www.bt.rs.

Pandigital FOTO-RAM NA DODIR

"Pandigital" je u Americi predstavio prve "touchscreen" digitalne foto-ramove na kojima se umesto daljinskog upravljača fotografije menjaju dodir na ekran. Predstavljene su dve dimenzije ovih ramova: oni dijagonale od osam inča u Americi prodavače se za 139,99 američkih dolara, dok će cena manjih, onih od sedam inča, biti 119,99 dolara. Ovi ramovi imaju svoju memoriju od jednog gigabajta, ali se fotografije mogu gledati i direktno s kartica jer su opremljeni i čitačem za CF, SD, XD, MS/MSPro i MMC memorijske kartice. Detaljnije informacije možete pronaći na: www.pandigital.net, a oni koji budu posetili ovaj sajt, videće da od iste firme postoji i digitalni kuvar s receptima, koji je ujedno i TV uređaj, foto-ram, ali i bežični ruter za Internet.

modele ovog proizvođača. Ovaj fotoaparatus prodavače se po ceni od 400 evra. Sledeći novi modeli jesu: Olympus Mju Though 6000 i 8000, koji su zamenili SW seriju kompaktnih fotoaparatusa koji su osetljivi na udar i vodu i prvi je opremljen senzorom od deset miliona piksela dok je u drugom senzor od 12 miliona piksela, i moći će da izdrži pritisak i na deset metara pod vodom. Prvi će se prodavati za oko 370 evra, a drugi za oko 400 evra. Za ljubitelje podvodne

fotografije predstavljen je i najnoviji Mju 550WP, sa kojim se ne može zaroniti dublje od tri metra, ali je zato njegova cena oko 230 evra. Pored toga, predstavljena su još tri nova modela iz Mju serije, μ-9000, μ-7000 i μ-5000, svi sa senzorom od 12 miliona piksela, ali s različitim zum objektivima. Kod modela 5000 zum je 5x, kod 7000 je 7x, a kod 9000 je čak 10x, odnosno ekvivalent 28-280 mm, dok je kod svih primenjena dupla stabilizacija slike, ali razne druge opcije koje će omogućiti perfektne fotografije. Prodavače se po ceni od 240, 750, 300 i 350 evra. I u FE-seriji predstavljena su tri nova modela: FE-5000, FE-3010 sa senzorom od 12 miliona piksela i dvostrukom stabilizacijom slike kod prvog, ili digitalnom stabilizacijom kod drugog, kao i FE-45 kao najjednostavniji model sa senzorom od 10 miliona piksela. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.olympus.rs, a u radnjama bi se trebali pojaviti u februaru.

Wolverine FILM SKENER

Kako je i sâm proizvođač "Wolverine Data Inc." ovih dana saopštio, jedan od najprodavanijih njihovih proizvoda postao je najnoviji skener za negative i dijazovite Wolverine F2D, zasnovan na sasvim novoj inovativnoj tehnologiji skeniranja. Za njegovu upotrebu nije potreban dodatni računar, pa se samim tim ne mora učiti ni rad na kompjuteru, niti neki od programa za skeniranje. Ovaj skener će snimak s negativa od 35 mm ili dijazovita lako i brzo pretvoriti u kvalitetan digitalni zapis od pet miliona piksela i to za svega nekoliko sekundi. Kontrola skeniranja obavlja se na LCD displeju dijagonale 1,5 inča, a skenirani fajlovi zapisuju se na SD memorijske kartice. Ovaj skener može da se naruči direktno sa sajta proizvođača: www.wolverinedata.com i to po ceni od 149,99 američkih dolara, ali ga prodaju i svi veliki lancii za prodaju foto-opreme kao što su: "B&H", "J&R", "Amazon" i "Target".

Epson DISCPRODUCER

Poznata vam je situacija: poželite da narežete nekoliko diskova i odjednom shvatite kako vam je otišlo pola dana. Ne mora biti ovako jer potpuno automatizovani Epson Discproducer™ PP-100 će sve to uraditi za vas nakon pritiska na jedno dugme. Bez obzira na to da li su u pitanju jedan ili nekoliko stotina diskova, uređaj će biti tu da vam pruži sigurno narezane podatke i fotorealističnu štampu na licu diska - efikasno i veoma jeftino! Ovo je, naravno, prevod s brošure o ovoj jedinstvenoj spravi namenjenoj rešavanju problema koji nastaju kada vašoj firmi radi neke prezentacije treba stotinu diskova. Samo narezivanje nije problem, ali štampa lica diska koja je danas nekakav standard i te kako zna da bude problematično. Uređaj koristi šestobojnu Micro Piezo tehnologiju, koja u kombinaciji s WaterShield™ medijima (praznim diskovima), koje pravi vodeći svetski proizvođač "Taiyo Yuden", daje visokokvalitetne otiske otporne na vodu i razmazivanje. Naravno da je moguće korišćenje bilo kojih diskova na koje je moguće štampati. Uređaj može napraviti do 30 odštampanih kompaktnih diskova sa 600 MB podataka ili 15 DVD medija sa 3,8 GB podataka na sat. Mana su mu masa od 24 kilograma (kada je prazan to jest nema diskova na nosaču) i još više cena. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.bsprocesor.com.

Diplodocs KAKO DO UPUTSTVA

Ukoliko je neko na neki način došao u posed modela fotoaparatusa bez uputstva za upotrebu, ali ne samo fotoaparatusa već i televizora, kamere, štampača, video-rikordera i mnogo čega drugog, svoju potragu za uputstvom može započeti na sajtu <http://diplodocs.de>, gde se na jednom mestu nalazi preko 1.400.000 uputstava 5.600 robnih marki na raznim jezicima, uglavnom nemačkom i engleskom. Pretraga i preuzimanje su besplatni i nije potrebna ni registracija da bi se pristupilo sajtu.

NAPRAVITE PRAVI IZBOR PRI KUPOVINI D-SLR

BORIS BJELICA

Ako su se stvorili uslovi da kupite prvi D-SLR fotoaparati ili zamenite stari, u ovom broju odlučili smo da vam pomognemo. Napravili smo mali vodič za kupovinu D-SLR fotoaparata. Navešćemo nekoliko osnovnih karakteristika na koje treba da obratite pažnju, a imaćete i informaciju u kom broju časopisa smo testirali taj model. Sve ovo pišemo kako biste kupili D-SLR fotoaparati prema vašim potrebama i mogućnostima

Ukoliko ste spremni da pređete s kompaktnog digitalnog fotoaparata na D-SLR ili tražite profesionalni model iz visoke klase, morate tačno znati šta želite pre nego što uložite novac i odlučite se za kupovinu. Investiranje u D-SLR fotoaparati omogućava ne samo da budete odmah uključeni u najnovije trendove i dostignuća već i viši nivo kvaliteta snimljenih fotografija. Takođe, to ne znači samo kupovinu fotoaparata već i velikog broja objektivna i dodatne opreme. Zavisno od budžeta kojim raspolazete, treba da obratite pažnju na: veličinu senzora i rezoluciju, jednostavnost korišćenja, mogućnost da se svi parametri mogu ručno podešavati, opseg ISO osetljivosti, živi prikaz, ugrađeni blic, kvalitet objektivna, stabilizaciju slike i otklanjanje prašine. Napominjemo da neki najnoviji fotoaparati mogu da snimaju filmove u HD kvalitetu jednostavnim pritiskom na dugme. Veoma je važno da utvrdite šta su, u stvari, vaši prioriteti pre nego što se odlučite za kupovinu. Mi smo označili samo karakteristike na koje treba da obratite pažnju i napravili smo kompletan pregled svih aktuelnih D-SLR fotoaparata koji se mogu naći na tržištu.

OBJEKTIV U KOMPLETU

Većina fotoaparata namenjenih entuzijastima, ali i naprednim korisnicima, može se kupiti u kompletu, telo sa standardnim zum objektivom, što vam može uštedeti mnogo novca. Ali, pre nego što kupite neki od takvih kompleta, obavezno proverite maksimalan otvor blende na objektivu, raspon njegove žižne daljine i kvalitet izrade. Ako vam sve to odgovara, a u većini situacija to će sigurno zadovoljavati vaše potrebe, onda je to najbolje rešenje. Ako već imate objektiv ili želite neki od kvalitetnijih i specijalnih objektivna, onda kupite samo telo fotoaparata.

RUKOVANJE

Najbolji način da vidite da li vam fotoaparati odgovara jeste da ga uzmete u ruke i da počnete da se igrate s dugmadima, točkicama i menijima. Za neke fotoaparate možete da kupite dodatni vertikalni rukohvat s nosačem baterija, zbog koga će fotoaparati izgledati glomaznije i poboljšaće rukovanje, pogotovo kada držite fotoaparati vertikalno. Vertikalni rukohvat s nosačem baterija na nekim fotoaparatom može povećati broj snimaka u sekundi.

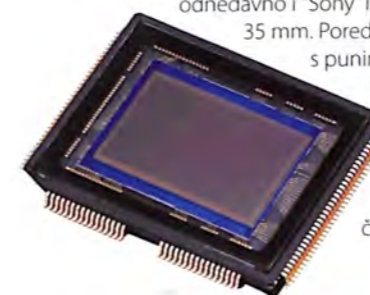

UGRAĐENI BLIC

Ugrađeni blic je standard na svim fotoaparatom, pa čak i kod nekih profesionalnih fotoaparata. On nam može pomoći da rasvetli senku na fotografijama kada se snima po sunčanom vremenu ili kao dopunsko svetlo u manjim prostorijama, ako se ne koristi eksterni blic. Neki D-SLR fotoaparati mogu koristiti ugrađeni blic kao komander za bežičnu kontrolu sistema blica.

SENZOR

Senzor je srce svakog D-SLR fotoaparata, tako da je najvažnije da odaberete rezoluciju prema vašim potrebama. Većina D-SLR fotoaparata danas poseduje senzor od najmanje deset miliona piksela, koji će vam dati fantastičan kvalitet odštampanih fotografija do najmanje A3 formata. Profesionalni modeli sada idu do fantastičnih 24,6 miliona piksela i daju neverovatne rezultate u kombinaciji s dobrim objektivima. Većina fotoaparata imaju senzor koji je manji od veličine kadra filma od 35 mm i koji često nazivamo 'APS-C' ili 'DX' formatom senzora. Profesionalni fotoaparati firmi "Canon", "Nikon", a odnedavno i "Sony" imaju pun format senzora od 35 mm. Pored toga što su skuplji, fotoaparati s punim senzorom od 35 mm daju oštrije fotografije, bolje daju karakteristike, bolju kontrolu dubinske oštine. Samo vi možete odlučiti koji kvalitet možete sebi priuštiti za ono čime se bavite.

STABILIZACIJA SLIKE

Kada intenzitet svetla opada i kada fotografirate s dužim ekspozicijama, može se desiti da snimljene fotografije, ako ne koristimo stativ, budu neoštre zbog

pomeranja fotoaparata. Tu stabilizacija slike ili redukcija vibracija mogu da odigraju izuzetno važnu ulogu i da poprave rezultate. Kod nekih proizvođača ova opcija raspoloživa je u objektivima gde se stabilizacija obavlja pomeranjem sočiva ("Canon", "Nikon", "Panasonic"), a kod nekih je ova opcija ugrađena u samo telo fotoaparata i stabilizacija se obavlja pomeranjem senzora ("Olympus", "Sony", "Pentax").

NAČINI RADA

Ako ste početnik i ne nameravate da se ozbiljnije bavite postavljanjem elemenata potrebnih za fotografisanje, obratite pažnju koje režime sa scenama fotoaparati poseduje, što će vam pomoći prilikom snimanja u

većini situacija kao što su: pejzaži, portret ili noćno snimanje. Proverite, takođe, kako rade meniji, zato što su kod nekih fotoaparata mnogo lakši i približniji korisnicima nego kod drugih. Ono što vam je takođe važno pri radu jeste da svi D-SLR fotoaparati omogućavaju ručnu i automatsku kontrolu svih parametara pri radu.

OSTALE MOGUĆNOSTI

– Prašina na senzoru može predstavljati pravu patnju za vas, ali većina fotoaparata koji se trenutno nalaze na tržištu poseduje funkciju za otklanjanje prašine sa senzora. Funkcioniše tako što se stvaraju vibracije na površini senzora, koje uklanjaju prašinu s njega. Ovo je veoma korisna karakteristika, ali nije uvek efikasna. – Obratite pažnju na opseg ISO osetljivosti i na kvalitet snimljenih fotografija s višim ISO osetljivostima. To će vam pomoći da napravite sjajne fotografije i kada svetlosni uslovi nisu idealni, tj. u uslovima slabog svetla. – Pravljenje video-snimaka je dodatak kod najnovijih modela D-SLR fotoaparata, ali snimanje u HD-rezoluciji može biti veoma korisno kada je potrebno da zabeležite nešto i u pokretnim slikama. – Živi prikaz slike na displeju omogućava da gledate ono što želite fotografisati na displeju, kao kod kompaktnih fotoaparata. To vam pomaže da kadrirate vaše fotografije u uslovima u kojima ne možete da gledate kroz okular, kao što je snimanje na zemlji ili iznad glave. Ovo je veoma korisna, ali takođe i zabavno opcija.

Detaljne informacije o prodaji, ceni i aktuelnim sniženjima možete naći na sledećim telefonima i internet-adresama:

CANON: "Fotooprema", 011/71-29-136, www.foto-oprema.com, www.canonadria.com;
FUJIFILM: "Megafoto", 011/32-84-803, www.fujifilm.rs;
NIKON: "REFOT B", 011/64-56-151, www.refot.com;
OLYMPUS: "Olympus", 011/22-22-900, www.olympus.rs;
PANASONIC: "Panasonic", 011/33-44-091, www.panasonic.rs;
PENTAX: "VIP Trading", 011/35-40-940, www.bti.rs;
SIGMA i SONY: "Fotooprema", 011/71-29-136, www.foto-oprema.com, www.sony.rs.

D-SLR ZA POČETNIKE

Ako ste spremni da pređete s kompaktnog na prvi D-SLR fotoaparat ili želite da fotografije s letovanja, putovanja i porodičnih slavlja izgledaju mnogo bolje, onda je ovo kategorija D-SLR fotoaparata upravo namenjena vama. Ovi fotoaparati su jednostavni za rukovanje, imaju puno automatskih opcija za podešavanje, kao i mogućnost ručnog podešavanja parametara i prodaju se uglavnom u kompletu s objektivom. Njihove cene su vrlo privlačne i čak su jeftiniji od skupljih kompaktnih digitalnih fotoaparata.

CANON EOS1000D

Cena: 520 evra (set sa 18–55 mm IS)
Rezolucija: 10,1 miliona piksela
Priključak za objektiv: Canon EF/EF-S
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,6 x
ISO osetljivosti: 100–1.600
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: SD (SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 52

Ovaj EOS-junior "Canon" je namenio početnicima i pored toga što tvrdi da ovo nije zamena za 400D,

teško je ne primetiti da on, u stvari, ne nudi mnogo više opcija osim živog prikaza slike. I pored toga, senzor mu je vrhunskog kvaliteta, ima mogućnosti obrade fotografije kao i njegov stariji brat, a meni je pregledan i lagan za korišćenje. Posедуje jasan displej od 2,5 inča, ugrađenu opciju za otklanjanje prašine i prodaje se u kompletu s objektivom koji ima optičku stabilizaciju slike. Za razliku od konkurenata u ovoj kategoriji, nudi živi prikaz slike, što ga vodi korak dalje od kompaktnih fotoaparata, ali je i njegova cena viša od konkurencije.

NIKON D40

Cena: 375 evra (set sa 18–55 mm)
Rezolucija: 6,1 miliona piksela
Priključak za objektiv: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5 x
ISO osetljivosti: 200–1.600
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: SD (SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 38

Ovo je najjeftiniji D-SLR fotoaparat na tržištu koji daje odličan kvalitet snimljenih fotografija i s rezolucijom

od "samo" 6,1 miliona piksela koja nije u trendu kod većine korisnika kojima je ona prvi tehnički podatak na koji obraćaju pažnju kada kupuju fotoaparat. Kvalitet snimljenih fotografija, pogotovo s višim ISO osetljivostima, brzina reagovanja i izoštravanja na su strani ovog fotoaparata ako ga uporedimo i sa skupljim kompaktnim fotoaparatima. Ako nemate previše predznanja o fotografiji ili želite samo da fotografirate porodicu i da zabeležite uspomene s putovanja, a rezolucija vam nije toliko važna, onda je ovo izbor za vas. Nema živi prikaz slike i sistem za čišćenje senzora kao neki konkurenti, a ako vam treba više piksela, možete kupiti nešto skuplji Nikon D60.

D-SLR ZA POČETNIKE S VEĆIM BUDŽETOM

Ova kategorija D-SLR fotoaparata namenjena je malo zahtevnijim početnicima i amaterima. U poređenju s prethodnom kategorijom, ovi fotoaparati imaju nešto veću rezoluciju senzora, veći displej, ali generalno nude skoro isti nivo mogućnosti podešavanja parametara. Naravno, i cena ovih fotoaparata malo je viša od cene najniže kategorije D-SLR fotoaparata.

OLYMPUS E-420

Cena: 388 evra (telo), 483 evra (set sa 14–42 mm)
Rezolucija: 10 miliona piksela
Priključak za objektiv: 4/3 sistem
Faktor uvećanja žižne daljine: 2x
ISO osetljivosti: 100–1.600
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: xD, CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 49

Ono što prvo može privući potencijalne kupce da se opredele za Olympus E-420 jeste retro stil malog kompaktnog D-SLR tela koje može da stane u manju torbu ili čak u džep, u kombinaciji s objektivom ZUIKO DIGITAL ED 25 mm f/2,8. Jednostavan je za korišćenje, kvalitet snimljene fotografije poboljšan je u odnosu na prethodnika, a tu je i nov sistem za automatsko izoštravanje kod živog prikaza slike na displeju. Tradicionalno za sve "Olympus" D-SLR fotoaparate ima sistem za čišćenje senzora, a poseduje veliki broj režima rada sa scenama koji omogućavaju jednostavno fotografisanje. Budući da "Olympus" nema objektivne sa stabilizacijom slike, nedostaje mu jedino stabilizacija slike na senzoru

PENTAX K-m

Cena: 472 evra (set sa 18–55 mm)
Rezolucija: 10,2 miliona piksela
Priključak za objektiv:
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5 x
ISO osetljivosti: 100–3.200
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: SD (SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 57

Jednostavan je za rukovanje i olakšaćе korišćenje onima koji se prvi put susreću sa D-SLR svetom. Opremljen je naprednim

funkcijama kao što su redukcija vibracija zasnovana na pomeranju senzora i sistem za uklanjanje prašine sa senzora, ali nema živi prikaz slike na displeju. Za jednostavnije fotografisanje brine se "Auto Picture" režim rada koji automatski prepoznaje objekat ili tip scene koji želite fotografisati, te podešava parametre potrebne za snimanje kvalitetne fotografije. Ima rezoluciju od deset miliona piksela, nov PRIME procesor za obradu fotografija i osetljivost je moguće podešavati od ISO 3.200. Ima na raspolaganju 14 digitalnih filtera kojima korisnik može naknadno urediti fotografiju kako bi postigao željeni vizuelni efekat. Može i da snimi 3,5 snimaka u sekundi.

SONY A200

Cena: 455 evra (set sa 18–70 mm)
Rezolucija: 10,2 miliona piksela
Priključak za objektiv: Sony α
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5 x
ISO osetljivosti: 100–3.200
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 47

S veoma dobrih 10,2 miliona piksela i mnogo korisnih karakteristika kao što su stabilizacija slike i redukcija

prašine, za samo 455 evra u kompletu s objektivom 18–70 mm, Sonya 200 je dobar fotoaparat na tržištu kad posmatramo odnos cena/kvalitet. I pored toga što imate ograničen budžet za nabavku D-SLR fotoaparata, ne znači da morate da pravite kompromis u odnosu na karakteristike ili kvalitet. Sony α200 je fantastičan prvi korak u D-SLR fotografiju, jeftiniji od većine kompaktnih fotoaparata, a nudi dosta bolje kontrole i rezultate. Ima svetao displej od 2,7 inča, širok opseg ISO osetljivosti, devet AF polja, brzinu snimanja od 3 snimka u sekundi i ugrađen blic. Ima jednostavan sistem za navigaciju kroz menije, a to takođe znači i da je jednostavniji za rad.

OLYMPUS E-520

Cena: 506 evra (telo), 612 evra (set sa 14–42 mm)
Rezolucija: 10 miliona piksela
Priključak za objektiv: Olympus 4/3
Faktor uvećanja žižne daljine: 2x
ISO osetljivosti: 100–1.600
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: xD, CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 51

Kada se detaljnije pogleda, može se videti da je on vrlo sličan po tehničkim karakteristikama modelu E-420. Ima udobniji rukovat, bateriju većeg kapaciteta i, na kraju, sistem za stabilizaciju slike, ali je i skuplji za 118 evra i ima nešto veće dimenzije. Jednostavan je za korišćenje, ima puno naprednih opcija za podešavanje parametara, a u odnosu na prethodnika tu je i nov sistem za automatsko izoštravanje kod živog prikaza slike na displeju. Tradicionalno svi "Olympus" D-SLR fotoaparati imaju sistem za čišćenje senzora. "Olympus" je ostavio potencijalnim kupcima mogućnost da biraju između džepnih dimenzija koje ima E-420 i boljih mogućnosti koje ima E-520.

CANON EOS 450D

Cena: 535 evra (telo), 630 evra (set sa 18–55 mm IS)
Rezolucija: 12,2 miliona piksela
Priključak za objektiv: Canon EF/EF-S
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,6 x
ISO osetljivosti: 100–1.600
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: SD (SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 50

On je unapređena verzija popularnog modela EOS 400D i donosi nekoliko poboljšanja kao što su: veća rezolucija senzora, veći displej, spot merenje i mogućnost živog prikaza slike na displeju. Nema stabilizator slike u fotoaparatu, ali korisnici ovog fotoaparata neće biti uskraćeni za ovu mogućnost jer im je na raspolaganju nov set objektiv 18–55 mm f/3,5–5,6 IS sa stabilizatorom slike. Sve karakteristike koje poseduje EOS 400D mogu se naći i kod EOS 450D, tako da nećete biti uskraćeni za opcije kao što su integrisani sistem za čišćenje senzora. Kao dodatak, tu je DIGIC III procesor koji brže i tačnije obrađuje podatke sa senzora, a brzina fotografisanja povećana je na 3,5 snimaka u sekundi.

NIKON D60

Cena: 389 evra (telo), 519 evra (set sa 18–55 mm VR)
Rezolucija: 10,2 miliona piksela
Priključak za objektiv: bajonet: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5 x
ISO osetljivosti: 100–1.600 (Hi – 3.200)
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: SD (SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 48

Ovaj fotoaparat jedan je od najboljih iz "Nikonove" serije D-SLR fotoaparata kada je u pitanju odnos kvaliteta i cene. Jednostavan je za rukovanje, a ima

rezoluciju od 10,2 miliona piksela. Nikon D60 možda košta oko 100 evra više od Nikona D40 koji je namenjen početnicima i ima rezoluciju od 6,1 MP, ali za novac koji dodatno potrošite za D60 dobićete znatno veću rezoluciju, tehnologiju za čišćenje senzora i odličan objektiv s redukcijom vibracija koji dobijate u kompletu. Nažalost, nema živi prikaz slike na displeju. Ali, ako zaista ne možete da izdvojite dodatni novac, onda ovaj fotoaparat možete da kupite i u kompletu sa drugim objektivom koji nema redukciju vibracija i oko 50 evra je jeftiniji. Takođe, možete koristiti i starije "Nikonove objektivne" koji nemaju ugrađen motor, ali u tom slučaju nije moguće automatski izoštravati.

SONY A300/ A350

Cena: 515/640 evra (set sa 18–70 mm)
Rezolucija: 10,2/14,2 miliona piksela
Priključak za objektiv: Sony α
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5 x
ISO osetljivosti: 100–3.200
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 50

Model α350 napravljen je da bude top-model u svojoj kategoriji i s rezolucijom od 14,2 miliona piksela. Ovo je prvi D-SLR fotoaparat ove firme koji ima živi

prikaz slike na displeju. Za razliku od drugih D-SLR fotoaparata koji za živi prikaz koriste sliku dobijenu s glavnog senzora, "Sony" koristi sasvim drugačiju tehnologiju sa drugim senzorom koji se nalazi u tražilu iznad okulara. Ovakav način prikaza žive slike ima manu jer ne daje sto procentnu tačnost prikaza slike, već kao i kroz tražilo vidimo samo 96 odsto prikaza slike. Međutim, s druge strane, velika je prednost u brzini izoštravanja jer koristi isti sistem izoštravanja kod oba načina rada, pošto ne diže ogleдалo radi živog prikaza, pa je ono više upotrebljivo nego kod drugih D-SLR fotoaparata. Ako vam nije važna velika rezolucija, tu je α300 koji ima identične karakteristike, ali je za 115 evra jeftiniji.

D-SLR ZA ENTUZIJASTE

Ova kategorija fotoaparata ima sve što vam je potrebno da biste dobili maksimalni kvalitet snimljenih fotografija. Naravno, za njih je potrebno izdvojiti malo više novca, ali i vredi. Po dimenzijama su malo veći i kvalitet izrade je bolji, a poseduje napredne opcije kao što su: živi prikaz slike na displeju, veći displej, sistem za čišćenje senzora.

PANASONIC LUMIX L10

Cena: 800 evra (telo), 1.100 evra (set sa 14-50 mm)
Rezolucija: 10,1 milion piksela
Priključak za objektiv-bajonet: Olympus 4/3
Faktor uvećanja žižne daljine: 2x
ISO osetljivosti: 100-1.600
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: SD(SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 46

"Panasonic" je poznat brend i proizvođač elektronske opreme koji pokušava da se "ugura" i na tržište D-SLR fotoaparata. Ovaj fotoaparat koji koristi objektiv četvorotročinskog sistema, a pored rezolucije od 10,1 miliona piksela nudi mogućnost podešavanja velikog broja parametara i živi prikaz slike na displeju. Može da snima tri snimka u sekundi sve dok imate mesta na memorijskoj kartici, ali je razočaravajuće da možemo snimiti samo tri uzastopna snimka u RAW formatu. Pokretni displej čini da ovaj fotoaparat bude upotrebljiviji u različitim situacijama. Uz L10 dolazi nov objektiv Leica D 14-50 mm f/3,5-5,6 Mega OIS. S karakteristikama koje nudi Lumix L10 pogodan je za naprednije korisnike koji prvi put koriste D-SLR fotoaparat, ali, nažalost, njegova cena u setu s objektivom ipak je previsoka.

NIKON D90

Cena: 899 evra (telo), 1.099 evra (set sa 18-105 mm VR)
Rezolucija: 12,3 miliona piksela
Priključak za objektiv-bajonet: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5x
ISO osetljivosti: 200-1.600 (Lo-ISO100 i Hi do 6.400)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: SD(SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 53

Ovo je prvi D-SLR fotoaparat u svetu koji je ponudio mogućnost snimanja video-zapisa u HD kvalitetu, ali bez autofokusa ili kontrole zvuka, što znači da to nije ozbiljan alat za snimanje filma, ali je zabava i uživanje za porodicu. Bez obzira na opciju za snimanje video-zapisa, ovaj fotoaparat je ozbiljan, s rezolucijom od 12,3 miliona piksela. Daje nivo podešavanja kao njegov stariji brat D300 i ima fantastične karakteristike s visokom ISO osetljivostima. Ako ovom dodate i živi prikaz, brz autofokusni sistem, sistem za čišćenje senzora, plus mogućnost da produži opseg ISO osetljivosti od 100 do 6.400, onda se ovo smatra ozbiljnim paketom.

PENTAX K20D

Cena: 841 evro (telo), 915 evra (set sa 18-55 mm)
Rezolucija: 14,6 miliona piksela
Priključak za objektiv: Pentax KAF2
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5x
ISO osetljivosti: 100-1.600 (s proširenjem do 6.400)
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: SD(SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 51

Ovo je najbolji "Pentaxov" D-SLR fotoaparat s najvećom efektivnom rezolucijom od 14,6 miliona piksela u svojoj kategoriji. Pored dobre zaštite od uticaja vlage i prašine, što nije uobičajeno za ovu klasu fotoaparata, nudi stabilizaciju slike na senzoru, samočišćenje senzora, živi prikaz slike na displeju, dobru tehnologiju redukcije šuma i može da snima tri snimka u sekundi. Zanimljivo je da pored zapisa u JPEG formatu možemo da biramo između dva sirova RAW formata, "Pentaxovog" originalnog PEF ili DNG formata. On ima i svog blizanca u vidu Samsunga GX-20 koji ima iste mogućnosti, ali je malo jeftiniji.

SIGMA SD14

Cena: 750 evra (set sa 18-200 mm OS)
Rezolucija: 15,1 milion piksela
Priključak za objektiv-bajonet: Sigma SA
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,7x
ISO osetljivosti: 100-1.600
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 41

OLYMPUS E-30

Cena: 1.276 evra (telo), 1.344 evra (set sa 14-42 mm)
Rezolucija: 12,3 miliona piksela
Priključak za objektiv-bajonet: Olympus 4/3
Faktor uvećanja žižne daljine: 2x
ISO osetljivosti: 100-3.200
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: xD, CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 57

Ovo je nov D-SLR fotoaparat koji će biti u prodaji tek početkom februara i moći ćete pročitati njegov test u sledećem broju. Po svim tehničkim karakteristikama i mogućnostima predstavlja E-3 u malom, jer će imati većinu mogućnosti preuzetu s ovog fotoaparata. Imaće živi prikaz slike na pokretnom displeju, brzi autofokusni sistem sa jedanaest autofokusnih polja, sistem za čišćenje senzora, brzinu fotografisanja od pet snimaka u sekundi. Ima i potpuno nov senzor od 12,3 miliona piksela i biće "Olympusov" D-SLR fotoaparat s najviše piksela. Imaće ugrađen sistem stabilizacije slike zasnovan na pomeranju senzora.

SAMSUNG GX-20

Cena: 830 evra (telo), 925 evra (set sa 18-55 mm)
Rezolucija: 14,6 miliona piksela
Priključak za objektiv: Pentax KAF2
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5x
ISO osetljivosti: 100-1.600 (s proširenjem do 6.400)
Veličina displeja: 2,7 inča (7 cm)
Tip memorijske kartice: SD(SDHC)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: -

"Samsungovi" D-SLR fotoaparati su malo redizajnirani "Pentaxovi" modeli s identičnim tehničkim mogućnostima. Tako da je ovaj model isti kao Pentax K20D, smo je malo jeftiniji i može da koristi iste objektiv. Ima rezoluciju koja je najveća u svojoj kategoriji, a tu su i ostale mogućnosti: dobra zaštita od uticaja prašine i vlage, stabilizacija slike na senzoru, samočišćenje senzora, živi prikaz slike na displeju i može da snima tri snimka u sekundi. Nažalost, ja nemam informaciju da se D-SLR fotoaparati ovog proizvođača mogu kupiti u našim radnjama.

Dok čekamo da se na tržištu pojavi nov, poboljšani SD15, ovaj fotoaparat i dalje je aktuelan. U odnosu na sve ostale D-SLR fotoaparate, specifičan je po "Foveon" CMOS senzoru koji je sličniji klasičnom filmu i sastavljen je od tri fotoosetljiva sloja, od kojih svaki reaguje na jednu od osnovnih RGB boja. Kvalitet snimljenih fotografija je dobar, ali je fotoaparat spor. Sada je cena ovog fotoaparata vrlo prihvatljiva u odnosu na onu po kojoj se prodavao kada se pojavio na tržištu.

POLUPROFESIONALNI D-SLR FOTOAPARATI

Ova kategorija zauzima mesto između D-SLR fotoaparata namenjenih entuzijastima i profesionalcima. Udobni su za rukovanje, nude nivo kontrole podešavanja parametara kao i profesionalni fotoaparati, kvalitet izrade tela na visokom je nivou i uglavnom su napravljeni od legure magnezijuma, a dobro su zaštićeni od uticaja vlage.

CANON EOS 50D

Cena: 1.060 evra (telo), 1.480 evra (set sa 17-85 mm IS)
Rezolucija: 15,1 milion piksela
Priključak za objektiv-bajonet: Canon EF/EF-S
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,6x
ISO osetljivosti: 100-6.400 (do 12.800-H2)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 54

Ovo je "Canonov" top-model kada su u pitanju D-SLR fotoaparati sa APS-C veličinom senzora. Ima najveću rezoluciju u svojoj klasi od čak 15,1 miliona piksela, što je 50 odsto više od njegovog prethodnika. Od ostalih tehničkih novotarija ima: živi prikaz slike s više načina izostravanja, može da snima 6,3 snimka u sekundi, koristi nov DIGIC 4 procesor za obradu snimljenih fotografija, veliki opseg ISO osetljivosti, kvalitetniji displej i mnogo automatskih i ručnih opcija za podešavanje različitih parametara za fotografisanje. Ovo je jak igrač po svojim mogućnostima i ceni u svojoj kategoriji.

NIKON D300

Cena: 1.299 evra
Rezolucija: 12,3 miliona piksela
Priključak za objektiv: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5x
ISO osetljivosti: 200-1.600 (Lo-ISO 100 i Hi do 6.400)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 44

Ovaj fotoaparat postavio je standarde u ovoj kategoriji D-SLR fotoaparata. Ima kvalitetno telo napravljeno od legure magnezijuma, otporno na uticaj vlage i prašine. Poseduje i druge vanstandardne karakteristike kao što su: kvalitet snimljenih fotografija s višim ISO osetljivostima i može da snima šest snimaka u sekundi u kombinaciji s vertikalnim rukohvatom s nosačem baterija i do osam snimaka u sekundi. Ima i ostale, za današnje fotoaparate standardne mogućnosti, kao što su: živi prikaz slike na displeju sa dva načina izostravanja i sistem za čišćenje senzora. Ovo je sada najbolji "Nikonov" D-SLR fotoaparat s manjim senzorum DX formata.

FUJIFILM FINEPIX S5PRO

Cena: oko 800 evra
Rezolucija: 12,34 (2x6,17) miliona piksela
Priključak za objektiv-bajonet: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5x
ISO osetljivosti: 100-3.200
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: -

Konstrukcija ovog fotoaparata zasnovana je na Nikonu D200, ali sa senzorum napravljenim po "Fujifilm" tehnologiji, koji je nazvan Super CCD SR tipa. Ovaj senzor ima 6,17 miliona "S-fotodioda" (normalan dinamički opseg) i 6,17 miliona "R-fotodioda" (povišen dinamički opseg), što daje ukupno 12,34 miliona. Na taj način ima proširen dinamički opseg, a maksimalna osetljivost je ISO 3.200. Može automatski da zumira pri pregledanju fotografija na lice objekta koji smo fotografisali, a s današnjom nižom cenom, i pored toga što je na tržištu oko dve godine, ostaje i dalje u igri.

OLYMPUS E-3

Cena: 1.699 evra
Rezolucija: 10,1 milion piksela
Priključak za objektiv: Olympus 4/3
Faktor uvećanja žižne daljine: 2x
ISO osetljivosti: 100-3.200
Veličina displeja: 2,5 inča (6,4 cm)
Tip memorijske kartice: xD, CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 45

Olympus E-3 je najbolji "Olympusov" model i idealan je ako ste odlučili da pređete s jeftinijih "Olympusovih" ili "Panasonicovih" modela, a imate punu torbu objektiv. Drugi razlog za kupovinu jesu kvalitetni Olympus Zuiko objektiv i brzi autofokus. Ima i druge napredne opcije kao što su: sistem za čišćenje senzora, živi prikaz slike na pokretnom displeju, prostor za dva tipa memorijskih kartica i mogućnost podešavanja velikog broja parametara. Ima možda manju rezoluciju od konkurencije, ali za fotografe koji rade u ekstremnim uslovima gde ima vodu i vlage ovo je jedan od najboljih fotoaparata na tržištu.

SIGMA

MADE IN JAPAN

AKCIJA

310

18-200mm F13.5-6.3 DC OS

430

18-50mm F2.8 EX DC MACRO

325

17-70mm F2.8-4.5 MACRO

JOSIPOVIĆ TRADE

Josipović Trade d.o.o.
011/7129-117
Surcinski put 1/o
Novi Beograd
www.josipovictrade.rs

AXELFOTO.COM

AXELFOTO d.o.o.
011/361-75-52
Sarajevska 86
Beograd
www.axelfoto.com

BM FOTO

BM FOTO d.o.o.
011/311-99-88
Bul. AVNOJ-a 12z/5
Novi Beograd
www.bmfoto.co.yu

FOTO OPREMA

FOTO OPREMA d.o.o.
011/7129-136
Surcinski put 1/o
Novi Beograd
www.foto-oprema.com

SONY A700

Cena: 885 evra
Rezolucija: 12,24 miliona piksela
Priključak za objektiv: Sony α
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,5x
ISO osetljivosti: 100–3.200 (6.400)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: MemoryStick Duo i CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 46

Težnja da "Sony" postane glavni igrač na D-SLR tržištu postala je evidentna s pojavom a700, koji je pridobio mnoge korisnike koji vole da imaju mogućnost redukcije vibracija u samom fotoaparatu i efektivnu rezoluciju od 12,24 miliona piksela po konkurentnoj ceni. Sony a700 izgleda i radi kao solidan komplet. Odaje utisak kvalitetnog fotoaparata s telom od magnezijuma, mogućnošću samočišćenja senzora, ima brzinu od pet snimaka u sekundi i 11 autofokusnih tačaka. Ima slotove za dva tipa memorijskih kartica za potpunu fleksibilnost. Displej je veliki, s dijagonalom od 3 inča, ali ne poseduje mogućnost živog prikaza slike na njemu koju poseduje većina konkurentnih modela, što mu je nedostatak.

PROFESIONALNI D-SLR FOTOAPARATI

Ovo je najviša kategorija D-SLR fotoaparata i oni predstavljaju ono najbolje što se u ovom momentu nudi. Nije teško da se neprimeti da "Canon" i "Nikon" dominiraju u ovoj kategoriji. Oba brenda imaju po dva predstavnika, od kojih je jedan namenjen sportskim i novinskim fotografima, jer oni zahtevaju veliku brzinu fotografisanja, a drugi je namenjen više studijskim fotografima i onima koji fotografišu prirodu i modu.

CANON EOS 1D MARK III

Cena: 3.500 evra
Rezolucija: 10,2 miliona piksela
Priključak za objektiv: Canon EF
Faktor uvećanja žižne daljine: 1,3x
ISO osetljivosti: 100–3.200
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: SD, CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: –

Profesionalni fotoaparati namenjeni uglavnom novinskim i sportskim fotografima bio je dugo bez ozbiljne konkurencije. Ima živi prikaz slike na displeju, sistem za čišćenje senzora, brzi autofokusni sistem i mogućnost da se njime može snimati sa deset snimaka u sekundi do 110 fotografija u JPEG formatu. Ima senzor APS-H formata koji je manji za 1,3 puta pod punog formata od 35 mm. Telo je robustno i otporno na uticaj vlage i prašine, a ima prostor za dva tipa memorijskih kartica (SD i CF).

CANON EOS 1DS MARK III

Cena: 6.400 evra
Rezolucija: 21,1 milion piksela
Priključak za objektiv: Canon EF
Faktor uvećanja žižne daljine: 1x
ISO osetljivosti: 100–1.600 (L: ISO 50 i H: ISO 3.200)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: SD, CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 47

Canon EOS-1Ds Mark III skoro je identičan modelu EOS-1D Mark III i kada se stave jedan pored drugog, izgledaju kao braća. Jedina uočljiva razlika jeste oznaka koja ima slovo "s". Daskora je bio lider u rezoluciji i omiljeni alat mnogih studijskih fotografa. U kombinaciji s dobrim objektivima daje vrhunske rezultate, a može da snima do pet snimaka u sekundi. Ima i živi prikaz slike na displeju, sistem za čišćenje senzora, jedino mu nedostaje malo bolja rezolucija displeja. Cena ovog fotoaparata nije niska, ali kvalitet snimljenih fotografija to sigurno opravdava.

NIKON D3

Cena: 4.389 evra
Rezolucija: 12,1 milion piksela
Priključak za objektiv: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1x
ISO osetljivosti: 200–6.400 (Lo-ISO 100 i Hi do 25.600)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II (2 kom.)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 43 i 44

Ovo je fotoaparati o kome su prošle godine sanjali mnogi profesionalni fotografi. Prvi je "Nikonov" fotoaparati s punim formatom senzora od 35 mm (FX). Ima veliki raspon ISO osetljivosti i daje odličan kvalitet snimljenih fotografija s fantastičnom kontrolom šuma i s visokim ISO osetljivostima. Pored toga, nudi odličan autofokusni sistem, mogućnost snimanja devet snimaka u sekundi kada se koristi pun format senzora od 35 mm ili jedanaest kada se koristi DX isečak. Ima prostor za dve CF memorijske kartice, a kvalitet izrade i rukovanje na visokom su nivou.

NIKON D3X

Cena: 7.299 evra
Rezolucija: 24,4 miliona piksela
Priključak za objektiv: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1x
ISO osetljivosti: 100–1.600 (Lo-ISO 50 i Hi do 6.400)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II (2 kom.)
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 55

Ovo je brat bliznanc fotoaparata Nikon D3, ali s duplo više piksela i namenjen je uglavnom profesionalnim fotografima čiji klijenti zahtevaju da snimljene fotografije budu u visokoj rezoluciji. Ovim modelom dobijamo vrhunski kvalitet snimljenih fotografija, ali nema tako dobre ISO karakteristike kao D3. Autofokusni sistem sa 51 autofokusnim poljem radi odlično. Ima živi prikaz slike, odlično oblikovano telo za jednostavno rukovanje i može da snimi do 5 snimaka u sekundi. Po rezoluciji se približio srednjeformatnim fotoaparati, ali bi njegova cena mogla biti malo niža.

LAKŠI PROFESIONALNI D-SLR FOTOAPARATI

Ovo je najmlađa kategorija profesionalnih D-SLR fotoaparata koja ima kompaktno i lagano telo, u kome je senzor punog formata od 35 mm. Primamljiva je i za napredne ametera i za profesionalce koji žele vrhunski kvalitet snimljenih fotografija, ali za manje novca nego što je potrebno izdvojiti za profesionalne fotoaparate.

CANON EOS 5D MARK II

Cena: 2.600 evra
Rezolucija: 21,1 milion piksela
Priključak za objektiv: Canon EF
Faktor uvećanja žižne daljine: 1x
ISO osetljivosti: 100–6.400 (do 25.600 –H2)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 55

Ovo je najmlađi član "Canonove" D-SLR porodice koji nudi nestandardnu mogućnost za jedan D-SLR fotoaparati – snimanje filma u HD kvalitetu. On u svakom pogledu donosi dosta novina: od veće rezolucije CMOS senzora, modernijeg tela, živog prikaza slike, sistema za čišćenje senzora, do mnogo drugih mogućnosti. Može da snima 3,9 snimaka u sekundi i ima veliki raspon ISO osetljivosti. Kvalitet snimljenih fotografija je na najvišem nivou. Ovo je odličan lakši profesionalni D-SLR fotoaparati punog formata od 35 mm, koji ima veoma konkurentnu cenu.

NIKON D700

Cena: 2.299 evra (s MB-D10)
Rezolucija: 12,1 milion piksela
Priključak za objektiv: Nikon F
Faktor uvećanja žižne daljine: 1x
ISO osetljivosti: 200–6.400 (Lo-ISO 100 i Hi do 25.600)
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 51

On se može nazvati mlađim bratom Nikona D3 jer njegov senzor punog formata od 35 mm ima identične karakteristike kada je u pitanju fotografisanje s višim ISO osetljivostima. Njegovo telo je lakše, manje i jeftinije, a nudi mogućnosti kao što su živi prikaz slike i sistem za čišćenje senzora. Može da snima pet snimaka u sekundi, a u kombinaciji s vertikalnim rukohvatom s nosačem baterija i do osam snimaka u sekundi. "Nikon" je napravio odličan fotoaparati i zaista je lep osećaj da i u minimalnim svetlosnim uslovima možete napraviti fotografije odličnog kvaliteta.

SONY A900

Cena: 2.595 evra
Rezolucija: 24,6 miliona piksela
Priključak za objektiv: Sony α
Faktor uvećanja žižne daljine: 1x
ISO osetljivosti: 100–3.200
Veličina displeja: 3 inča (7,6 cm)
Tip memorijske kartice: Memory Stick Duo i CompactFlash tip I i II
Broj REFOTO-a u kojem je testiran: 54

"Sony" je s novom a900 napravio veliki korak unapred. U tome je u dobrom delu uspeo, pre svega, po neverovatnoj rezoluciji od čak 24,6 miliona piksela, koja je veća nego što ijedan D-SLR fotoaparati formata od 35 mm nudi, a nisu za potcenjivanje ni ostale mogućnosti, brzina i kvalitet izrade koje ovaj fotoaparati ima. Kao i svi "Sony" D-SLR fotoaparati, ima stabilizaciju slike na senzoru i samočišćenje senzora, ali, nažalost, nema mogućnost živog prikaza slike na displeju. Može da snima brzinom od pet snimaka u sekundi. Uz dobru kolekciju objektivna, ovo može biti najbolji izbor za studijske fotografe i sve one koji fotografišu pejzaže.

CANON POWERSHOT G10

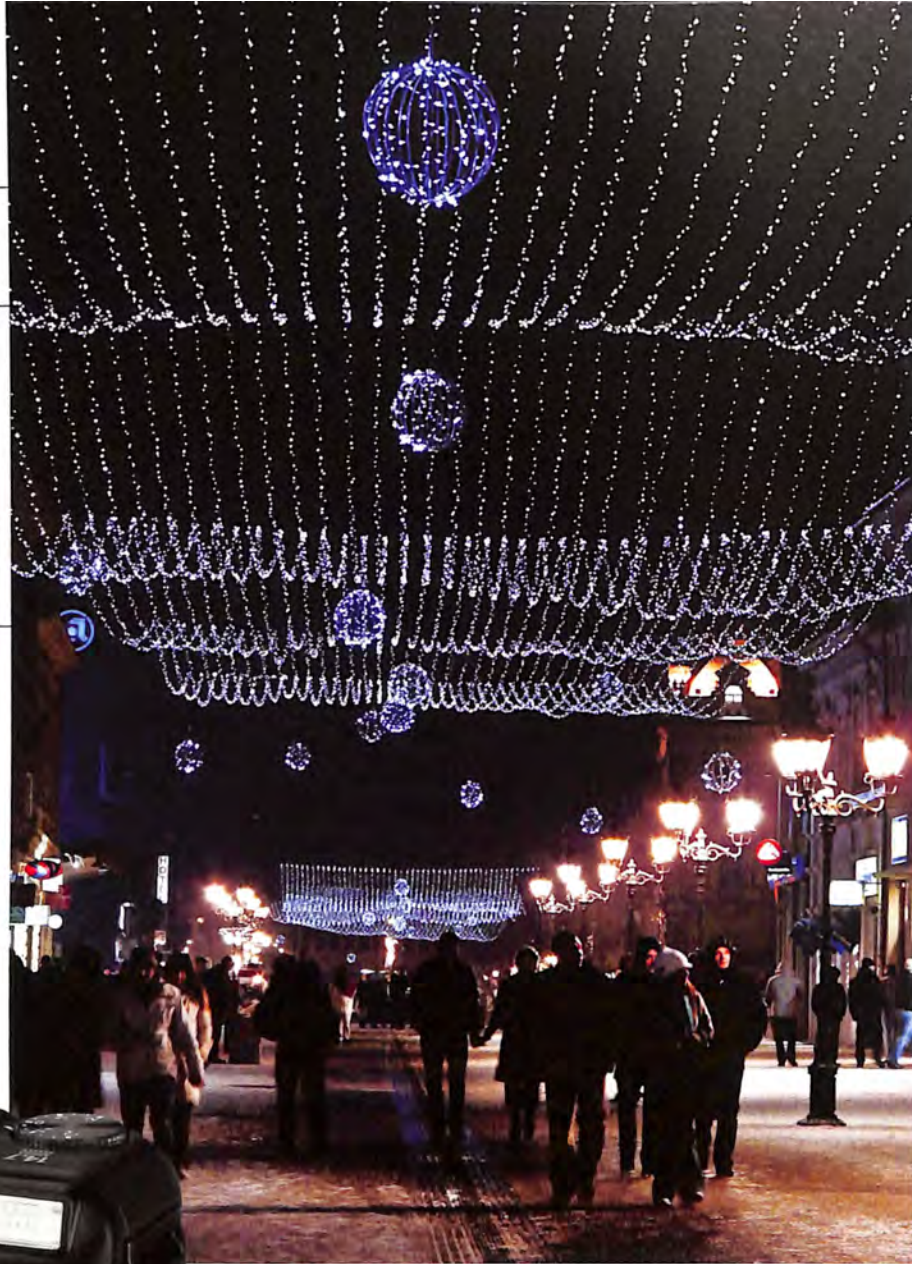
Korak napred

"Canonova" G-serija kompaktnih fotoaparata koja je do pojave "trocifrenih" digitalnih tela bila sinonim za kvalitet i mogućnosti u pomenutoj "najbolje za do hiljadu evra" kategoriji počela je od modela G7 vrlo brzo da se menja i postala odličan "drugi" fotoaparat za one koji ni u džepu ne vole mnogo kompromisa

U ovo "digitalno" doba kada tehnički proizvodi zastarevaju pre nego što napuste magacine, kompanije se retko usuđuju da naprave nešto što će biti privlačno i dostupno vrlo ograničenom broju ljudi. Poplava jeftinih D-SLR tela učinila je da zaboravimo vreme kada su moćni kompakti bili najbolje što prosečan fotoamater ili "umjetnik" može sebi da priušti. Priča o G10 mora početi odgovorom na pitanje koje mnogi postavljaju pre pojave svakog od modela. Da, objektiv na G10 počinje od 28 milimetara. Konačno! Odgovoriću odmah i na pitanje rodbine i "nefoto" prijatelja. Model G10 ima 14,7 megapiksela. Sada kada smo odgovorili na najbitnija pitanja koja muče čovečanstvo, možemo nastaviti priču...

dugotrajnosti. Rukohvat je od nepostojećeg preko skoro nepostojećeg porastao na divno uobličeni i dizajniran je skladu s ostatkom fotoaparata te ne kvari "retro look". Prilično visoko dugme okidača okruženo je kontrolom zuma i takođe daje određen šmek celoj priči. Na gornjoj površini dostignut je vrhunac nostalgije jer su tu smeštena dva veoma korisna točkica kojih nema ni na daleko ozbiljnijim i skupljim telima. Na levom točkicu nalazi se kompenzacija ekspozicije (+/- 2 EV, koraci 1/3), a na desnoj strani odmah ispod standardnog točkica za izbor modova točkic kojim se menja ISO vrednost. ISO se menja samo u punim blendama, dok dva automatska ISO režima mogu da nameste i međuvrednosti.

Ekspozicija 1/6 s, blenda f5,6, osetljivost ISO 400, žižna daljina 30,5 mm

RETRO STIL: Canon PowerShot G10 je, kao i njegova dva prethodnika, projektovan s mnogo sećanja i žala za mladošću u glavama dizajnera, pa je tako njegovo, ne preterano malo telo, napravljeno od metala i odaje utisak robustnosti i

ŠIRI OBJEKTIV: Objektiv je na ovom modelu proširen i skraćen tako da sada kreće od, za većinu, dovoljno širokih 28 mm i ide do 140 mm te dozvoljava i pristojan telefoto domet. Objektiv, još od modela G7, na najkraćoj žižnoj daljini ima otvor f/2,8, a na G10 se blenda na najdužoj žižnoj daljini može otvoriti do f/4,5, što znači da je u lošim svetlosnim uslovima najbolje zaboraviti na telepodručje. Na sreću, objektiv je opremljen sistemom za optičku stabilizaciju koja radi fenomenalno i omogućava nešto duže ekspozicije "iz ruke". Naročito nervira to što se jednom rukom teško okreće jedini kontrolni točkic koga bih ipak voleo ponovo da vidim negde gore blizu okidača. U ručnom režimu točkicom se kontrolise samo jedan parametar, a dugme kojim se u drugim modovima bira merenje ovde dobije još dve funkcije i njime se prebacuje i izbor između kontrole blende i brzine zatvarača. Ono čuveno dugme za direktnu štampu i ovde može da dobije neku daleko korisniju funkciju. Meniji i interfejs standardni su za Powershot uređaje i njihova organizacije je sasvim dobra.

IZDRŽLJIVA BATERIJA: Canon G10 poseduje i optičko tražilo koje je najbolje zaboraviti jer pokriva premalo vidnog polja pa i dalje pati od "efekta ključaonice". Nadajmo se da će sledeći model doneti elektronsko tražilo velike rezolucije jer ne verujem da je "Canon" spreman da poboljšava ovaj tunelčić. Baterija u G10 je tipa NB-7L i kapacitet joj je 1.050

Fotoaparat ima i papučicu za eksterni blic. Nažalost, kada se na fotoaparat stavi neki veći i teži blic, nemoguće ga je držati i nositi zbog potpuno poremećenog balansa, a ne postoji zaista mali blic za Canon. Blic 220EX s nepomičnom glavom ne mogu da preporučim kao rešenje zbog nemogućnosti da se on bez priručnih sredstava poput belih kartona i sl. usmeri ka gore, tj. "u plafon". Naravno, po starom dobrom "Canovom" običaju G10 i njegov ugrađen blic i dalje ne mogu bežično da okidaju EX bliceve koji imaju tu mogućnost sa sve TTL-om, pa se kao moguća rešenja nameću radio-okidači i "slejev" kockice nezavisnih proizvođača.

Zbog ogromnog, još uvek nepomičnog ali veoma dobrog displeja manji broj kontrola nalazi se iznad njega, dok je sve ostalo sabijeno na desnoj strani i zbog toga fotoaparat nije lako potpuno kontrolisati jednom rukom, a što je vrlo bitno i poželjno, pogotovo u klasi malih fotoaparata.

mAh, što prema CIPA specifikacijama podrazumeva oko 400 snimaka, dok u praksi taj broj može da bude i mnogo veći ako se fotoaparat racionalno koristi. Preporučujem i drugačije nošenje fotoaparata od uobičajenog kaiša za oko vrata i predlažem kvalitetnu traku za nošenje oko ruke jer mislim da je tako daleko diskretniji, a iskusni "lajf" fotografi znaju koliko to znači.

U svakom slučaju, rezervna baterija je dobrodošla. Dobro će doći i što veća i što brža kartica jer fotografija u RAW formatu zauzima čitavih 16 i više megabajta, dok je JPEG najboljeg kvaliteta "težak" oko pet megabajta. Ovo je jedan od vrlo malobrojnih kompaktnih fotoaparata kod koga RAW zapis ne podrazumeva na par sekundi onesvešćen fotoaparat posle svake snimljene fotografije. Generalno, nije mnogo brži od prethodnika, čak je u nekim stvarima i malo sporiji, ali ni to nije loš rezultat jer je reč o 50 odsto većoj količini podataka.

dobro se nosi sa senzorom veoma velike rezolucije, te su fotografije oštre i kontrastne s prijatnim bojama. Da skratim priču, pravilno eksponirana i dobro obradena fotografija sa G10, pogotovo na ISO 80 ili 100, može da se štampa u zaista velikim formatima i da izgleda neverovatno dobro. O pravilnom eksponiranju potrebno je povesti više računa kada su u pitanju izuzetno svetle scene jer fotoaparat ume da "sprži" najsvetlije partije, što se samo ograničeno može ispraviti u postprodukciji. Autofokus veoma je brz čak i u lošijim uslovima, s tim da u telefoto području i dalje pati od standardne boljke i tu ume da se uspori i zbuni. U uslovima lošeg svetla za izoštravanje pomaže ugrađena jaka zelena lampa koja crta šaru i količinu "omašenih fokusa" svodi na minimum.

SRĐAN "ABDEE" ABDJEVIĆ

I JPEG I RAW: Ako ste se zapitali zašto toliko potenciram RAW, to je zato što smo opet došli do toga da RAW i JPEG izgledaju kao sa dva različita fotoaparata koje deli silan novac. Nažalost, i "Canon" se odavno uhvatio u vrtinu kolo velikog broja piksela i malih senzora i algoritam za redukciju šuma prilikom interne obrade od JPEG fajla napravi džumbus sa sve gubitkom velike količine detalja i efektom vodenih bojica, pa se tako dobar deo kvaliteta "baci niz reku". Kada snimate u JPEG formatu, preporuka je da se ne ide na više od ISO 400, dok je iz RAW-a moguće izvući i dobrih i upotrebljivih ISO 800. Objektiv je zaista dobar i pored niskog nivoa distorzija i hromatske aberacije.

Ekspozicija 1/640 s, blenda f4,0, osetljivost ISO 800, žižna daljina 6,1 mm

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	CANON POWERSHOT G10
Cena (sa PDV)	46.075 din. (485 evra)
Efektivna rezolucija	14,7 miliona piksela
Senzor	CCD, 1/1,7
Objektiv	5X, 6,1–30,5 mm (ekv. 28–140 mm)
Maks. otvor blende	f/2,8–f/4,5
Min. daljina izoštravanja	1 cm
Stabilizacija slike	da (optička stabilizacija)
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW+JPEG
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, Tv, Av, M, C1, C2 i 12 programa sa scenama
Merni sistem	procenjeno na čitavoj površini, centralno i spot
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i ISO 80/100/200/400/800/1.600
Video-zapis: dužina / format / maks. rezolucija	4 GB ili 1 h / AVI / 640 x 480 piksela
Displej	3 inča (7,62 cm) sa 461.000 piksela
Tip memorijske kartice	SD/SDHC
Tip baterije	NB-7L
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 400 snimaka
Dimenzije / masa	109 x 78 x 46 mm / 350 g
Sadržaj kutije	kaiš, punjiva baterija NB-7L, punjač, USB i AV kabal i CD-ROM sa programima i uputstvom
Garancija	1 godina
Informacije	www.canonadria.com.
KARAKTERISTIKE	
Vreme spremnosti za rad	1 s
Vreme zapisa na memorijsku karticu/veličina JPEG – NRW	1,6 s / 5,1 MB – 3 s / 16,5 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	0,9 snimaka u sekundi

UTISAK

Za kraj ću reći da mi je zaista drago što svoj prijemni ispit za *Refoto* pišem na temu "Canon PowerShot G10 u teoriji i praksi" jer on savršeno igra sve uloge koje ne zahtevaju "tešku artiljeriju". Iako ne može baš uvek da spase leđa od velike torbe, pored njega je sasvim moguće da vaš D-SLR postane malo usamljen i ljubomoran.

Kvalitet fotografija (nizak ISO), kontrole, dizajn, raspon objektivna, brzina rada

Kvalitet fotografija pri visokim ISO vrednostima, nedovoljno dobra interna obrada ne izvlači maksimum iz senzora, bilo bi lepo da se displej može pomerati, merenje ume malo da se zbuni u uslovima velikog kontrasta

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

MANFROTTO 190CXPR03 I 190CXPR04

Karbonski blizanci

Bio sam više nego skeptičan kad sam se prvi put susreo s ova dva nova "Manfrotto" stativa. S masom manjom od 1,3 kg (bez glave), oni su neverovatno lagani, a testirao sam koliko će zaista moći da drže moj fotoaparatus stabilno

nedostatak ovih stativa, a što je prethodna generacija imala, jeste što na kraju centralnog stuba nema kuku na koju bi se mogla zakačiti torba, koja bi bila dodatni teret da bi se povećala stabilnost stativa. Kod oba stativa moguće je sve noge postaviti pod uglom od 90 stepeni, stopala su gumena, a mogu se dodatno opremiti i drugim tipovima stopala s gumenom stopom ili šiljkom. Kada sam probao ove stative na vetrovitom vremenu, kao što je beogradska košava, bio sam veoma zadovoljan jer je fotoaparatus stajao vrlo stabilno i snimljene fotografije s ekspozicijom od 1/8 s bile su oštre i pored toga što je vetar bio jak. Oba stativa mogu se brzo postaviti u željeni položaj, a promena pozicije bilo koje noge ili centralnog stuba takođe je brza. Cena od 335 ili 355 evra nije baš niska, ali ako vam je važno da stativ bude prilagodljiv, lagan i stabilan, onda ovaj model mora biti na vrhu vaše liste prilikom kupovine stativa.

Prvo sam detaljno pročitao tehničke podatke za ova dva stativa da bi se uverio šta "Manfrotto" kaže o njihovoj stvarnoj nosivosti i šta to novo oni donose. Tamo piše da je njihova nosivost pet kilograma, a ona je dovoljna i za najteži D-SLR sa, na primer, objektivom 70-200 mm f/2.8. Ono što je takođe posebno naglašeno jeste da ovi stativi imaju nov "Q90" – Quick Centre Column sistem, koji vam omogućava da promenite centralni stub iz vertikalnog u horizontalan položaj (idealno kad se snimaju objekti koji se nalaze nisko) bez potrebe da ga skidate.

Jedina razlika između ova dva, naizgled identična stativa, jeste u njihovoj dužini kada se sklope. Tako je 190CXPR04 za osam centimetara kraći od modela 190CXPR03 zahvaljujući tome što se noga sastoji od četiri segmenta.

Bićete veoma srećni i zadovoljni zbog težine ovih stativa kada ga prvi put ponese sa sobom, a to je sve zbog toga što je najveći deo stativa napravljen od karbonskih vlakana. Ja sam ih za testiranje koristio u kombinaciji s "Manfrotto" glavom 468MGRC2, koja je samo malo povećala ukupnu masu. Prilikom postavljanja stativa noge se mogu lagano i brzo postaviti u željeni položaj zahvaljujući kvalitetno napravljenim kopčama, a nekada će biti potrebno da se produži visina stativa podizanjem centralnog stuba, što mu smanjuje stabilnost. Jedini

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	MANFROTTO 190CXPR03	MANFROTTO 190CXPR04
Cena (sa PDV)	31.490 din. (335 evra)	33.725 din. (355 evra)
Dužina sklopljenog stativa	58 cm	50 cm
Minimalna visina	8 cm	8 cm
Maksimalna visina	146 cm	146 cm
Masa	1,29 kg	1,34 kg
Nosivost	5 kg	5 kg
Informacije	REFOT B, tel.011/64-56-151, www.refoto.com, www.manfrotto.com	

1. Zahvaljujući tome što su noge i centralni stub napravljeni od karbonskih vlakana, a gornji deo od legure magnezijuma, ovi stativi su ekstremno lagani i kompaktni.
2. Libela je sastavni deo ovih stativa
3. "Q90" – Quick Centre Column sistem omogućava da promenite centralni stub iz vertikalnog u horizontalan položaj bez potrebe da ga skidate.

OCENA

KVALITET IZRADE	★★★★
STABILNOST	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
JEDNOSTAVNOST KORIŠĆENJA	★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

Kvalitet izrade, prilagodljivost, lagani su za nošenje

Cena, nema kuku na centralnom nosaču

LOWEPRO FLIPSIDE 200

Neprimetna na leđima

Nošenje teške torbe s fotoaparatom i ostalom opremom može zaista da vam pokvari boravak u prirodi ili turistički obilazak neke svetske metropole. U potrazi za najboljim rešenjem za ovakve situacije, pronašao sam nov LowePro Flipside 200 ranac. On više liči na tanak izletnički ranac nego na fotografsku torbu, a u njega može da stane iznenađujuće mnogo opreme: D-SLR fotoaparatus srednje kategorije sa zum objektivom, plus dva do tri objektivna i još neka dodatna manja oprema. Sa spoljne strane ima džep u koji može da se stavi par rezervnih baterija, memorijske kartice, mobilni telefon i još nekoliko sitnica. Na prednoj strani ima deo gde se može zavezati stativ. Ako vam ovo nije dovoljno prostora, možete se opredeliti i za veći model identičnog dizajna koji ima oznaku Flipside 300. Sve ovo izgleda odlično, ali tek kad stavite ovaj ranac na leđa možete shvatiti koliko je on mali. Kaiševi za ramena, oko struka i grudnog koša sigurni su i komforni, a pomeraju se nesmetano. Jedva da ste i svesni da je torba tu. Uz to, možete dohvatiti svaki deo opreme a da ne morate u potpunosti skidati ranac. Ranac stoji pod pravim uglom tako da su vam ruke slobodne za menjanje objektivna.

UTISAK

Od bogate ponude "LowePro" rančeva i torbi teško je opredeliti se koja je baš najbolja. Flipside 200 jeste lagan i ugodan način nošenja vaše fotoopreme, kvalitet izrade je dobar, a kaiševi su sigurni i komforni.

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	LOWEPRO FLIPSIDE 200
Cena (sa PDV)	5.590 din. (62 evra)
Kapacitet	D-SLR s objektivom 80-200 mm f/2.8, 1-3 objektivna ili blica, ostali sitan pribor
Boja	crna, crveno-crna, plavo-crna
Spoljne dimenzije	21,8 x 15,7 x 42 cm
Unutrašnje dimenzije	17,8 x 12,6 x 38 cm
Masa	1 kg
Informacije	REFOT B, tel.011/64-56-151, www.refoto.com, www.lowepro.com

OCENA

KVALITET IZRADE	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
KAPACITET	★★★★
JEDNOSTAVNOST KORIŠĆENJA	★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

Kvalitet izrade, dobro čuva vašu opremu, komforan je za nošenje

Nema navlaku protiv kiše

Nikon SHOP

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Sve prikazane cene su sa PDV-om, plaćanje u dinarskoj protivvrednosti. Prodavac zadržava pravo promena cena bez prethodnog obaveštenja.

D700

REZOLUCIJA 12.1 MegaPiksela
OSETLJIVOST ISO 200 - 6.400 (Hi mode do ISO 25600)
MONITOR TFT LCD dijagonale 3.0 inča (7,6 cm)
NAČIN SNIMANJA P, A, S, i M
BR. AF TAČAKA 51
BR. SNIMAKA U SEC. 5
MERENJE SVETLA 3D color Matrix merenje II, Centralno, Spot
BATERIJA punjiva Li-jon (En-EL3e) s punjačem
TIP KARTICE CompactFlash tip I
DIMENZIJE 147 x 123 x 77 mm
TEŽINA 995 gr (bez baterija i mem. kartice)

Živi prikaz slike (Live View)

12,1
mpix
garancija 2 godine

+poklon
battery pack MBD10

2.299 €

10
mpix
garancija 2 godine

SanDisk
SD Card
2 GB

COOLPIX S610

19.990 din

13,5
mpix
garancija 2 godine

SanDisk
SD Card
2 GB

COOLPIX P6000

37.999 din

D90 Set

REZOLUCIJA 12.3 MegaPiksela
OSETLJIVOST ISO 100 - 1.600 (ISO 3.200 H1)
MONITOR TFT LCD dijagonale 3.0 inča (7,6 cm)
NAČIN SNIMANJA Auto, P, S, A, M i osam programa sa scenama
BR. AF TAČAKA 11
BR. SNIMAKA U SEC. 3
MERENJE SVETLA 3D color Matrix merenje II, Centralno, Spot
BATERIJA punjiva Li-jon (En-EL3e) sa punjačem
TIP KARTICE SD kompatibilan sa SD HC
DIMENZIJE 132 x 103 x 77 mm
TEŽINA 620 gr (bez baterija i mem. kartice)

PRVI DSLR KOJI SNIMA VIDEO SEKVENCE (1280 x 720 / 24fps) u AVI formatu i Motion JPEG kompresiji
Živi prikaz slike (Live View)

SET: fotoaparatus sa objektivom AF-S DX 18-105mm f/3,5-5,6G IF-ED VR

999 €

12,3
mpix
garancija 2 godine

NIKON SB-900

Kralj među blicevima

U bogatoj ponudi bliceva Nikon SB-800 doživio je svetsku slavu i skoro dostigao status legende, ali predmet naše priče nije on, već njegov naslednik SB-900. Testirali smo šta je to "Nikon" unapredio kod ovog novog profesionalnog blica u odnosu na SB-800

Nikon SB-900 ima čitavu paletu unapređenih mogućnosti u odnosu na SB-800, koji je do sada bio najbolji "Nikonov" blic na tržištu za fotografe koji fotografišu s blicem. Iako je gotovo dostigao status legende, imao je i nekoliko mana s kojima su korisnici navikli da žive, jer neki će reći da idealno u profesionalnim proizvodima i ne postoji. Tako je "Nikon" pažljivo oslušnuo komentare i primedbe svojih korisnika i razvio je nov model – SB-900. Hajde da zajedno pogledamo u čemu se to on razlikuje od svog prethodnika.

NOVE MOGUĆNOSTI: Prva promena je jednostavna, a omogućava da se glava novog blica SB-900 može rotirati po horizontali za 180 stepeni u oba smera. Ovo mnogo olakšava rad kada se blic koristi za indirektno osvetljavanje. Da se podsetimo, kod SB-800 ona se mogla rotirati za 180 stepeni u jednom smeru, ali samo za 90 stepeni u drugom.

Blic i fotoaparati u kombinaciji s eksternim napajanjem SD-9

Glava blica koja sada sa svojom svetlošću može da pokrije raspon žižne daljine od 17 mm do 200 mm.

AF osvetljiivač ne pokriva samo centralno AF-polje već i ostala autofokusna polja.

Priključak za eksterno napajanje

Druga novina takođe se odnosi na glavu blica koja sada sa svojom svetlošću može da pokrije raspon žižne daljine od 17 mm do neverovatnih 200 mm za format od 35 mm. Većina bliceva, uključujući i SB-800, može da pokrije raspon žižne daljine samo do 105 mm, tako da je ovo zaista vrlo korisna novina. Glava blica prilagodava se, takođe, automatski ili ručno veličini senzora fotoaparata, bilo da li je on punog formata od 35 mm (FX) ili APS-C formata (DX). Posедуje još jednu jedinstvenu mogućnost, a to je merač temperature. Zašto je potrebno da blic ima merač temperature? U toku rada blic emituje svetlost koja je, takođe, izvor toplote i što ga više koristite, to je emitovana toplota veća, tako da se blic zagreva. Prirodno, ako se pregreje, mogao bi se pokvariti i mogli biste ostati bez blica baš kada vam najviše treba. Tako SB-900 ima merač temperature koji sprečava dalje korišćenje blica ako je njegovo zagrevanje pojačano. Naravno, ovu opciju možete uvek isključiti ako procenite da je snimak koji treba da napravite mnogo važniji od mogućnosti da se blic može pokvariti.

UNAPREĐENO RUKOVANJE: Ako se pogleda zadnja strana ovog novog blica, može se uočiti da se "Nikon" baš potrudio da unapredi rukovanje na SB-900. Dobio je točkić za izbor parametara i mnogo novih dugmadi koja treba da olakšaju postavljanje i podešavanje parametara. Ovo omogućava lakše pretraživanje mogućih podešavanja i brže podešavanje parametara kad se nadete usred snimanja. Zato ima nekoliko novih dugmadi koja se nalaze ispod displeja i koja su prečica da brže dodete do željenog parametra i promenite ga. Rešen je, takođe, jedan od glavnih problema koji se javljao pri korišćenju SB-800, prebacivanje u bežični režim rada. To je bilo malo komplikovano i veoma

Ovaj prekidač omogućava da blic možete brzo da uključite/isključite, aktivirate daljinsku kontrolu rada blica ili blic postavite kao "master" koji će upravljati drugim blicevima.

sporo, što je nezgodno ako vam se žuri. Kod modela SB-900 imate prekidač kojim možete da uključite/isključite blic, aktivirate daljinsku kontrolu rada blica ili blic postavite kao "master" koji će upravljati drugim blicevima.

BEZ PETE BATERIJE: Dok je SB-800 imao dodatni prostor za petu AA bateriju koja nam je omogućavala brže punjenje blica i više energije za rad, "Nikon" nam za SB-900 kaže da to više nije neophodno jer je potrošnja energije smanjena, a i punjenje je brže. Ali, bez obzira na to, vi i dalje možete imati dodatno napajanje ako koristite isti priključak kao kod SB-800, ili ako već imate eksterno napajanje: SD-7, SD-8A ili SD-9. Plastično postolje koje dobijate s blicem AS-21, a koje treba da vam omogući da postavite blic na neku površinu ili na stativ, takođe je redizajnirano. Sada je ono kompletno napravljeno od plastike i nema metalni navoj za stativ kao što je to imalo postolje AS-19 kod SB-800. Ova promena nije sjajna

Kupovinom ovog blica dobićete dosta opreme: postolje AS-21, difuznu kapu SW-13H, set filtera u boji SJ-900, nosač filtera SZ-2, i torbu SS-900.

"Nikon" je napravio veoma korisne zaštitne navlake koje sprečavaju da voda ili vlaga dođu do spoja blica i fotoaparata, ali se dodatno kupuju.

i nateraće vas, ako planirate da vaš blic ima čvrst i siguran oslonac na stativu, da kupite novo postolje ili ako već imate stariji model postolja koji se isporučivao uz SB-600 i SB-800 da ga zadržite. Sám blic SB-900 mnogo je veći od prethodnika i sada ima na torbi koja se dobija s njim dodatni prostor sa zatvaračem na dnu za difuznu kapu i

nosač za filter.

Nemali broj korisnika radi u uslovima gde su blic i fotoaparati izloženi prskanju vode ili vlazi, a i samo čelo fotografa dolazi upravo na delu gde se spajaju fotoaparati i blic, pa znoj s čela može da izazove kvar na spoju. Ako imate neki od fotoaparata kao što su D3, D3x, D300 i D700, "Nikon" je napravio veoma korisne zaštitne navlake (WG-AS1, WG-AS2 i WG-AS3) koje se dodatno kupuju, a one sprečavaju da voda ili vlaga dopru do spoja blica i fotoaparata.

B. BJELICA

! UTISAK

Ne može se poreći da je SB-900 skup blic, jer cena od 449 evra nije malo. Ali, po mom mišljenju, ovo je i najbolji blic na tržištu. Bez sumnje, vredi svaku paru koju u njega uložite i s pravom se može nazvati kraljem među blicevima. Za prosečne fotografe koji od blica ne zahtevaju mnogo, SB-800 i dalje može biti dobra opcija dok ga još ima na tržištu jer je nešto jeftiniji, ali, takođe, moram reći da ćete za novac koji uložite u SB-900 dobiti mnogo više.

Ono što je loše jeste što se može koristiti samo na "Nikonovim" fotoaparatom, tako da korisnici Canonu mogu samo da gledaju u ovaj izvanredan blic i da se nadaju da će i "Canon" uskoro ponuditi nešto slično.

► OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
KVALITET	★★★★
OPREMLJENOST	★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★

- + Kvalitet izrade i jednostavno rukovanje, glava blica pokriva vidni ugao objektivu od 17 do 200 mm, bogato opremljen sadržaj kutije
- Postolje AS-21 nema metalni navoj za stativ, bilo bi dobro da je malo jeftiniji

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	SB-900
Cena (sa PDV)	42.665 dinara (449 evra)
Sistem koje podržava	Nikon
Vodeći broj (ISO 100 i 50 mm, m)	40
Glava pokriva vidni ugao objektivu	17–200 mm za 35 mm (FX) format ili od 12–200 za DX format
Režimi rada blica	TTL, ne-TTL automatika, manualno sa prioriteto na udaljenost, manualno, stroboskop
Ugrađena refleksna pločica	da
AF osvetljiivač	da
Visoka sinhronizacija	da
Stroboskop	da
Sinhronizacija na drugoj zavesici	da
Korekcija sanage blica	da
Bežična kontrola rada	da
Horizontalno pomeranje glave blica	u obe strane za 180 stepeni
Vertikalno pomeranje glave blica	od –7 do 90 stepeni
Vreme punjenja nakon bljeska punom snagom (alkalne / NiMH)	4 s / 2,3 s
Mogućnost spoljnog napajanja	da (SD-7, SD-8A, SD-9, SK-6)
Dimenzije/masa (bez baterija)	78 x 146 x 118,5 mm / 415 g
Sadržaj kutije	postolje AS-21, difuzna kapa SW-13H, set filtera u boji SJ-900, nosač filtera SZ-2 i torba SS-900
Informacije	REFOT B, tel.011/64-56-151, www.refoto.com

AKO VOLITE PUTOVANJA...

ČASOPIS O TURIZMU I PUTOVANJIMA

Travel

MAGAZINE

NAJLEPŠA I NAJINTERESANTNIJA MESTA NA PLANETI MOŽETE OBIČI ČITAJUĆI TRAVEL MAGAZINE. INFORMACIJE I NAJNOVIJE VESTI IZ SVETA TURIZMA, OPISI DESTINACIJA, SAVETI, IDEJE ZA PUTOVANJA...

POČETKOM SVAKOG MESECA NA KIOSCIMA I KOD KOLPORTERA

WWW.TRAVELMAGAZINE.RS

DUKE & PETERSON / OPEN ALLIANCE

Faktor trajanja

Inkđzet štampači su obožavane sprave, ali, u isto vreme i uređaji za koje, zbog visoke cene materijala, ne marimo baš mnogo. Ipak, jedna stvar je činjenica: pažljivo i kvalitetno odštampana fotografija na skoro svakom inkđzet štampaču, makar to bio i neki od jeftinijih modela, superiornija je i izgleda bolje nego fotografija urađena bilo kojom drugom metodom. Ako tome dodamo pigmentna mastila i nove podloge za štampanje, otisak sa inkđzet štampača dobija upravo ono što mu je do sada nedostajalo – trajnost

TEST PAPIRA

Kako se u postupku štampanja koristi sve veći broj boja, a posebno ubačene svetle boje (Light Cyan, Light Magenta, Light Grey, a kod "Epsona" i nova Vivid Magenta) sve više proširuju kolorni gamut, tako se paralelno s razvojem kućnih i profesionalnih štampača usavršavaju i industrije materijala na kojima se štampa. Iako ih po navici nazivamo papirima, oni su skoro sve drugo samo ne papir, mađa poneki s oznakama rough, rag ili heavy weight mogu i dalje tako da se okarakterišu.

Nekoliko puta objašnjavali smo sisteme kojima se nanosi boja na podlogu, a najvažnije što treba znati jeste da inkđzet štampači rade s izuzetno malim kapljicama (čija se veličina meri pikolitrima) i da postoje dva sistema koja "pljuckaju" boju. Prvi sistem jeste "thermal inkjet" gde se koristi električni impuls kako bi se u paru pretvorio deo boje unutar dizne i tako "ispalio" ostatak na podlogu. Sistem je široko rasprostranjen i koristi ga veliki broj proizvođača. Veličina kapljica manja je od 5 pikolitar (pikolitar je trilioniti deo litra) i obično se kreće u granicama 2 do 4 pikolitra, što daje veoma dobre otiske – posebno u profesionalnoj kategoriji. Jedini štampači manjeg formata (A4) imaju veličinu kapljice od samo jednog pikolitra, ali je isto toliko važno i kako se te kapljice prenose na papir. Svaki proizvođač ima svoje "top-secret" sisteme štampe, tj. algoritme pomoću kojih se određuje pozicija (a kod "Epsona" i veličina) tačke na papiru. Sistem koji je razvio "Epson" zasnovan je na mikro pijezo elementima gde električni impuls pomera posebne membrane koje potom kroz dizne izbacuju kapljice. Ono što jeste prednost mikropijezo načina oličeno je u sistemu VDS (Variable Droplet Size) sposobnom da kada tačkicama treba reprodukovati neku finu površinu, menja njihovu veličinu, a ne samo da povećava razmak između njih. Ovo rezultira otiscima izuzetnog i, nazovimo ga tako, nežnijeg kvaliteta.

Zanimljivost koju vredi pomenuti jeste da se mikropijezo štampanjem glavama mogu nabacivati i drugi materijali a ne samo boja, tako da se ovakvi sistemi koriste i u različitim granama IT industrije, na primer, proizvodnji monitora.

OPSEDNUTOST TRAJANJEM

Dobro, sada znamo kako boja stiže do podloge, da ne kažemo papira, i pravo je vreme da vidimo šta je sada tu toliko važno da mi o tome pišemo. Ako još čuvate stare otiske, one koje ste nekada davno napravili (moj prvi štampač uopšte bio je Epson Stylus II), primetićete da ukoliko su bili u kutiji i dalje izgledaju dobro, ali oni koji su bili napolju izbledele

su u manjoj ili većoj meri. Što je još gore, papir je požuteo i to neravnomerno. Boje su izbledele zbog reakcije s vazduhom i posebno ultraljubičastim zračenjem, a papir žuti na strani gde je organski sloj, to jest nanosena emulzija. U mnogo boljem stanju su otisci koje sam radi zaštite laminirao i čuvam ih u kutijama, ali i njima se ne piše baš dobro. Razvoj tehnologije mastila imao je nekoliko pokušaja osiguravanja adekvatnih podloga, a jedan od zanimljivih, pionirskih pokušaja imao je "Canon" sa štampačem koji je imao poseban kartridž i glavu koja je na bilo koju površinu nabacivala lepljivu kapljicu u koju je, potom, uletala kap boje, čime je (uz postupak polimerizacije koji je obavljan na papiru) obezbeđena zaštita od UV zraka i oksidacije. Sličan postupak danas je vezan za pigmentne boje ("Epson" je pionir razvoja pigmentnih metoda štampe) gde je svaka kap pigmenta upakovana u mikrokapsulu od posebne smole, a sve zajedno nalazi se u vodi kao nosioci suspenzije. Udarac loptice o površinu papira rezutira pucanjem košuljice. Lepljenjem za površinu i polimerizacijom tačke nanosa dobija se do sada neviđena postojanost, otpornost i trajnost.

INKĐZET I KVALITET OTISKA

Kvalitetan otisak možemo dobiti samo ako su ispunjena tri uslova: kvalitetno mastilo se na kvalitetan način prenosi na kvalitetan papir. I to je pravilo koje mogu da ispune samo nekoliko proizvođača štampača i malo više proizvođača papira. Što se mene tiče, ako uračunam i poslednje štampače, do sad sam ih imao više od dvadeset, a koristio sam modele proizvođača: "Epson", "Canon", "Lexmark" i "HP". Svaki je imao svoje mane i prednosti, ali jedna stvar je do danas ostala apsolutno ista, a to je da otisak profesionalnog (maksimalno mogućeg) kvaliteta nikada nije bio jeftina stvar. Moram da priznam da nikada nisam koristio "refill" sisteme i da je ono što sam štampao uvek bilo na dobrim papirima i originalnim mastilima. Ima onih koji se s ovakvim sistemom neće složiti, ali u isto vreme ja nikada nisam imao nijedan problem sa zapušanim diznama ili oštećenim bilo kojim delom. Ovaj test papira ili da ga preciznije nazovem prikaz pristupačnih tehnologija štampe najvećeg mogućeg kvaliteta obavio sam na Epson Stylus Photo R260 A4 štampaču, HP proB9180 A3+ i Epson 3800 A2 štampaču uz malo učešće Canon Pixma 5000 i Epson RX 580 uređaja.

NOVI PAPIRI ZA DIGITALNI PRINT

Kao što je Ivana već pomenula u svojoj priči o Fotokini, bili smo na štandovima raznih proizvođača i raspiitali smo se o svim novitetima u vezi s

izborom papira namenjenih inkđzet printu. U broju posvećenom Fotokini imali ste priliku da vidite kako se i gde koriste inkđzet štampači u procesu izrade fotografija većeg formata, tako da je naša potraga išla paralelno u dva pravca: šta se novo pojavilo od uređaja, a šta od papira i podloga. Naravno da su nam najinteresantniji bili najteži, da ne kažemo najdeblji materijali jer dobar otisak dobićemo i na tanjem materijalu, ali pravi subjektivni efekat koji se oseća kada print držimo u ruci dobijamo isključivo korišćenjem debljih materijala. Veliki broj nezavisnih i novih proizvođača pokazao je glavne prednosti njihovih proizvoda, a neki od njih bili su toliko novi da na njihovim sajtovimaj još nema kolornih profila koji će vam u velikoj meri olakšati život i obavezne probe. A, kada pominjemo probe, imali smo sreću da dobijemo kutije s uzorcima skoro svih proizvođača, a moramo pohvaliti predstavnik kompanije "Fuji" na Sajmu koji su poslali uzorke na našu adresu jer ih u trenutku kada smo s njima razgovarali jednostavno nisu imali na štandu.

"Ilford" nam je na svom štandu pružio priliku da vidimo nove materijale, a u već dobro poznatoj gami proizvoda pod nazivom "Gallery" pomenuti papir s baritnom podlogom verovatno će predstavljati pravu stvar – barem za one koji još uvek na jagodicama prstiju imaju specijalno mutirane čulne ćelije prilagođene prepoznavanju nežne površine crno-belih materijala. I, da ne zaboravim, ovu vrstu papira, barem u "Ilfordovoj" varijanti, možete poznati i po starom mirisu.

"Harman" je jedna od nezavisnih ali i od najozbiljnijih "igrača" na tržištu danas. Oni koji i dalje koriste klasičan film znaju da je proizvodnja Ilford filmova sada pod kontrolom ovog proizvođača i da novi filmovi imaju dvostruko ime – "Harman Ilford". Pored proizvodnje filmova tu je i proizvodnja foto papira i papira za inkđzet štampače, od kojih se posebno izdvajaju oni s baritnom podlogom na kojima je stvarno jednostavno dobiti neutralno crni ton, ali i veoma lepo reprodukovane tonove fotografija koje su obrađene u maniru selenijumskog tonera, cijano-tipija i sličnih plemenitih postupaka.

"Epson" kao jedan od malobrojnih proizvođača ultrakvalitetnih uređaja ima u svom programu i proizvodnju potpuno optimizovanih papira za štampu. Ono što je interesantno jeste nekoliko vrsta mastila koja su potpuno prilagođena potrebama korisnika. Prva su "obična" "Claria" mastila namenjena svakodnevnoj upotrebi i njih koriste svi mali uređaji – do A3+ formata. Drugi sistem zove se Durabrite i njegova trajnost je mnogo veća, ali u kontrolisanim

Kao najbolji otisci (ne računajući urađene na originalnim papirima) izdvojili su se oni odštampani pomoću Epson Stylus 3800 štampača na Hahnemuhle FineArt Photo Rag Ultra Smooth 305 g papiru i Fuji Fine Art Fibre Baryte Mat BW 310 g, kao i otisak načinjen HP proB 9180 štampačem na Ilford Gallery Smooth 180 g papiru (poslednja dva nisu reprodukovani) odštampani u kompozitnom Greyscale modu. Reprodukacija dole prikazuje skenirani print bez ikakve korekcije (osim konverzije crno-belog skena u CMYK mod zbog pripreme za štampu). Skenirano je flatbed skenerom Canon CanoScan 9950F u rezoluciji 1.600 dpi bez ikakve naknadne dorade. Najveći reprodukovani detalj na printu veličine je 3 x 3 cm i skeniran je u maksimalnoj hardverskoj rezoluciji od 4.800 dpi. Kako ne bi bilo komentara u vezi s uticajem rezolucije fotoaparata, namerno sam umesto neke fotografije snimljene Nikonom D3 iskoristio ovu, mnogo stariju i snimljenu Olympusom E20P koji ima "samo" 5 megapiksela. Za sve one opsednute količinom piksela ovo je sigurno dobar primer za količinu detalja koju može dati fotoaparat ukoliko ima dobar objektiv. Taman detalj pokazuje kako kombinacija dobrog štampača i dobrog papira, naravno, rezultira dobrim otiskom koji ima detalje i u tamnim delovima. Veličina skeniranog kvadrata je 1 cm i bez resemplovanja prevedena je u rezoluciju 300 dpi, što je dalo veličinu slike od 5,3 cm. Najmanji kvadrat prikazuje izgled površine dimenzija 0,5 cm, koja je nakon skeniranja i prebacivanja u 300 dpi dala sliku veličine 2,7 cm na kojoj se veoma lepo vidi preciznost raspoređivanja tačaka.

Jedna od katastrofalnih grešaka jeste skoro potpuno odbijanje kapljica boje od površine papira, što rezultira ovim čudnim efektom. Gotova fotografija sušila se skoro sat vremena, a nastala je kao posledica pokušaja da odštampam fotografiju na Fuji 10x15 papiru koji nije deklarisan za upotrebljeni Epson Stylus Photo 260 štampač koji koristi obična mastila.

Ista fotografija odštampana na istom papiru, ali pigmentnim mastilom i na HP ProB 9180 štampaču daje vidno manje zamrljan, ali i dalje loš otisak. Primitan je i drugačiji gamut koji je nastao upotrebom pigmentnih mastila, ali ujedno pokazuje i male razlike koje neminovno nastaju upotrebom različitih uređaja, što daje realan razlog za test papira pre upotrebe.

Za ovaj otisak iskoristio sam papir istog formata, ali je proizvođač "Kodak", a i papir je namenjen upotrebi na svim štampačima. Ovoga puta mastilo se nije razlivalo, otisak je korektan, živih boja i s puno detalja. Greškom možemo smatrati jedino blage linije koje se jedva primećuju, a nastaju kao posledica pomeranja štampajuće glave i blage nekompatibilnosti.

Iako je obično mastilo dalo blage linije, ono je dalo i jače, da ih tako nazovemo, "napucane" boje, za razliku od pigmentnog mastila koje daje manje izražene boje, ali su kvalitet otiska i količina reprodukovanih detalja na stvarno zavidnom nivou. "Kodakov" foto papir prihvatio je mastilo veoma dobro i bio je skoro potpuno suv kada je izašao iz štampača.

IZBRAZDANA POVRŠINA CRNO-BELOG PRINTA

Pored pojave bronzinga koji je samo neugodna pojava i nanosi fizičku štetu samo vašem novčaniku, a ne i uređaju, korišćenje neodgovarajućeg materijala može rezultirati ozbiljnim oštećenjima uređaja. Ozbiljne probleme može stvoriti izobličenje ravne površine koja nastaje nakon kvašenja neodgovarajućeg papira isto tako neodgovarajućim mastilom, to jest kada pogrešite podešavanja. Površina papira se nakon kvašenja krivi i ulazi u polje kretanja štampajuće glave koja doslovno grebe mokru površinu papira ostavljajući neugodne brazde. Ukoliko je reč o običnom papiru, to će vas koštati lista i malo mastila, ali ako unutar štampača imate rigidnu podlogu, štete na mehanizmu i glavi mogu biti katastrofalne.

Ja sam pogrešio podešavanja prilikom štampanja ove fotografije na polusjajnom (semigloss) papiru i započeo print kao da je u štampaču običan težak papir sposoban da upije veće količine mastila. Papir na kojem je štampano nije mogao da prihvati veću količinu mastila, te je njegova površina omeškala i toliko nabubrila da ni posebne vodice koje kontrolišu kretanje papira nisu mogle da je "smire". Naravno da sam odmah zaustavio štampanje i izbacio papir napolje.

odrediti na kojoj površini print bolje izgleda. Kao i kod standardnih foto-materijala, sjajna površina daje oštre fotografije s jasnim detaljima, a na mat površini sve je to nekako ublaženo i mnogo mekše. A kada pominjemo štampanje, tada je izbor materijala veoma važan jer svakoj fotografiji jednostavno ne odgovara svaka površina. "Fuji" je u svojoj ponudi sada uvrstio i dva platna koja imaju različito izražene teksture i na kojima je štampa podjednako kvalitetna, ali je, barem po mom mišljenju, bolje koristiti grublju površinu pogotovu za fotografije na kojima količina detalja nije bitna. Ovakav izbor može izgledati čudno, ali ravnija površina poništava osnovni efekat zbog koje i štampano na ovakvom materijalu, a to je jasno vidljiva tekstura slikarskog platna. "Hahnemuhle" je priča za sebe. Dok je većina proizvođača inkdžet materijala nastala od firme (danas zatvorenih) koje su pravile crno-bele foto papire, dotle je ova kompanija pravila materijale specijalno namenjene umetnicima koje su samo malo modifikovali, tj. dodali su im sloj sa želatinom koji će držati kapljice na mestu. Naravno da je pronalazak i upotreba pigmentnih mastila i ovaj problem sklonila na stranu jer ovu vrstu mastila možete naneti skoro na svaku podlogu, ali ono što moramo priznati jeste da najkvalitetniji papiri namenjeni inkdžet štampi, posebno između brojnih nezavisnih proizvođača, nose etiketu "Hahnemuhle".

Kada posmatrate odštampanu fotografiju koja stoji ravno i osvetljena je odozgo i pod uglom, bronzing je teško приметiti. Ali čim se promeni ugao svetla ili pogleda, javlja se efekat nekontrolisane refleksije bakarne boje. Njegov izgled vidite na fotografiji gore desno, dok je na donjoj fotografiji vidljiva razlika između "čistog" i lakom korigovanog dela fotografije.

Pojava neželjenih refleksija na mestima koja bi trebalo biti crna i gde je logično i nanos mastila najveći naziva se bronzing. Bronzing se javlja kao posledica korišćenja neodgovarajućeg mastila na sjajnim površinama "gloss" papira, a veoma je sličan pojavi koju smo videli na klasičnim crno-belim fotografijama kada srebrno počinje da se jedini s nekim metalom, pa se javlja efekat ogledala. Bronzing je vezan za kombinaciju štampača, vrste i površine papira, pa ga je veoma teško izbeći, ali je delimično moguće ispraviti ga nakon završetka štampanja. Verovali ili ne, stari oprobani sistem koji koriste slikari za fiksiranje crteža, pomoću najobičnijeg laka za kosu, daje veoma dobre rezultate. Još od vremena kada sam retuširao fotografije pomoću "Air-brusha" ostalo mi je nekoliko konzervi posebnog Shmincke fiksativ laka u spreju. On se proizvodi u dve finalne površine: mat i sjajnoj i moguće je iskoristiti ga. Sličan lak proizvodi i "Hahnemuhle" pod imenom Protective spray. Drugi sistem jeste korišćenje Renaissance Wax materijala – voska kojim se kao i lakom menja transparentnost površine papira i nanos mastila, čime se menja tačka preloma svetlosnih zraka i u znatnoj meri poništava efekat bronzinga. Treba napomenuti da oba materijala imaju i zaštitna svojstva koja utiču na trajnost.

HP

Jedan od velikih proizvođača razvio je svoje sisteme materijala i jedan od glavnih akcenata bačen je na vodootpornost koja je problem inkdžet printova još od samih početaka. Karakteristikama papira ovog proizvođača i načinu na koji su oni postigli otpornost na vodu i vreme, kao i gami proizvoda, posvetićemo pažnju u sledećem nastavku. I, na kraju ovog dela priče o papirima koje sam imao

priliku da probam, pomenućemo da postoji jedan broj proizvođača koje nije lako pronaći kod nas kao što su: "Kodak", "Innova" – koja u svom sastavu ima i brend "Olmec", "Fotospeed", "Brightcube", "Hawk&Mauntain Art Papers", "Luminous", "Pictorico", "Tetenal", "American InkJet Corporation", "Cranes", "Legion" itd. Svi oni imaju veoma zanimljive materijale, a moram

pomenuti da tu spadaju i one zanimljivosti kao što je materijal Silver Film koji izgleda kao da štampate na ogledalu, Front i Backlight filmovi na kojima printovi izgledaju potpuno drugačije ili deblje papire koji imaju "upresovanu" površinu i najraznovrsnije teksture.

M.ŽIVKOVIĆ

Preplatite se na Mikro sa DVD-om

U svakom broju DVD sa preko 8,5 GB programa, demo igara i najava filmskih hitova. Svi programi testirani su antivirusnim softverom.

- Uslužni programi
- Bezbednost
- Linux
- Multimedija
- Zabava
- Novi filmovi
- PDA
- Internet
- Razvojni programi
- Standardni programi

Svim čitaocima želimo srećnu Novu godinu i Božićne praznike!

FIZIČKA LICA
POLUGODIŠNJA PRETPLATA
Sa DVD-om: 1770,00 dinara
Bez DVD-a: 1530,00 dinara

FIZIČKA LICA
GODIŠNJA PRETPLATA
Sa DVD-om: 3025,00 dinara
Bez DVD-a: 2585,00 dinara

PRAVNA LICA
GODIŠNJA PRETPLATA
Sa DVD-om: 3575,00 dinara
Bez DVD-a: 3135,00 dinara

Treća dimenzija

Od verzije CS3 Photoshop se može nabaviti u dve verzije: Standard, koja radi sve što smo navikli da vidimo u ovom programu, i Extended, koja uz sve to ima i opcije namenjene nekim specijalnim potrebama – medicini, graditeljima...

Trodimensionalnost sve više postaje nezaobilazni deo ovog čuvenog programa, pa se, logično, poboljšavaju i sve mogućnosti za rad 3D objektima. Postavlja se pitanje koliko su ove mogućnosti upotrebljive u svakodnevnom radu i koliko one znače fotografima? Zamislite samo mogućnost podešavanja strane i veličine objekta u kompoziciji slike, bez ograničenja koja ima dvodimenzionalna slika. Kao prvo, ako se u Photoshop uveze 3D model, na njega je izuzetno lako "zalepiti" sliku koja predstavlja dizajn. To pomaže svim dizajnerima da vide kako će to što rade stvarno izgledati i da brzo i jednostavno podeše željeni ugao i osvetljenje.

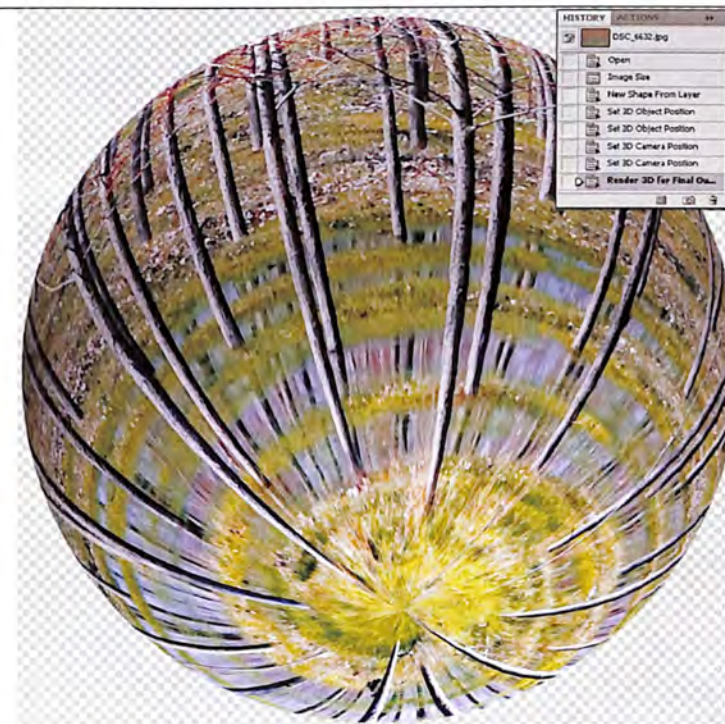
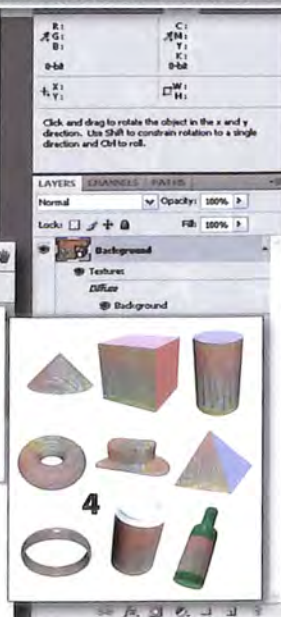
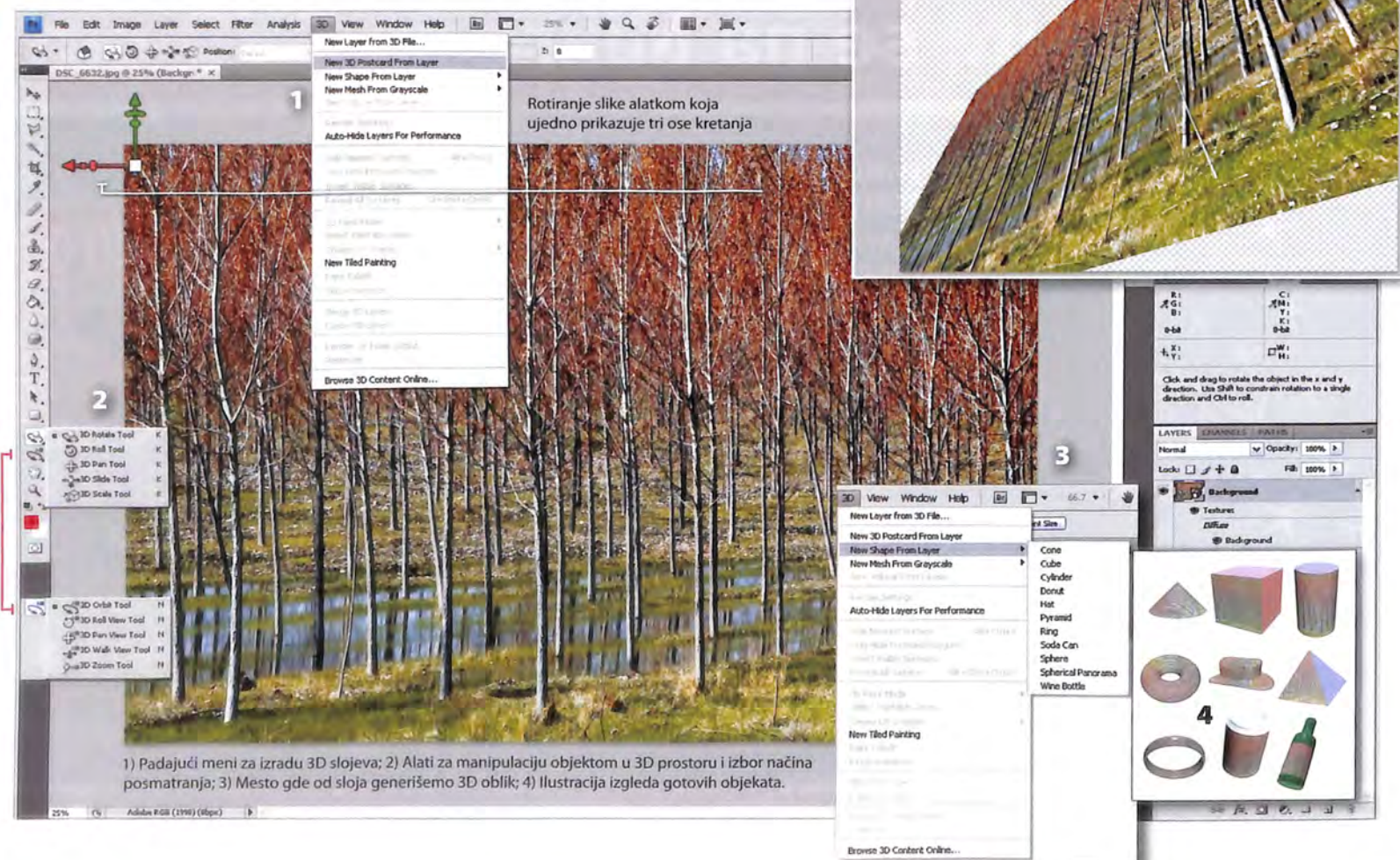
PRAVLJENJE 3D SLOJA

Photoshop CS4 doneo je mogućnost da se bilo koji sloj pretvori u trodimenzionalni. Ova opcija ima dva smera – prvi, u kojem je moguće sloj pretvoriti u tzv. 3D Postcard, koji sloj tretira kao 3D ravan, i drugi, u kojem se sloj oblikuje prema nekom postojećem i uvezenom 3D modelu. Prva opcija izuzetno je zanimljiva jer može vrlo uspešno da zameni perspektive pravljenja Free Transform alatkom (ili samo komandom Perspektive iz menija Edit, stavka Transform) i umesto da se 3D efekat simulira, objekat se stvarno postavlja u tri dimenzije. Druga opcija pruža vrlo zanimljive efekte.

Bilo koji sloj može da se oblikuje u nekoliko 3D modela koji su ponuđeni. Ako želite da vidite kako će vaša slika izgledati savijena u obliku kuje, piramide ili kocke, ovo je odlična prilika za to. Ako ste raspoloženi za još malo zabave, možete probati kako izgleda fotografija u obliku krofne s rupom ili čak šešira. Meni su se najupotrebljivijim učinile mogućnosti da se slika postavi na konzervu ili vinski flašu. Naravno, ovakav fajl može se sačuvati kao TIFF ili JPG, gde 3D objekat mora biti rasterizovan, što je sve vrlo korisno ako klijentu želite da pokažete ili pošaljete kako će dizajn koji ste napravili izgledati na gotovom proizvodu.

TRISTA ŠEZDESET STEPENI U SFERI

Većina fotografa, naravno, neće naći primenu prethodnih opcija, ali će im Spherical Panorama (možda) biti od koristi. To je mogućnost da se specijalno pripremljena panorama od 360° ubaci u sferu i pruži mogućnost gledanja prostora u 3D okruženju. S obzirom na to da postoje specijalizovani sistemi za pravljenje ovakvih panorama, najbolje bi bilo da se slika napravi takvim sistemom, pa tek onda ubacuje u 3D model. Ako se

Izgled još jednog od mogućih oblika – lopte nakon punog 3D renderovanja slike. Pored ovoga, postoji i mogućnost da opciju 3D sferne panorame iskoristite u kreativne svrhe, čak i ako niste napravili neophodan oblik – od obične fotografije koja će dati žestoki zum efekat.

panorama od 360° napravi tako da hvata i podlogu (tlo) i tavanicu (nebo), ona će izgledati veoma realno kada se ubaci u 3D model. Nažalost, Photoshop CS4 trenutno nema mogućnost da ovakav sloj eksportuje kao SWF, što bi dalo punu funkcionalnost ovakvoj opciji.

ALATI I NAČIN RADA

Kako je rad u Photoshopu prvenstveno zasnovan na slojevima, za rad ovakvim objektima koriste se specijalni 3D slojevi koji u sebi sadrže teksture za definisanje potrebne slike na objektu. Za razliku od prethodne verzije, CS4 je doneo poseban 3D meni i potpuno nove alatke za manipulaciju ovakvim objektima. Jedan komplet alata služi za manipulaciju samim objektom, dok drugi služi za manipulaciju pogledom.

STAPANJE SLOJEVA

Trodimensionalan objekat, sam po sebi, pruža dosta time što se na njega mogu postaviti slike kao teksture, ali ako bismo hteli da postavimo još neku sliku na isti objekat, morali bismo ponovo da ga postavljamo kao teksturu, što je zamoran posao. To su uvideli u kompaniji "Adobe", pa su u ovoj verziji Photoshopa ponudili najlogičnije rešenje – stapanje sloja sa slikom i 3D sloja. Postupak je prilično jednostavan. Objekat (sliku) na sloju koji želite da stopite sa 3D slojem treba da postavite na željenu poziciju, podesite odgovarajuću veličinu i rotirajte je po potrebi. Kada ste zadovoljni urađenim poslom, iz priručnog menija panela Layers izaberite stavku Merge Down (Ctrl+E) i sloj će biti stopljen sa 3D slojem, tj. postaće njegov deo. Kada se pogledaju teksture, vidi se šta se zapravo desilo: naš sloj spleten je sa jednom od postojećih tekstura koje boje objekat.

BOJENJE ČETKICOM

U prethodnoj verziji Photoshop je omogućavao bojenje površina četkicom tako što se direktno pristupalo teksturama. Takav način rada imao je veliku manu jer korisnik nije znao na kom delu 3D objekta zapravo radi i rezultati su bili nepredvidivi. Nova verzija je rešila taj problem tako što omogućava direktno bojenje teksture na samom objektu. Sada je bojenje prirodno jer se radi na način na koji su korisnici navikli i kontrola kompletnog procesa je mnogo bolja. Čitav sistem radi i s alatkom za kloniranje, kao i s Healing alatkama, što omogućava da se tekstura retušira na samom objektu.

Dovoljno je da to bude standardna pravougaona ili elipsoidna selekcija, a ako vam je neophodan neki specifičan oblik, onda će neka od Lasso alatki biti pravo rešenje.

Kada ste obeležili željeno područje, iz menija 3D treba izabrati stavku Hide Nearest Surface (Ctrl+Alt+X) koja će ukloniti jedan sloj tekstura objekta. Ako ovaj potez ne otkrije željenu unutrašnju površinu, onda treba ponovo pozvati ovu komandu, koja će skloniti još jedan sloj teksture. Postupak treba ponavljati dok se ne dobije željeni pogled u unutrašnjost objekta.

Posle toga možemo ukinuti selekciju i pristupiti bojenju unutrašnjosti. Kada ste zadovoljni bojenjem unutrašnjosti, komandom Reveal All Surfaces (Ctrl+Alt+Shift+X), će se "otvor" zatvoriti i sve teksture biće vraćene na svoja mesta, a naša obojena unutrašnjost lepo se vidi kroz providne delove objekta.

PUT ZA DALJU OBRADU

Trodimenzionalni objekti na 3D slojevima čuvaju se u okviru PSD formata, ali za dalju obradu mogu se uraditi dve stvari: rasterizovati 3D slojeve i čuvati sliku u nekom od mnogobrojnih bitmap formata koje Photoshop može da sačuva ili komandom Export 3D Layer, iz menija 3D, eksportovati u neki od četiri ponuđena oblika.

Mogućnosti rada 3D objektima u Photoshopu sve su veće i već sada pružaju šansu dizajnerima da iskoriste vrednosti ove tehnologije. Sledeće verzije sigurno će ići još dalje u mogućnostima i alatima namenjenim radu u virtuelnom svetu 3D tehnologije.

ZORAN IMŠIRAGIĆ,
ADOBE CERTIFIKOVANI INSTRUKTOR

BOJENJE UNUTAR OBJEKTA

Trodimenzionalni objekat nema samo spoljne površine, već i unutrašnje. Ponekad je potrebno da se i takve površine oboje, jer se vide kroz neke providne delove objekta. Vrlo je zanimljiv način koji su programeri proizvođača Photoshopa smislili kako bi omogućili bojenje unutar 3D objekta. Naime, ako želite da pristupite određnom području unutar objekta, potrebno je da napravite selekciju.

Prodaja digitalne foto&video opreme i rasvete

BM FOTO

Bul. Zorana Đinđića 12ž Lok. 5
Novi Beograd
011/311-99-88
011/213-77-08
011/213-80-04
09:30 - 19:00
10:00 - 14:00 subotom

Dunavska 12 u pasažu
Novi Sad
021/522-778
10:00-15:00 i 16:00-19:00
10:00-14:00 subotom

Veleprodaja:
Karadordeva 23a
Pančevo
Tel/fax.: 013/354-951

www.bmfoto.co.rs

U staroj terminologiji, pod velikim formatom podrazumevalo se sve što je bilo veće od formata 6x9 ili 6x6 centimetara. Ove, nekada popularne, veličine negativa/dijapozitiva nazivane su srednjim formatima. A onaj dobri, sada već možemo da kažemo i "stari" film širine 35 mm bio je poznat kao "lajka format". I dalje ne bih mogao da nastavim da nije postojao još uži film od "uskog formata". To je bio film širine 16 mm. Iako su pravljani još minijaturniji fotoaparati za upola uži film (9,5 mm) – "Minox", "Yashica", "Aron" i drugi, koji su snimali negative formata 8x11 mm, ovom prilikom zadržaću se na fotoaparatom predviđenim za snimanje neperforiranim filmovima širine 16 mm

Uski, veoma uski film

NEOBIČNI FOTOAPARATI

Gotovo svi fotoaparati koji su koristili film širine 16 mm bili su prilično neobičnog izgleda – pravljani su u obliku pravougaone kutije i lako su mogli da se smeste u gornji džep sakoa. Tu bi i našli svoje vrlo praktično mesto, ali za ovaj džep nisu bili prikladni zbog svoje mase. U to doba fotoaparati su se pravili od metala i bili su prilično teški, što im baš nije bila dobra osobina, ali zato su bili čvrsti i izdržljivi. Fotoaparate predviđene za snimanje filmom širine 16 mm pravilo je više fabrika. Njihova proizvodnja trajala je punih 25 godina (1950–1975). Pogledajmo nekoliko najzanimljivijih primeraka među njima.

MINOLTA

Kao velika i poznata fabrika fotoaparata, "Minolta" nikako nije mogla da "propusti" da se ne umeša i u ovu granu proizvodnje fotoaparata i to vrlo uspešno. Proizvedeno je oko 35 modela i njihovih verzija.

Konan

Prvi model Minolte od 16 mm napravljen je 1950. godine pod imenom Konan. Format snimka bio je 10x14 mm, objektiv se zvao Chyoko Rokkor 3,5/25 mm, a zatvarač je imao ekspozicije između 1/25 i 1/200 s, uz oznake B i T. Premotavanje filma i natezanje zatvarača rešeno je putem izvlačenja i uvlačenja dela fotoaparata. Kada je fotoaparat izvučen, moguće je okidanje zatvarača. Do 1952. godine proizvedeno je ukupno pet modela Konana. Posebno je interesantan crni Konan automat, pravljani posebno za policiju i njegova kolekcionarska vrednost je preko 400 evra. Pokušaj proizvodnje stereo Konana ostao je samo na prototipu.

Minolte 16 i 16 II

Minolta 16 (1957) ima slične karakteristike kao Konan, ali se sada film stavlja u fotoaparat putem

posebne kasete, dok Minolta 16 II ima nov objektiv svetlosne jačine 2,8, a ekspozicije idu do 1/500 s. Oba ova modela proizvodila su se u crnoj, plavoj, zelenoj, crvenoj i zlatnoj završnoj obradi, najskuplja je plava (200 evra), zatim ostale boje oko 150, crna oko 60 i hromirana verzija četrdesetak evra.

Minolta 16P i PS

Pojednostavljena verzija novog dizajna ima samo jednu ekspoziciju (1/100) s, nazubljeni skriveni toččić za premotavanje filma i jednostavan kalkulator ekspozicije kojim se na osnovu simbola s oznakama vremena menja otvor blende. Kolekcionarska vrednost je četrdesetak evra, što važi i za model PS.

Sonocon

Napravljen je 1962. godine s objektivom Rokkor 2,8/22 mm i ekspozicijama do 1/500 s. Zanimljiv je zbog ugrađenog tranzistoriskog radio-prijemnika, a i zbog kolekcionarske vrednosti od oko 400 evra.

Minolta 16MG

Opet nov i prijatan dizajn (1966). Premotavanje filma je putem velikog i nazubljenog točka u kome je i brojač snimaka. Kazaljku svetlomera treba podesiti s posebnim pokazivačem vezanim za blendu, čime se postižu kombinacije blende između 2,8 i ekspozicije od 1/30 do 1/250 s. Na njemu je objektiv Rokkor 2,8/20 mm. Među kolekcionarima ovaj model vredi pedesetak evra, a njegova "zlatna" verzija tri puta više.

Minolta 16MG-S

Model izrađen 1970. godine značajan po tome što njime "Minolta" ima nov, povećan format snimka, umesto 10x14, sada je to 12x17 mm, na istoj vrsti filma širine 16 mm. Fotoaparat ima automatsku ekspoziciju, i crna i hromirana verzija vrede oko 100 evra.

Minolta 16QT

Poslednja u seriji Minolte 16 napravljena je 1972, a njena proizvodnja trajala je još dve godine. S objektivom Rokkor 3,5/23 mm, sa CdS svetlomermom koji koristi ogromnu bateriju, može se postići automatska ekspozicija između 1/30 i 1/250 s. Udaljenost snimanja postiže se podešavanjem malog klizača na jedan od četiri simbola, što se vidi i u tražilu. Hromirana verzija ovog fotoaparata među kolekcionarima vredi pedesetak evra, a crna je za trideset evra skuplja.

KIEV-VEGA

Iako Japance i Ruse ne valja mešati, ni u ratu niti u miru, odmah posle "Minolte" stavio sam Ruse, pardon Ukrajince, ali i oni su bili Rusi u vreme proizvodnje ovog fotoaparata. Namerno sam ovako uradio da bi se lakše videlo da je "Vega" "originalna" kopija Minolta Konana, kasnije Minolte 16. Prva Vega napravljena je 1960. godine. Bio je to prilično lepo izrađen fotoaparat s hromirano/aluminijumskom završnom obradom. U početku proizvodnje objektiv 3,5/23 mm bio je bezimen, a kasnije mu je ime bilo Industar-M, s istim karakteristikama. Ovaj fotoaparat imao je ekspozicije s oznakama 30, 60 i 200, što znači odgovarajući deo sekunde. Na njemu nije postojala mogućnost podešavanja udaljenosti snimanja, ali je imao sinhronizaciju za elektronski blic. Format snimka isti je kao kod Minolte 16, 10x14 mm.

Kiev-Vega II

Proizvodnja ovog modela počinje 1961. godine. To je sad već savremen fotoaparat s mogućnošću podešavanja udaljenosti snimanja od 0,5 m. Na gornjem delu je kalkulator ekspozicije. Deo koji se radi premotavanja filma izvlači i uvlači, sada je

KIEV - VEGA

dizajniran tako da je funkcionalniji. Ostali detalji isti su kao i kod prethodnog modela.

Kiev 30

Godine 1974. fabrika počinje da proizvodi nov model s oznakom Kiev-30. Sem formata koji je sada 13x18 mm, kalkulatora ekspozicije smeštenog na zadnjem delu fotoaparata i sada okruglog okulara tražila, sve ostalo je isto. Najzanimljiviji podatak jeste broj proizvedenih primeraka, preko milion.

Kiev 30-M

Godine 1987. stiže nov, osiromašen model. Nema sinhronizaciju za blic, niti na njemu postoji kalkulator ekspozicije. Jubilarni Kiev 30-M zove se Kiev 1989. Na prednjem delu ugravirani su srp i čekić u zvezdi petokraki uz oznaku 1989, dok na zadnjem delu stoji "KIEV 1949–1989". To je ujedno i najskuplji Kiev-Vega, za koga se može dobiti i do 150 evra.

Kiev 303

Mehanički identičan modelu 30-M, ali s redizajnom završnom obradom s dosta crne plastike. Proizvodio se i u zelenoj, crvenoj, sivoj i beloj boji.

MAMIYA

Prema katalogima, fabrika "Mamiya" napravila je trinaest modela fotoaparata za film širine 16 mm. Brojka baš nije naročito srećna, ali zato su fotoaparati ove fabrike nešto najbolje, a i najlepše, što sam u ovoj klasi video. Interesantno je da je fabrika kod svih modela ostala na prvobitnom formatu – 10x14 mm.

Mamiya 16

Napravljena je 1949/1950. godine, ima objektiv Sekor 2,8/25 mm i zatvarač s ekspozicijama između 1/25 i 1/100 s. Hromirana vredi stotinak evra, a ako naletite na crnu, koja uz to ima i briljantno tražilo, koje se može skinuti, pripazite dobro na nju. To je policijska verzija, za nju će vam neko ponuditi i 600 evra.

Mamiya Super, Super II i Super III

Samo godinu dana nakon pojave Mamiye 16 napravljena je Mamiya Super s objektivom Cute 3,5/25 mm i ekspozicijama u rasponu od 1/2 i 1/200 s. S običnim okvirnim tražilom radi smanjenja njenih dimenzija deluje prilično originalno. Udaljenost snimanja podešava se pomoću male poluge smeštene na gornjem delu fotoaparata (od 30 centimetara nadalje). Model Super II (1957) dobija objektiv Sekor 2,8/25, ima brojač snimaka, sinhro kontakt za blic, dok model Super III (1958) pored toga ima i klizni žuti filter. Kolekcionarska vrednost svakog od ovih modela je šezdesetak evra.

KIEV 30

Mamiya 16 Automatic i Automatic RS

Izvanredno i solidno izrađen fotoaparat (1960). Pored dimenzija koje zavređuju poštovanje, ni masa mu nije baš mala. Razmaženi mogu reći da na ovom fotoaparatu nedostaje daljinar, ali on praktično nije ni potreban zbog velike dubinske oštine koju ima njegov objektiv. Sve ostalo što nalazimo na fotoaparatom ozbiljnijeg formata ima i Mamiya 16 Automatic. Selenski svetlomer unakrsno je povezan s blendom i ekspozicijama, što omogućava ručno određivanje elemenata snimanja, kao i neku vrstu prioriteta blende ili ekspozicije pri poluautomatskom radu. I sklopljivo optičko tražilo zaslužuje komplimente. Svi elementi snimanja vidljivi su s gornje strane fotoaparata. Ugrađeni objektiv je Sekor 2,8/25 mm, a zatvarač ima ekspozicije u rasponu između 1/2 i 1/200 s, kao i B. Najmanja udaljenost snimanja jeste 0,3 m. Pored kliznog poklopa objektiv postoji i klizni žuti filter. Model RS napravljen je iste godine, za razliku od Automatica njegova najduža ekspozicija je 1/5 s. Dodajmo, na kraju, da je Automatic "obučan" u kožu sivomaslinaste boje, što još više doprinosi njegovom elegantnom izgledu. Zaista, kada ga čovek uzme u ruke, oseća da je uzeo "pravi" fotoaparat. Kolekcionarska vrednost ova modela je ista, do 90 evra.

Pored navedenih modela postoji još pet relativno sličnih: To su: Mamiya 16 Deluxe (1961), 16EE, 16EE Deluxe (isto godište), 16 PS (1966) i konačno 1972. poslednji model – Mamiya 16GT. Kolekcionarska vrednost ovih modela ide do pedeset evra, 16EE Deluxe vredi tridesetak evra više.

svetlo optičko tražilo sa svetlećim graničnikom za eliminaciju paralakse. Na donjem delu fotoaparata nalaze se poluga za premotavanje filma i napinjanje zatvarača, automatski brojač snimaka, a tu je smeštena i sklopjliva poluga za vraćanje filma u kasetu. Svi Edixa fotoaparati od 16 mm imaju sličnu kolekcionarsku vrednost, 70 – 90 evra. Jedan se ipak izdvaja. To je Edixa 16 elfenbein, što će reći boje slonovače, on je redak i vredi čitavih 250 evra.

MAMIYA 16 AUTOMATIC

MINOLTA 16

MINOLTA 16 QT

MINOLTA 16

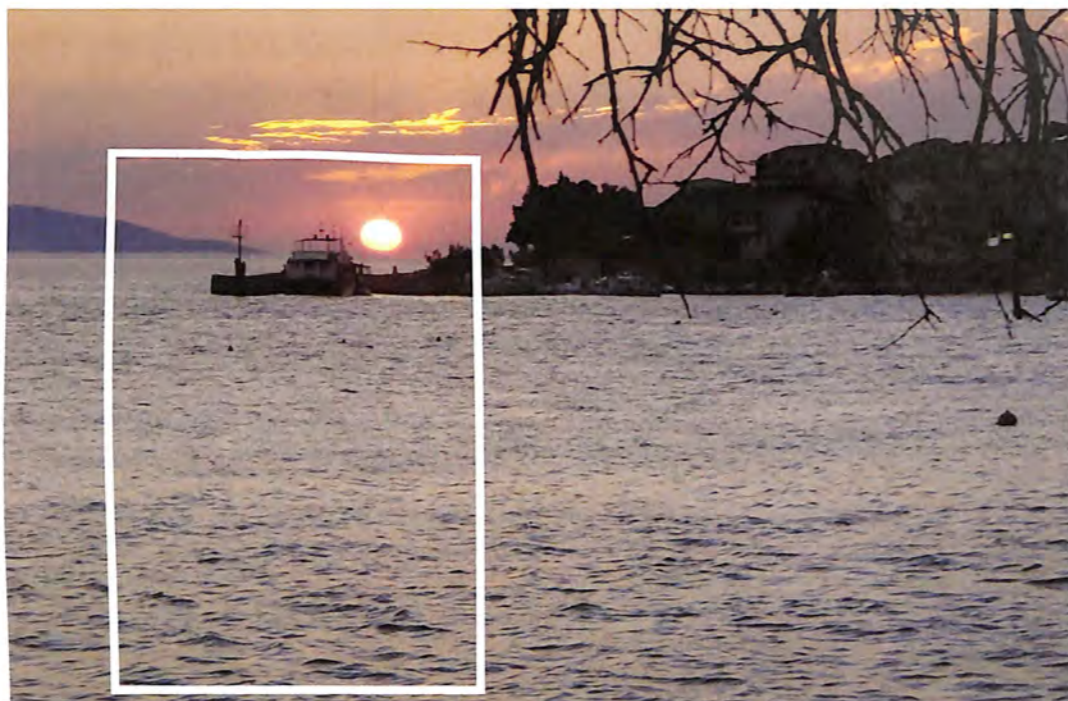
EDIXA 16M

Na kraju treba reći da su i druge fabrike pravile fotoaparate za film širine 16 mm i ta produkcija trajala je oko dvadeset pet godina u drugoj polovini prošlog veka. Kako to nisu bili značajni fotoaparati, brzo su zaboravljeni. Nadam se da će se čitaoci složiti da je ipak bilo vredno setiti ih se MIROSLAV NIKOLJAČIĆ

KOMENTATORSKI PAR
IVANA & MILAN

Učestvujte i vi

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-komentar, napišite vaše mišljenje o komentarima i našem radu, predložite vaše ideje kako bismo bili što bolji i vama korisniji. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Ako vi učite od drugih, znači da i drugi mogu da nauče od vas!
Refoto, za "Foto-komentar",
Pčinjska 17, 11000 Beograd

DODIR

EMIL MANDALOVIĆ, SARAJEVO, BIH

Još jedna od brojnih fotografija zalaska sunca. Mislim da je za ovakvu boju mora usvojen onaj poetski izraz "sinje" i to je ono što jeste najzanimljivije. Autor je bez razloga u kadru ostavio granje koje apsolutno kvari fotografiju koja ima još jednu manu –

suviše je široko kadrirana, što daje veoma mali sunčev disk. Ukoliko odrežemo sav nepotreban višak i okrenemo kadar vertikalno, ispravićemo obe greške: sunce će biti upečatljivije, a neobična boja mora dominiraće donjim, većim delom fotografije.

Verovatno deo naših čitalaca pomisli kako je nama lako – samo kritikujemo. I mi se svakodnevno susrećemo s gomilom problema prilikom fotografisanja i trudimo se da ih prvo sagledamo, a potom i najjednostavnije i najbrže rešimo. Radislav ima mnogo zanimljivih fotografija koje pokazuju njegove tendencije, ali će morati ponekad da zastane i reši pojedine probleme. Na ovoj fotografiji ima ih nekoliko i svi su mogli biti rešeni prilikom snimanja za koje pretpostavljamo da je, barem po stajlingu modela, bilo organizovano (da bi se model obučen u crno bolje video, neophodno je prosvetliti tamne partije alatom ShadowsHighlights). Prva neophodna stvar jeste promena ugla fotografisanja koji je morao biti viši. Ovaj problem rešava se penjanjem na stolicu, merdevine ili, u najgorem slučaju, podizanjem fotoaparata iznad glave. Na taj način bi se bolje videla glava modela, a i deo vrata, a ujedno bi se izbegla i vidna perspektivna distorzija – kompletan kadar skuplja se prema gore. Dodatnim pomeranjem celokupnog kadra ulevo dobili bismo deo rama prozora koji nedostaje, a eliminisali nepotrebni svetli krug koji je verovatno nastao kao posledica upaljenog svetla u sobi.

IŠČEKIVANJE

RADISLAV ČAHOVAN, JAKOVO

BELI KIŠOBRAN

BRANKO ĐUROVIĆ

Veoma lep motiv koji je malo nesporno rešen, verovatno je autor pokušao da fotografisanje izvede što brže i skloni fotoaparat ispod kaputa. Linije pahulja koje nosi vetar stvaraju uvek zanimljivu teksturu, ispod koje oblici izgledaju veoma zanimljivo. U ovom slučaju imamo ulicu i prolaznicu s belim kišobranom, što nam je apsolutno jasno kada pročitamo naslov. Inače, baš taj kišobran predstavlja i glavni problem jer je potpuno beo, bez ikakvih detalja, a na fotografiji se nalazi pod takvim uglom da ga je teško prepoznati.

Jedan od načina da stvari koje svi poznaju i prepoznaju izgledaju malo drugačije jeste u promeni, a jedna od mogućih promena koje (pored ugla snimanja, izbora načina predstavljanja – crno-belo ili kolor) možemo izvesti jeste izbor načina na koji je naš objekat osvetljen. Kalemegdanska tvrđava je sasvim sigurno, mesto koje će većina ljudi, čak iako ne živi u Beogradu, prepoznati. Vladimir je iskoristio trenutak kada noć smeњуje dan i napravio fotografiju koja je zanimljivija nego da je istu scenu snimio po lepom,

sunčanom danu. Ipak ga moramo malo kritikovati jer je dozvolio da mu promakne nekoliko grešaka koje će moći veoma lako da ukloni. Ovakvo postavljene fotografije asociiraju na zadatke iz enigmatskih časopisa "Pronadite razlike" pa ćemo neke otkriti. Prvo što mi je zapalo za oko jeste apsolutna belina koju je dobio na prolazu dole desno. Prva reakcija svakog autora kome ukazete na takvu grešku jeste: pa to je tako i ne može se korigovati. Verujte mi da je moglo da se koriguje čak i kada nije bilo digitalnog retuša. Magičnom alatom za selektovanje

obeležimo beli deo, malo omekšamo selekciju i prebacimo je na deo slike gde ima vidljive teksture. Iskopiramo taj deo, vratimo se korak nazad i u selekciju spustimo kopiju koja popuni belinu. Eventualne nesavršenosti korigujemo alatom za kloniranje. Potamnio sam i gornji deo neba i prosvetlio deo horizonta kako bih istakao moderne zgrade koje kao da se naslanjaju na tradiciju starog Beograda.

OPSERVATORIJA

VLADIMIR TASEVSKI, BEOGRAD

Reke, mora, okeani...

U susret jubilarnom broju
Nautički magazin
Pet godina sa Vama

Kli-Kli
Isti jarboli, dva pokolenja
Jelena i Srboljub Kojadinović

Novo izdanje
Nautičko turistički vodič Tise
sa plovnom kartom

Наутичко-туристички ВОДИЧ **Тисе**

аутори
Сана Николић
Јелица Марковић
Јован Нино Поповић

Тител
Бечеј
Нови Бечеј
Ада
Сента
Чока
Кањижа

Ispravljanje krive slike

U ovom broju bavimo se obradom fotografija koje imaju problem perspektivnih i ostalih distorzija i mogućnostima njihovog korigovanja ili čak korišćenja u kreativne svrhe – pomoću novih mogućnosti 3D alata. U sledećim brojevima sličnih tema biće i više, a sada da vidimo šta možemo uraditi s originalnom fotografijom

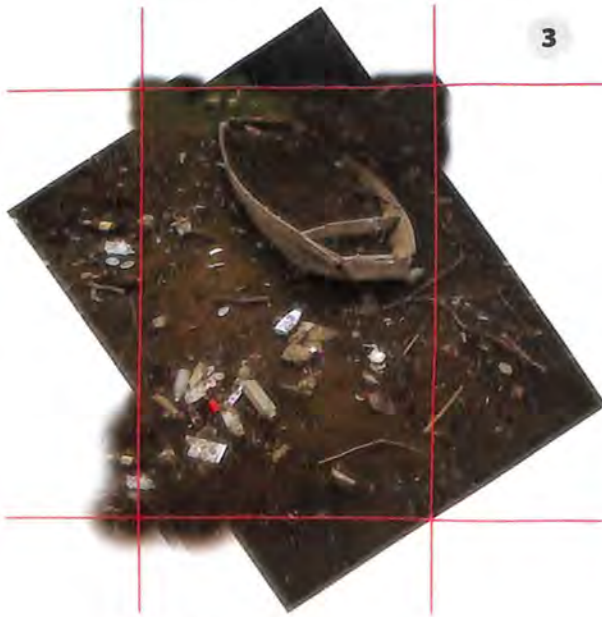

	Eyedropper Tool	I
	Color Sampler Tool	I
	Ruler Tool	I
	Count Tool	I

Stefan Malešević iz Beograda jedan je od naših najvrednijih čitalaca kome istovremeno nije nimalo teško da pošalje fotografije za digitalan komentar – dobili smo ih i za ovaj broj. Ovaj snimak čamac na isušenoj i prljavoj obali dobili smo pre nekoliko meseci i čekali neku zgodnu priliku da ga objavimo. Nije mi bila baš najjasnija namera mladog autora, osim što je fotoaparata prilikom snimanja toliko iskrivio da čamac stoji skoro vertikalno na fotografiji. Da bih proverio kako drugi reaguju, odštampao sam je na papiru i dao nekolicini ljudi i svi su uradili jednu te istu stvar – okretali su fotografiju za isti ugao, ali u kontrastu od onog koji je Stefan imao pri snimanju. Naravno da je ovakve fotografije bolje snimiti ponovo (čamac pun zemlje ionako ne plovi nikuda) nego obrađivati, ali ovo je prilika da se upoznamo s nekoliko alatki i

postupcima koji će nam često biti potrebni prilikom obrade fotografija. Prvi korak predstavlja rotiranje fotografije pomoću lenjira. Ova alatka smeštena je zajedno s pipetom i alatkama za uzorkovanje boja i brojačem, a skraćenica (Shortcut) do nje jeste slovo L. Kao i u ostalim situacijama kada imamo više alata u jednom meniju i s istom skraćenicom za pozivanje, pritisak na taster Shift i taster L u ovom slučaju omogućava brzi izbor odgovarajućeg alata – bez otvaranja menija. Postavili smo lenjir u odgovarajući položaj, tj. povukli smo liniju, a potom u meniju Image > Rotate Canvas biramo opciju Arbitrary gde vidimo i koji će ugao rotacije biti urađen. Nakon rotiranja vidimo da se i naša radna površina (Canvas) povećala, ali pre nego što uradimo nov izrez (Crop), biće od velike koristi da prvo vodećim linijama (Guide lines) obeležimo nov izrez. Potom s delova fotografije koji će biti odbačeni iskloniramo alatkom Stamp Tool neophodnu površinu, kojom popunjavamo beline koje bi kasnije bile teže popuniti, a i to bi radili s već postojećim delovima fotografije (što se može primetiti na kraju i napraviti problem). Nakon popunjavanja belih uglova gotovu fotografiju izrežemo po vodećim linijama, a kako je ona već sama po sebi monohromatska, pretvorićemo je u crno-belu. Ovaj postupak ima mnogo mogućih načina izrade, a ja sam ovoga

puta iskoristio opciju Image > Adjustments > Black&White. Pažljivim podešavanjem klizača dobijamo isti efekat kao da smo koristili filtere u boji, to jest crveni filter prosvetliče crvenu boju, a maksimalno potamniti zelenu i plavu. Podesimo još osvetljenost i kontrast i jedino što još nismo uradili jeste da fotografiji zadamo dimenzije i obavezno popunimo File Info. M. ŽIVKOVIĆ

BM FOTO d.o.o.

+381 11 213 77 08
+381 11 213 80 04
www.bmfoto.co.yu

Canon dSLR
Canon EOS 400D RB kit - 460eur
Canon EOS 1000D Kit 18-55 IS - 520eur
Canon EOS 450D telo - 590eur

Canon EOS 450D kit
EF-S 18-55mm IS 3.5-5.6
12.2mpix, 22.2 x 14.8 mm CMOS,
3.0" LCD
Cena: 630eur

Canon EOS 40D telo - 785eur
Canon EOS 40D kit 28-135mm - 1100eur
Canon EOS 40D kit 17-85mm - 1100eur
Canon EOS 40D kit dupli zum kit - 1199eur
Canon EOS 50D telo - 1050eur
Canon EOS 50D kit 17-58mm IS - 1380eur
Canon EOS 50D kit 18-200mm IS - 1649eur
Canon EOS 50D kit 24-105mm - 2595eur
Canon EOS 5d mark II - 2600eur
Canon EOS 1D Mark III - 3300eur
Canon EOS 1Ds Mark III - 6400eur

Nikon dSLR
Nikon D40 kit 18-55mm - 375eur
Nikon D40x kit 18-55mm - 530eur
Nikon D60 kit 18-55mm 3.5-5.6 VR - 519eur
Nikon D80 telo - 550eur
Nikon D80 kit 18-55mm VR - 750eur
Nikon D80 kit 18-70mm - 790eur
Nikon D80 kit 18-135mm - 750eur
Nikon D80 kit 18-200mm VR - 1099eur
Nikon D90 telo - 850eur

Nikon D90 kit + 4GB SDHC
AF-S DX Nikkor 18-105mm
f/3.5-5.6G ED VR
12.3 Mpix, 23.6 x 15.8 mm, D-movie
Cena: 1099eur

Nikon D200 telo - 890eur
Nikon D200 kit 18-70mm - 1150eur
Nikon D200 kit 18-135mm - 1120eur
Nikon D200 kit 18-200mm - 1520eur
Nikon D300 - 1250eur
Nikon D700 telo + MB-D10 - 2300eur
Nikon D3 - pozovite

Sony dSLR
Sony Alpha DSLR-A200 kit 18-70mm - 455eur
Sony Alpha DSLR-A200 dupli zum kit - 595eur
Sony Alpha DSLR-A300 kit 18-70mm - 522eur
Sony Alpha DSLR-A300 dupli zum kit - 642eur
Sony Alpha DSLR-A350 kit 18-70mm - 671eur
Sony Alpha DSLR-A350 dupli zum kit - 781eur
Sony Alpha DSLR-A700 kit 16-105mm - 1350eur
Sony Alpha DSLR-A700 telo - 906eur
Sony Alpha DSLR-A700 kit 18-70mm - 960eur
Sony Alpha DSLR-A700 kit 18-200mm - 1200eur

Sony DSLR-A900 telo
24.6 Mpix, 35.9 x 24mm EXMOR
CMOS, 3.0" LCD
Cena: 2585eur

Jin Hui JN-150 - 90eur
Jin Hui D-150 - 100eur

Jin Hui JN-600
600ws blic glava, lenjir,
pilot lamp, kablovi
Cena: 160eur

Jin Hui D-600 - 195eur
Jin Hui JN-800 - 200eur
Jin Hui D-800 - 245eur
Jin Hui JN-1000 - 235eur
Jin Hui D-1000 - 275eur

Urbao Aku. blic glava 300 Ws - 290eur
Urbao Akumulatorska blic glava 400 Ws - 360eur
Urbao POB-35-3000 - 800eur

Kompleti blic rasvete

Jin Hui JN-150 Flash Twin Umbrella Kit - 220eur
Jin Hui JN-600 Flash Twin Softbox Kit - 405eur
Jin Hui JN-600 Flash Umbrella/Softbox Kit - 390eur
Jin Hui JN-600 Luxurious Kit - 600eur
Jin Hui JN-1000 Flash Umbrella/Softbox - 545eur
Jin Hui JN-1000 Flash Twin Softbox Kit - 550eur
Thunder Power Pack Series TD-3200 - 2120eur

Canon Blicevi
Canon 430EX II - 320eur
Canon EX430 - 250eur
Canon EX580 II - 445eur

Nikon Blicevi
Nikon SB 400 - 130eur
Nikon SB 600 - 249eur
Nikon SB 800 - 365eur

Nikon SB-900 AF
48 vodeći broj, 4 x AA bat. 415g
Cena: 449eur

SIGMA Blicevi
Sigma EF-530 DG ST - 115eur
Sigma EF-530 DG SUPER - 175eur

Canon objektiv

Canon EF-S 10-22mm f/3.5-4.5 USM - 690eur
Canon 16-35mm f/2.8 II USM - 1399eur
Canon EF 17-40mm f/4L USM - 735eur
Canon EF-S 17-55mm f/2.8 IS USM - 1100eur
Canon EF-S 17-85mm f/4-5.6 IS USM - 395eur
Canon EF-S 18-200 F3.5-F5.6 IS - 660eur
Canon EF 24-70mm f/2.8L USM - 1240eur
Canon EF 24-105mm f/4L IS USM - 1095eur
Canon EF 28-135mm f/3.5-5.6 IS USM - 445eur
Canon EF-S 55-250mm f/4-5.6 IS - 280eur
Canon EF 70-200mm f/2.8L IS USM - 1795eur
Canon EF 70-200mm f/2.8L USM - 1250eur
Canon EF 70-200 mm f/4L IS USM - 1140eur
Canon EF 70-200mm f/4L USM - 650eur
Canon EF 70-300mm f/4-5.6 IS III USM - 595eur
Canon EF 70-300mm f/4.5-5.6 DO IS - 1265eur
Canon EF 100-400mm f/4.5-5.6L IS USM - 1550eur
Canon 15mm f/2.8 Fisheye - 650eur
Canon EF 50mm f/1.4 USM - 355eur
Canon EF 50mm f/1.8 II - 90eur
Canon EF-S 60mm f/2.8 Macro USM - 450eur
Canon EF 85mm f/1.2 II USM - 1789eur
Canon EF 85mm f/1.8 USM - 395eur
Canon EF 100mm f/2 USM - 370eur
Canon EF 100mm f/2.8 Macro USM - 480eur
Canon EF 135mm f/2L USM - 1020eur
Canon EF 200mm f/2.8L II USM - 670eur

Nikon objektiv

Nikon AF-S 12-24mm f/4G - 1129eur
Nikon AF-S 14-24mm f/2.8G ED - 1650eur
Nikon AF-S 16-85mm f/3.5-5.6G ED VR - 620eur
Nikon AF-S 17-35 f/2.8 IF-ED - 1300eur
Nikon AF-S 17-55 f/2.8G ED-IF DX - 1380eur
Nikon AF-S 18-55mm f/3.5-5.6G VR - 200eur
Nikon AF-S 18-105mm f/3.5-5.6G VR - 269eur
Nikon AF-S 18-200mm f/3.5-5.6G VR - 670eur
Nikon AF-S 24-70mm f/2.8G ED - 1600eur
Nikon AF-S 24-120mm f/3.5-5.6G VR - 699eur
Nikon AF-S 28-70mm f/2.8D ED-IF - 1799eur
Nikon AF 35-70 mm f/2.8D - 500eur
Nikon AF-S 55-200mm f/4-5.6 ED VR - 279eur
Nikon AF-S 70-200mm f/2.8G VR - 1900eur
Nikon AF-S 70-300mm f/4.5-6.6G VR - 549eur
Nikon AF 70-300 f/4-5.6G - 145eur
Nikon AF 70-300 mm f/4-5.6 ED - 419eur
Nikon AF 80-400 f/4.5-5.6D - 1780eur
Nikon 10.5 f/2.8G ED AF DX Fisheye - 759eur
Nikon AF 14mm f/2.8D ED - 1849eur
Nikon AF 50mm f/1.4D - 349eur
Nikon AF 50mm f/1.8D - 139eur
Nikon AF-S 60mm f/2.8G Micro - 579eur
Nikon AF 85mm f/1.4D IF - 1235eur
Nikon AF 85mm f/1.8D - 469eur
Nikon 105mm f/2.8G VR Micro - 890eur
Nikon AF 300mm f/2.8 IF-ED - 5199eur

SIGMA objektiv

Sigma 10-20mm f4.5-5.6 DC EX HSM - 450eur
Sigma 12-24mm 4.5-5.6 EX DG - 645eur
Sigma 17-70mm F2.8-4.5 DC MACRO - 325eur
Sigma 18-50mm F2.8 EX DC MACRO - 430eur
Sigma 18-200mm f3.5-6.3 DC OS - 310eur
Sigma 20-40mm F2.8 EX DG ASPHERICAL - 400eur
Sigma 24-60mm F2.8 EX DG - 428eur
Sigma 24-70mm F2.8 EX DG MACRO - 375eur
Sigma 24-135mm F2.8-4.5 ASPHERICAL - 250eur
Sigma 50-150mm F2.8 EX DC HSM - 460eur
Sigma 50-500mm F4-6.3 APO HSM - 850eur
Sigma 70-200mm F2.8 II MACRO HSM - 630eur
Sigma 70-300 APO F4.5-6.3 DG MACRO - 180eur
Sigma 100-300mm F4 APO EX DG/HSM - 940eur
Sigma 120-300mm F2.8 APO HSM - 2220eur
Sigma 135-400mm F4.5-5.6 APO DG - 540eur
Sigma 55-200mm F4.5-6.3 DC - 125eur
Sigma 120-400mm F4.5-5.6 OS HSM - 595eur
Sigma 150-500mm F5-6.3 OS HSM - 715eur
Sigma 8mm F3.5 EX DG Fisheye - 600eur
Sigma 10mm F2.8 EX DC Fisheye HSM - 440eur
Sigma 14mm F2.8 EX ASP/HSM - 500eur
Sigma 15mm F2.8 EX DG FISHEYE - 490eur
Sigma 30mm F1.4 EX DC/HSM - 353eur
Sigma 50mm f2.8 EX DG MACRO - 195eur
Sigma 50mm F1.4 EX DG HSM - 360eur
Sigma 105mm F2.8 MACRO - 335eur
Sigma 180mm F3.5 APO MACRO HSM - 705eur
Sigma 300mm F2.8 APO EX DG/HSM - 1995eur

Specijalna ponuda - Sigma za Sony Alpha dSLR:

Sigma 17-70mm F2.8-4.5 DC MACRO - 225eur

Sigma 18-125mm
F3.8-5.6 DC OS HSM
16/12 elemenata/grupa, 67mm filter,
35mm min. udaljenost za fokus,
74*88.5mm, 505g
Cena: 290eur

Sigma 50mm f2.8 EX DG MACRO - 185eur
Sigma 70-300 APO F4.5-6.3 DG MACRO - 140eur
*samo uz Sony Alpha dSLR modele

Maloprodaja Beograd - Bul. Zorana Đinđića 122 lok 5
Maloprodaja Novi Sad - Dunavska 12 (u pasažu)

VIDEO I BLIC RASVETA

Baterije i punjači,
Foto pozadine,
Zilberice,
Kišobrani,
Softboksovi,
Filteri,
Adaptori za objektiv,
Dodaci za bliceve,
Fluo rasveta,
Zonerice,
Flash trigeri

Sve za fotografe i video snimatelje
www.moneta.rs moneta93@gmail.com
Moneta, Bulevar kralja Aleksandra 84. 011/344 84 77

Ovde može biti vaš oglas!

Za više informacija pozovite
ReFoto marketing
011 / 344 - 9641
344 - 9642

Prijatelj časopisa ReFoto

studio B

radio na frekvencijama
99,1 MHz
100,8 MHz
105,4 MHz

lowepro

FastPack 100 (crna, crvena, plava)	4.999 din
FastPack 200 (crna, crvena, plava)	5.499 din
FastPack 250 (crna, crvena, plava)	5.999 din
FastPack 350 (crna, crvena, plava)	6.790 din
FlipSide 200 (crna, crvena, plava)	5.590 din
FlipSide 300 (crna, crvena, plava)	6.490 din
Inverse 100 (crna, zelena)	4.400 din
Inverse 200 (crna, zelena)	4.990 din
Sling Shoot 100 AW (crna)	4.990 din
Sling Shoot 200 AW (crna)	5.990 din
Sling Shoot 300 AW (crna)	7.590 din
Sling Shoot 350 AW (crna)	10.790 din
Super Trekker AW (crna)	37.990 din
Commercial (crna)	16.990 din
Compu Day Pack	5.790 din
Primus AW (plava)	14.490 din
Compu Trekker AW (crna)	9.990 din
Rover AW II (crna)	9.990 din
Pro Roller 2 (crna)	25.990 din

Cene su sa PDV-om, zadržavamo pravo promene cena bez prethodnog obaveštenja.

Nikon SHOP Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Nikon Service

Jedini licencirani servis Nikon fotoaparata u Srbiji

Radno vreme 09-17h
Pčinjska 15a
011/644 7958

SVET U FOKUSU

DARIO FUŽINATO, Novi Sad, "Stanica-Noví Sad", tema: "Mesto"

DRAGANA STANKOVIĆ, Niš, "Counter", tema: "Mesto"

MARKO PRELIĆ, Čačak, "Stari grad", tema: "Dokumentarni portret"

MIROSLAV GEORGIJEVIĆ, Novi Sad, "Dečak", tema: "Dokumentarni portret"

Kao što smo mnogo puta do sada imali priliku da vidimo, fotografije koje stižu na konkurse sve su bolje. Iako je nekako uobičajeno da se "prvi mačići bacaju..." ono što je od fotografija stiglo na konkurs, nije bilo toliko brojno, koliko je bilo zanimljivo gledati motive i načine na koji je svako od Vas pristupao temi. Još je jedna stvar vidljiva, a to je odsustvo fotografija koje bi odgovorile temama: reportaža, okruženje i smešna strana sveta. Moramo priznati da je nekolicina autora poslala fotografije ali da one ili nisu bile adekvatan odgovor zadatoj temi, ili su autori imali bolju fotografiju u nekoj od drugih tema. Reportaža nije kolekcija fotografija s jednom temom, već serija fotografija koja obrađuje neki događaj, običaj, ljude i zanate nekog kraja. Ekologija, s druge strane, nije fotografija gomile đubreta, već treba istražiti odnose žive i nežive prirode i čoveka koji je u sve to umešan na dobar, ili, mnogo više, loš način. Što se tiče teme koja treba da ukaže na one jedinstvene situacije koje izazivaju osmeh kod posmatrača, pogledajte nagrađenu fotografiju Nemanje Jovanovića na konkursu magazina *Status*.

S nestrpljenjem očekujemo vaše nove fotografije koje će, nadamo se, pokriti i ostale teme.

M. ŽIVKOVIĆ

BORIS KOČIŠ, Novi Sad, "Bez stajanja", tema: "Mesto"

DUŠAN ŽUTINIĆ, Niš, "London", tema: "Mesto"

VESNA JOVANOVIĆ, Beograd, "Bez naziva", tema: "Dokumentarni portret"

NEBOJŠA ARSENOVIĆ, "Nedelja popodne, Ušće", tema: "Mesto"

ŠLJIVO HUSEIN, Prozor-rama, "Vodopad na Dugama", tema: "Mesto"

IVAN ALEKSIĆ, "Dokolica", tema: "Dokumentarni portret"

IVAN TASIĆ, Kruševac, "Bez naziva", tema: "Dokumentarni portret"

PROPOZICIJE KONKURSA

KATEGORIJE:

- Dokumentarni portret (snimate portret u ambijentu, na nekom dešavanju, portret specifične grupe ljudi, predstavnike neke zajednice ili određenog zanimanja...)
- Okruženje (pejzaži s akcentom na ekologiju koji beleže čovekov odnos prema prirodi)
- Mesto (uhvatite puls grada, sela, naselja... na svim prostorima naše zemlje i sveta)
- Smešna strana sveta (snimate fotografije neobičnih situacija iz svakodnevnog života s akcentom na smešnu stranu života)
- Reportaža (predstavite seriju od šest do osam fotografija koja može da objedini sve kategorije ili da se bavi samo jednom)

Prima se do deset fotografija po kategoriji. Na svakoj fotografiji mora biti napisano ime i prezime, kontakt, naziv rada i tehnički podaci (opciono) i za koju kategoriju je namenjena.

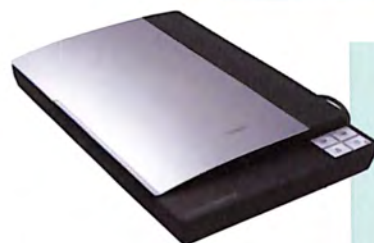
Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
Rok za prijem radova je **do 10. u mesecu.**

U svakom broju objavićemo izbor od desetak najboljih fotografija a glavne nagrade biće dodeljene u poslednjem, decembarskom broju. Poslednji termin za prijem radova je 10. 11. 2009.

sponzora konkursa i nagrade objavićemo u sledećem broju. Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs: "Svet u fokusu"

PRAKSA NA DELU PORTRET

Snimanje portreta, pa još u studijskim uslovima, predstavljalo je više nego ozbiljan zadatak i mi smo se pribojavali kako ćete se Vi snaći u toj ulozi. Sada vidimo da su svi zadaci koje postavimo pred Vas, samo novi izazovi koje s velikom količinom kreativne energije savladavate na najbolje moguće načine. Verovatno najzanimljivija stvar u ovoj, nazovimo je tako, rundi konkursa jeste izuzetan broj portreta mladih ženskih osoba. Ipak, nagradu je, sasvim zaslužno, dobila fotografija na kojoj je muški lik. Kada pažljivo pogledate, videćete koliko je pažnje nagrađeni autor posvetio svakom detalju: svetlu, kadru i, najviše izrazu snimljene osobe, upravo ono što nedostaje ostalim portretima koji su najbliži modnom ili glamur stilu.

NIKOLA MILJKOVIĆ, Kragujevac, "Atina"

BORIS KOCIŠ, Novi Sad, "Schhh"

STEFAN STOJANOVIĆ, Beograd, "Lidija"

NAGRADA – Epson Perfection V200 Photo: ŽELJKO ŠKRBIĆ, Novi Sad, "Đura"

NENAD MILENKOVIĆ-INDI, Beograd, "Jovana"

MIROSLAV GEORGIJEVIĆ, Novi Sad, "Woman"

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

EPSON
EXCEED YOUR VISION

PROPOZICIJE KONKURSA

Tema: vezana za rubriku *Praksa na delu*
Broj radova: do 10 fotografija po autoru
Tehnika: analogne i digitalne fotografije
Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poledini

fotografije, kod digitalnih fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)
Poslednji rok za slanje: **do 10. januara.**
Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd
za konkurs "Praksa na delu"

Autor fotografije: Dejan Bećić

Konkurs za najbolju fotografiju na temu
PRAKSA NA DELU

UČESTVUJTE U NAGRADNOM FOTO KONKURSU "PRAKSA NA DELU" KOJI ORGANIZUJE EPSON I ČASOPIS REFOTO, UZ PODRŠKU KOMPANIJE BS PROCESOR. Konkurs će biti otvoren do 10. novembra 2009 godine. Nakon završenog konkursa najbolji radovi će biti nagrađeni od strane Epsona i adekvatno prezentovani javnosti. Više informacija o konkursu i propozicijama možete pronaći na www.bsprocesor.com/fotokonkurs i www.refoto.co.yu

EPSON
EXCEED YOUR VISION

ReFoto
ČASOPIS ZA FOTOGRAFIJU

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

TADIJA SAVIĆ, Ivanjica, "Portret"

MARKO PRELIĆ, Čačak, "Cathy 6"

JOVANA MLADENOVIĆ, Niš, "Madness copy"

ŽUZANA MAJOROŠ, Temerin, "Elina"

RENATA ZELIĆ, Tuzla, BiH, "Looking back at me"

FANTASTIČNA PONUDA!

POKLON I ČASOPIS GRATIS

UKUPNO
835
DINARA

Lowepro Peak PX 60
FOTO-TORBA

KADA SE PRETPLATITE
NA REFOTO

Dimenzije torbe: 14 x 6,5 x 16 cm

Za samo **3.000 dinara**, koliko iznosi pretplata na 12 brojeva + 1 GRATIS, dobićete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + **poklon Lowepro Peak PX 60** foto-torbu za kompaktni fotoaparati ili video kameru.

Ukoliko želite, možete se pretplatiti i na 6 brojeva + 1 GRATIS za samo **1.500 dinara** (bez poklona).

Za BiH pretplata na 11 + 1 brojeva iznosi **88 km** (bez poklona)
Poštarina je uključena u cenu.

NAPOMENA: POKLONI SE DOBIJAJU UZ PRVI SLEDEĆI BROJ!

ODABERITE NAJLAKŠI I NAJBHRŽI NAČIN DA PORUČITE ČASOPIS ILI NEKA OD IZDANJA:

TELEFON

+381 11 344 9641,
344 9642

FAKS

+381 11 78 60 234

E-POŠTA

pretplata@refoto.co.yu

PISMO

REFOTO, Pčinjska 17,
11 000 Beograd

PONUDA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE DOK TRAJU ZALIHE!

PRETPLATA ZA SRBIJU

ZA 12 + 1 BROJEVA IZNOSI 3.000 DINARA
ILI ZA 6 + 1 BROJEVA IZNOSI 1.500 DINARA
(poštarina je uključena u cenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 381 11 78-60-234, ili pošaljite elektronskom poštom na: pretplata@refoto.co.yu

PRETPLATA ZA BiH

ZA 11 + 1 BROJEVA IZNOSI 88 KM
(poštarina je uključena u cijenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu:
REFOT BH Kralja Petra I Karađorđevića 111, Banja Luka

PRETPLATA ZA INOSTRANSTVO (BEZ BiH)

ZA 12 BROJEVA IZNOSI 80 EVRA

NAPOMENA: Specijalna ponuda ne važi za inostranstvo.

TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate)

255-0009780101000-19
(Samo za područje Srbije)
SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

ŽIRO RAČUN

5520230002214998 Hypo Alpe Adria Bank
Banja Luka
SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

PAYMENT ISTRUCTIONS

56A: Receiver's corr. CHASDEFX
JP Morgan AG
Frankfurt am Main

57A: Account with institution: HAABRSBG
Hypo Alpe-Adria-Bank ad Beograd
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd

59: Beneficiary customer: RS35 1650 0020 2450 2382 71
REFOT B d.o.o. - Beograd

NARUČITE

ČASOPIS ILI NAŠA DRUGA IZDANJA

ZA SRBIJU:
PUTEM **PORUDŽBENICE** ČASOPISA
KOJU S UPLATNICOM POŠALJETE NA
ADRESU:
REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd ili

POZOVITE 011/30-34-373 NIKON Shop
u kojem možete kupiti sva ponuđena
izdanja

Pretplata za 12 + 1 brojeva časopisa REFOTO iznosi
din. 3.000
s plaćenom poštarinom. Uz pretplatu dobijate na
poklon Lowepro Peak PX 60 foto-torbu.
Pretplata za 6 + 1 brojeva časopisa REFOTO iznosi
din. 1.500, s plaćenom poštarinom.
(važi samo za područje Srbije)

ZA BIH:
PUTEM **PORUDŽBENICE** ČASOPISA
KOJU S UPLATNICOM POŠALJETE NA
ADRESU:
REFOT BH, Kralja Petra I Karađorđevića
111,
Banja Luka ili

POZOVITE 051/324-440 REFOT BH
u kojem možete kupiti sva ponuđena
izdanja

Pretplata za 11 + 1 brojeva časopisa Refoto iznosi 88
KM, s plaćenom poštarinom.

POKLON

SPECIJALNA PONUDA
STARIH BROJEVA

**SAMO
150
DINARA**

Povezan komplet
REFOTO časopisa
za 2001, 2002, 2003,
2004, 2005, 2006 i
2007. godinu, din.
2.000 + PTT (160
din.) po kompletu

"Elementarna tehnika
fotografije"
prof. Dragoljub Kažić,
din. 450 + PTT (140 din.)

"Dragoljub Tošić -
Fotografije",
Foto-monografija, din.
1.500 + PTT (180 din.)

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA **REFOTO**
(BROJEVI OD 1 DO 6, 9, 43 I 45 SU RASPRODATI).
OD BROJA 7 DO 44 CENA PO KOMADU JE 150 DIN.
OD BROJA 45 IZNOSI 250 DIN PLUS POŠTARINA OD
55 DINARA PO KOMADU

BUDITE I VI KREATOR VAŠEG OMILJENOG ČASOPISA

POZIV ČITAOCIMA

Ako mislite da imate sjajne fotografije koje i ostatak sveta treba da vidi,
informišite se za koje rubrike možete poslati fotografije i kako

KONKURSI

- Konkurs časopisa PRAKSA NA DELU;
- Konkurs s temom SVET U FOKUSU

RUBRIKE

- PUTOPIS
Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete
opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na
putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24
cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- U FOKUSU
Pošaljite do tri fotografije (po jednom broju
časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u
rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- FOTO-KOMENTAR
Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm
u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- DIGITALAN FOTO-KOMENTAR
Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm
u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

INT@RNET

- Na našoj internet-prezentaciji odredili smo
prostor za veb-galeriju. Do deset fotografija,
portret i kratak tekst o vama. Fotografije veličine
do 500 piksela (duža strana) u rezoluciji 72 dpi,
JPEG, RGB.

Kako da pošaljete fotografije

@-POŠTOM

- prikačite samo jednu fotografiju uz vaš mejl
i u file info napišite ime i prezime, adresu i
eventualno tehničke podatke o fotografiji;
- ograničite veličinu fotografije na 1,5 MB;

U FOKUSU, citaoci@refoto.co.yu, subject: U
fokusu

FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.yu,
subject: Foto-komentar

DIGITALAN FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.
co.yu, subject: Digitalan foto-komentar

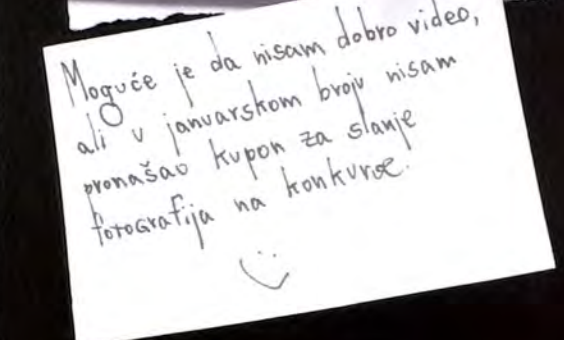
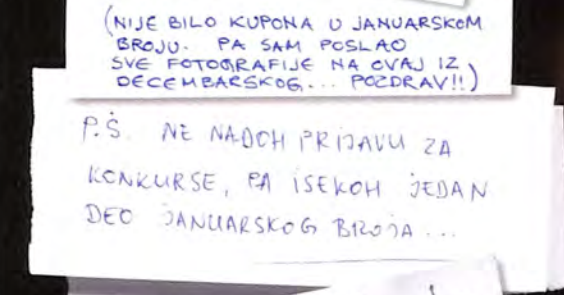
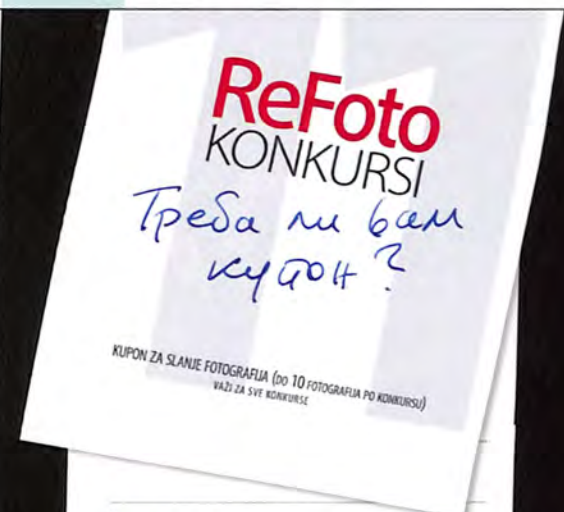
VEB GALERIJA, citaoci@refoto.co.yu,
subject: Veb-galerija

POŠTOM

Fotografije odštampane na papiru ili narezane
na CD (a možete i jedno i drugo). Ako ih šaljete
za više rubrika, nije potrebno da šaljete više
kompakt-diskova, već ih samo rasporedite
u posebne foldere i imenujte ih nazivom
rubrike ili teme. **Obavezno napišite podatke
na poleđini fotografije, licu kompakt
diska i u fajl info (ime, prezime, adresa,
kontakt, naziv rada, eventualno tehnička
rada)**. Pažljivo ih upakujte (najbolje u koverte
s vazdušnim jastucima) ili ih dodatno ojačajte
kartonom.

Adresa je REFOTO, Pčinjska 17, 11 000
Beograd.

PISMA

Kada smo otvorili jedan od prvih koverata u njemu je bio kupon sa porukom "Treba li vam...". Mala greška izazvala je simpatičnu zabunu u vezi s kuponom koji je do sada bio nešto poput vašeg ličnog kartona - sa njim smo čitali vaše adrese i telefone kada je recimo trebalo poslati vam nagradu, pitati ako nešto nije jasno ili vam na primer javiti da niste dobro snimili disk. Verovali ili ne ali ima čitalaca koji nam i pored molbi i naših upozorenja i dalje uredno šalju apsolutno prazne diskove na kojima lepo piše samo "Za Refoto", a kako ih mrzi da na koverti napišu ko je pošiljku poslao možemo samo da se nadamo da će u nekom trenutku zvati da vide šta je razlog što im nijedna fotografija nije objavljena. Kupon smo ukinuli kako bi vama olakšali slanje ali to znači da ćete sada morati više da se pobrinete oko fotografije i pošiljke. Podatke za fotografije u digitalnom obliku svakako je najbolje upisati u File Properties ili File Info a ako vam je to problem ili ne znate kako onda upišite svoje ime, mesto i naziv fotografije u naziv fajla: petar_petrović_beograd_pejzaz22.jpg. Ako ikako možete uzdržite se od korišćenja naših karaktera u nazivu ili File Info jer prouzrokuju određene probleme prilikom pregledanja. Što se slanja tiče ponovićemo da je obavezno napisati na licu diska barem ime i kontakt telefon. Podsetićemo vas još jednom na neverovatnu ažurnost kada nekom od autora (koji naravno nije uisao ništa uz fotografiju) pogrešimo ime a koliko malo brinete o tome kako između stotina diskova i hiljada fotografija neko može znati koja je vaša. Šta još dodati osim da ako ne vidite vaše fotografije objavljene razlog možda nije njihov kvalitet. ANONIMNA DELA NE MOŽEMO OBJAVITI.

U NOVOM BROJU

- Specifičan pogled na svet koji ga okružuje imaćemo priliku da vidimo na fotografijama Bruna Barbeija.
- Saveti za fotografske početnike: kako odabrati pravi format za snimanje i arhiviranje vaših digitalnih fotografija.
- U rubrici "Foto-amater" predstavljamo vam Fadila Šarkija.
- Retuš fotografija razvoj digitalnih tehnologija nije naškodilo, već je, naprotiv, doveo do pojave novog zanimanja - digitalnog retušera.
- Photoshop CS4 ima još noviteta koje treba upoznati.
- Priča o plug-in programu SilverEfex iz kuće Nik Software biće prava poslastica za sve one koji su nepopravljivo zaljubljeni u monohromatske fotografije.

PENTAX K-m
Namenjen je korisnicima koji se prvi
put sreću sa D-SLR fotoaparatom. Ima
rezoluciju od 10,2 miliona piksela,
stabilizaciju slike i još mnogo opcija
za jednostavno fotografisanje o čemu
možete pročitati u ovom broju

PRAKSA NA DELU
Mnogi fotografi "zaborave" svoje
mezimce od fotoaparata tokom
zime. Ako vas sneg, led i inje ne
privlače, budite "Majstor u kući"

BROJ 57 MART 2009

OLYMPUS E-30
Da li ovaj nov, "Olympusov" D-SLR
fotoaparat namenjen naprednim
korisnicima i sa 12,3 miliona piksela
zaslužuje da se zove malim E-3 proverili
smo u našem testu

I JOŠ:
Foto-konkursi; "Svet u fokusu" i
praksa na delu "Dokumentarni
portret"; Aktuelnosti; PMA noviteti;
kolekcionarstvo; popularna istorija
fotografije; foto-komentar...

KRITIČNI STRAH OD KRITIKE

DARKO CVETKOVIC

Javljam vam se po drugi put. Dugo mi je trebalo da se odlučim na ovakav korak. Razlog je i više nego smiješan – strah od kritike. Imam utisak da ne mogu ponoviti uspjeh kao prvi put. Jednostavno, odličan komentar koji sam dobio za fotografiju, i zadovoljstvo koje sam osjećao, nisam htio da uprskam nekom sledećom, lošom fotografijom. Sada sam spreman i na lošu kritiku, zarad daljeg napretka u fotografiji.

Od ljetos snimam fotoaparatom Pentax K200. Zadovoljan sam nakon potrebne adaptacije – na težinu, i opcije koje nudi. Međutim, i prisutop temama mi se promijenio, pa sve rijeđe fotografisem statične stvari. Sada sam fokus stavio na ljude, pogotovo na one situacije gdje je samo životu dozvoljeno da pravi slučajnosti. A ja sam tu, da pokušam da iskontrolišem, ukrotim kadar u toj situaciji poštujući pravila za stvaranje dobre fotografije. Pošto nisam fotografski obrazovan, kada iscrpim svoje skromno znanje za analizu fotografije, često se oslanjam na osjećaj. Mana mog osjećaja je ta što znam da ne budem često objektivn, pa upadam u čorsokak. Razlog tome je ne samozaljubljenost, nego upravo moje fotografsko neobrazovanje. Kako bih tu prazninu koliko-toliko smanjio, puno čitam o fotografiji i gledam kako to rade najbolji. Lično, za mene nema bolje i lijepše nagrade od dobrog komentara. Strašno me interesuje jesam li na dobrom putu? Koje greške pravim? Na šta da obratim pažnju?

Iako svi znamo da je kritika "prava stvar", nekako nam najviše prijma pohvala, pa je logično da je bio potreban period da se emocije stišaju. Moramo da pohvalimo interesovanje za kretanje, situaciju i pokušaj da se sve to sagleda u trenutku i postavi na pravo mesto u kadru – rečju počeli ste traganje za životom, a u takvoj potrazi jedino što Vam može pomoći jeste osećaj. Isti instinkt koji Vas sada ponekad odvede u čorsokak veoma brzo će biti Vaš najbolji partner u trenutcima kada treba doneti neku važnu. A svako ko objektiv fotoaparata svesno usmeri ka ljudima umesto ka cveću ili zalascima sunca – na pravom je putu. Verovatno će se ljubitelji pejzaža naći prozvanim, ali je činjenica da su to one teme koje svi snimaju, a u isto vreme ima tako malo dobrih fotografija. Čast izuzecima kakvi su, recimo, naši Branislav Strugar i Dragoljub Zamurović, a slava Anselu Adamsu.

MOMENTI ZABELEŽENI IZ LJUBAVI

VLADIMIR KNEŽEVIĆ

MOJKOVAC, CRNA GORA

S časopisom Refoto se družim odnedavno, i s velikim zadovoljstvom mogu istaći da predstavljate kompleksan i sveobuhvatan prozor u svijet fotografije. Veliki sam ljubitelj fotografije, sebe smatram foto-amaterom jer jedini pravi i pozitivan doživljaj već odavno jeste fotografija.

S oduševljenjem sam uživao u časopisu br. 54 i rubrici "Kako početi u digitalnoj fotografiji", jer je na jedan sistematizovan način upućeno dosta pozitivnih sugestija svima koji počinju svoje druženje s fotografijom. Naravno, treba pohvaliti i sve segmente časopisa koji na pravi način baštini kulturu digitalne fotografije. Nadam se da će biti više tekstova za nas početnike. Ukoliko fotografije mogu konkurisati na nekom od foto-konkursa, molim da ih selektujete, i, u svakom slučaju, u foto-komentaru, jer mi sud vašeg uredničkog tima znači. Tim više što sam početnik u nečemu što mi izuzetno znači. Fotografija mi uvijek popravi raspoloženje i dan, a momenti zabilježeni iz ljubavi, postaju važni i trajni. Puno uspjeha, novih tekstova i ostanite i dalje časopis koji njeguje prave vijednosti, konkretno jednu od njih – fotografiju.

Više puta do sada počinjali smo serije tekstova koji su namenjeni onima koji se tek zaljubljuju u fotografiju. Jedna takva serija traje i namenjena je svima koji razmišljaju šta da urade sa svojom ljubavlju i koliko da potroše na nju. Veoma je teško odrediti količinu tekstova namenjenih "starim" čitaocima i iskusnijim autorima, a koliko prostora posvetiti onima koji tek počinju. Oni prvi neće takve tekstove pronaći zanimljivim ali kao što vidite, mi se brinemo i o novim čitaocima i nakon nekog vremena "okrenemo točak", to jest počnemo s nekom temom ponovo, ali samo uslovno. Ovo stoga jer se razvoj tehnologije odvija tako brzo da su prvi tekstovi o arhiviranju bili vezani samo za kompakt-diskove, a u nekoj veoma bliskoj budućnosti pričaćemo o BlueRay ili holografskim diskovima. Tako će i oni čitaoci koji su dobro upoznati s nekom temom pronaći zanimljivosti i za sebe. Zahvaljujemo se na podršci komentatorskom timu koji se trudi da u relativno malom prostoru i na samo jednoj fotografiji ukaže autorima na greške i da ih usmeri u njihovim traganjima za dobrom fotografijom, ma kakva sredstva oni koristili tokom svojih potraga – analogna ili digitalna.

U POTRAZI ZA SOPSTVENIM IZRAZOM

SLAVICA DEJANOVIĆ-SLUCKY, TEMERIN

Poštovani Refoto,

Želela bih da vam se zahvalim zbog objavljivanja moje fotografije "Dolls have dreams too" na naslovnoj strani časopisa ReFoto, broj 55. Znam, reći ćete kako smo tu jedni radi drugih, ipak, čast je imati objavljenu fotografiju u vašem časopisu. Prilično sam nesigurna prilikom traganja za sopstvenim izrazom, te je za mene prava nagrada, podsticaj i podrška vrednovanje moga rada, odnosno dela od vašeg žirija.

Fotografija je moja odsjeka otkrivena velika ljubav kojoj pokušavam da dam formu, a u tome mi pored knjiga i tutorijala na Internetu najviše pomažu članci u vašem časopisu, a želim da pomenem –

i fotografi sa BPC-a, i ne mogu da ne izrazim radost zbog vaše saradnje s tim sajtom. Mnogo me je obradovala rubrika "Snimanje portreta" pošto su lica moji omiljeni motivi, ali čini mi se i najzahtevniji, te se nisam usuđivala ozbiljnije upuštati u te vode, ali planiram da poradim više na tome u skorije vreme, između ostalog. Potrudicu se da ove godine "ulovim" malo više vremena za meni omiljene fotografske trenutke i trenutke druženja s vama.

I nama je drago kada odabrane i nagrađene fotografije nađu svoje pravo mesto. Ovoga puta to je bila naslovna strana našeg časopisa, a sutradan može biti i nekog stranog. Što se tiče izbora fotografija, svaki autor je pomalo nesiguran i voli da čuje mišljenje drugih jer svi smo manje ili više subjektivni i skloni ka pogrešnim procenama. Ako ste pročitali sva tri pisma, videćete da i ostali čitaoci imaju želju i potrebu da o svojim radovima razgovaraju, da čuju nečije mišljenje i to pre nego ih počnu pokazivati javno. Nekada je ovakav način rada bio široko praktikovan u foto-klubovima ali danas su oni skoro potpuno nestali u pojedinim sredinama, dok u nekim gradovima doživljavaju pravu renesansu. Internet je delom popunio ovu prazninu, ali je za većinu početnika najveći problem upravo nedostatak kvalitetne literature na našem jeziku. Mi se nadamo da ćete uloviti vreme za druženje s fotoaparatom i nama.

PLANINAR I SPISATELJ

BRANISLAV MLADENOVIC, POŽEGA

Zahvaljujući mladoj komšinki, fotoamateru u ruke mi je došao časopis Refoto. Moram priznati da mi se najviše svidela ideja da i anonimni autori imaju šansu da pokažu svoja fotografska dela. Imam 63 godine i amaterski se bavim fotografijom od 1959. godine. Šaljem vam fotografije koje mislim da bi trebalo da vidi širi auditorijum osim nas, učesnika putovanja po planinama Užičkog okruga. Vi odaberite rubriku ili izmislite novu, bez nagrade, jer meni to nije cilj. Meni je dovoljna nagrada da i drugi vide lepote naše prirode.

Kako je i nama drago da pokažemo lepote prirode izdvojili smo jednu od mnogobrojnih fotografija. Mi ne možemo da ih prikazujemo u velikom broju ali je pravi način za to projekcija u nekom prostoru gde se u većem broju mogu okupiti planinari i svi oni koje planina privlači.

FOTOŠTAMPAČ VISOKOG STILA

Nov Epson Stylus Photo PX800FW štampač s faksom može da odštampa fotografije kvalitetnije od onih dobijenih u foto-laboratorijama i to za samo 17 sekundi. Njegov inteligentni displej savršenog dizajna čini korisnika ponosnim. Pomoću ugrađenog Wi-Fi adaptera možete štampati iz bilo kog kraja kancelarije. S kompanijom Epson nije potrebno praviti kompromis na račun vizuelnog izgleda štampača radi ostvarivanja visokih performansi.

Više informacija o ovom uređaju možete naći na našem veb sajtu <http://www.epson.rs>

EPSON
EXCEED YOUR VISION

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:
BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 11 25•BIG APPLE ELECTRONICS 334 46 96•DESK 329 21 40•EWE COMP 3165 111•FORUM RAČUNARI 302 92 92•GRAPPOLO INTERNATIONAL 3014 21•MARKANTEX 712 91 17•ONLINE COMPUTERS 328 44 55•PC PRACTIC 208 36 77•PC 4U 218 01 34•PLANET MULTIMEDIA CENTER 262 13 76•SOLUTION JM 308 95 00•WIN WIN 36 26 036•BOR: SIM COMPUTERS 030 459 210•ČUPRIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 077•NOVI SAD: IQ COMPUTERS 021 453 833•LIM-IT 021 422 447•PC4U 021 4722 688•POSITIVE 021 472 03 88•SOROBAN 021 469 977•NIŠ: PAKOM SHOP 018 513 153•COMTEL 018 53 03 53•ČAČAK: USPON 032 340 410•WIN WIN 032 303 000•KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 32 102•LESKOVAC: IT LESKOVAC 016 23 41 01•PARAĆIN: GMG COMPUTERS 035 569 444•POŽEGA: SKY COMPUTER CENTER 031 825 125•PANČEVO: DM COMPUTERS 013 355 567•RUMA: LIM-IT 022 432 552•SENTA: SABOTRONIC 024 815 307•SREMSKA MITROVICA: LIM-IT 022 615 154•SUBOTICA: DG COMPUTERS 024 557 689•TUTIN: ANSOFT 020 810 180•UŽICE: DATA COMM 031 512 122•PETAR PAN 031 511 139•VRŠAC: AB KANON TEHNOBIRO 013 638 884•ZRENJANIN: FEDRA COMPUTERS 023 589 780•MPA 023 566 414•BRČKO: BSP +387 (49) 230 290